

การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบต่องานที่ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้
ตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย

เหมือนฝัน จันท์สำราญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปีการศึกษา 2565

DETERMINATION OF CRIMINAL LIABILITY SCOPE OF THE OFFENSE ON
ABANDONMENT OF THE PERSON WHO IS HELPLESS UNDER THAI PENAL
CODE SECTION 307

MUANFAN CHANSAMRAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree Master of Laws Department of Law,
Pridi Bhanomyong Faculty of Law
Dhurakij Pundit University
Academic Year 2022

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบต่อผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย
เสนอโดย   เหมือนฝัน จันทร์สำราญ
สาขาวิชา   นิติศาสตร์
หมวดวิชา   กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์   รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนช็อกกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบต่องานที่ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้
	ตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย
ชื่อผู้เขียน	เหมือนฝัน จันทร์สำราญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นแนวทางที่นำไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียมกันอันเป็นหลักกฎหมายสากลที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแก่มนุษยทุกคน ซึ่งสิทธิมนุษยชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติในความแตกต่าง ไม่ว่าจะด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ อายุ ศาสนา หรือแม้แต่ว่าความพิการทางกายหรือความพิการทางจิตใจ เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 โดยมีใจความสำคัญว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน นอกจากนี้ในมาตรา 27 ยังบัญญัติคุ้มครองความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ไม่ให้ถือว่ามาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและต้องคำนึงถึงสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรให้ได้รับการปกป้องตามมาตรา 48 เช่นกัน ทั้งนี้รัฐต้องให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและถือเป็นการคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง รวมตลอดทั้งเพื่อให้เกิดการบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระงับตามมาตรา 71 วรรค 3 ด้วย จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความสำคัญมาจึงต้องวางบทบัญญัติทางกฎหมายให้สอดคล้องเพื่อให้มนุษย์ทุกคนพึงได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในสังคมปัจจุบันพบว่าเกิดปัญหาการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ โดยเหตุเพราะอายุ คนเจ็บป่วย คนพิการ แม้แต่สตรีมีครรภ์ ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ พบว่าบทบัญญัติดังกล่าววางความรับผิดแก่ผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือมีหน้าที่ตามสัญญาที่ต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้และกระทำการทอดทิ้งโดยเป็นเหตุน่าจะเกิดอันตรายแก่ชีวิตเท่านั้น โดยไม่ได้มีบทบัญญัติใดที่สามารถเอาผิดบุคคลที่กระทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ที่ตนต้องดูแลโดยอาศัยความสัมพันธ์ตามความเป็นจริงซึ่งไม่ได้มีหน้าที่ต้องดูแลตามกฎหมายหรือตามสัญญา และบทบัญญัติ

กฎหมายอาญามาตรา 307 ในปัจจุบันไม่ได้มุ่งคุ้มครองให้รวมถึงสตรีมีครรภ์เข้าไปในบทบัญญัตินี้ ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวยังขาดความชัดเจนและไม่สามารถมุ่งคุ้มครองกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างครอบคลุม ทั้งที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้ย่อมขาดความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองให้พ้นจากอันตรายได้ดังเช่นบุคคลปกติทั่วไป จึงเห็นได้ว่ากฎหมายไม่สามารถป้องกันการเกิดอาชญากรรมแก่กลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ให้ได้รับความเป็นธรรมได้

ทั้งนี้ ผู้เขียนยังพบว่า หากเป็นการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ โดยยังไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือได้รับอันตรายสาหัส กรณีเช่นนี้ ย่อมไม่สามารถบังคับโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ ผู้เขียนจึงทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบ วิเคราะห์หามาตรการที่เหมาะสมในการนำมาปรับบังคับใช้เพื่อให้สามารถคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้และเพื่อเป็นการป้องกันยับยั้งไม่ให้เกิดอาชญากรรมแก่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ที่อาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมต่อไปในอนาคต ผู้เขียนเห็นว่า จึงควรต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจนแน่นอน เพื่อให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

คำสำคัญ: การทอดทิ้ง, ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้, กฎหมายอาญา

อภิญญา ชุตินันท์

อาจารย์ที่ปรึกษา

Thesis Title	DETERMINATION OF CRIMINAL LIABILITY SCOPE OF THE OFFENSE ON ABANDONMENT OF THE PERSON WHO IS HELPLESS UNDER THAI PENAL CODE SECTION 307
Author	Muanfan Chansamran
Thesis Advisor	Associate Professor Achariya Chutinun
Program	Master of Laws
Academic Year	2022

ABSTRACT

The Universal Declaration of Human Rights is a framework that leads to freedom and equality, which is the international legal basis that guarantees basic rights and freedoms to all people. Human rights are based on the inherent dignity of every human being. Everyone must be protected equally and without discrimination based on nationality, race, gender, age, religion, or even physical or mental disability. When considering the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), the importance of human dignity is stated in Section 4, which ensures that human dignity, rights, freedoms, and equality of individuals are protected equally according to the Constitution. Section 27 also provides the protection of equal rights and equal treatment under the law, so that measures implemented by the state to provide convenience to children, women, the elderly, persons with disabilities, or disadvantaged persons cannot be seen as discriminatory. Furthermore, the rights of mothers before and after childbirth must also be protected under Section 48. The state must also provide assistance to ensure that children, juveniles, women, the elderly, persons with disabilities, the impoverished, and disadvantaged persons can lead a quality life, and that they are protected from being subjected to violence and, as victims, receive rehabilitation, recovery, and healing under Section 71 (3). From the aforementioned, it is clear that human dignity is of great importance, thus it is necessary to establish legal provisions to ensure that all individuals receive equal protection.

However, the current social situation shows that there are problems of abandonment of individuals who are in the helpless condition due to age, sickness, disabilities, and pregnancy. These actions are considered a violation of human rights and dignity. When considering the

provisions of the Penal Code, Section 307, regarding the offense of abandonment of individuals who are in the helpless condition, it is found that such provisions impose liability on those who have a legal obligation or a contractual duty to care for them and, by abandoning them, causing danger to their life. There is no provision that can hold liable a person who abandoned those who are in the helpless condition based on actual relationships without a legal obligation or contractual duty to care for them. There is also no provision that protects pregnant women. The researcher believes that the aforementioned statute lacks clarity and is unable to provide comprehensive protection for individuals who are in the helpless condition out of danger as compared to others although they are incapable of protecting themselves. Therefore, it can be seen that the law is unable to prevent crime against individuals who are in the helpless condition fairly.

Additionally, if the abandonment of individuals who are in the helpless condition are not a cause of bodily or mental harm to the abandoned, or does not significantly endanger their lives or cause grievous harm, such cases may not be punishable by law. The researcher has therefore studied foreign laws for comparison and analysis, seeking suitable measures that can be implemented to protect those individuals who are in the helpless condition, in order to prevent and deter future crimes against such individuals as potential victims. It is recommended that clear, definitive laws should be enacted to ensure the punishment of wrongdoers.

Keywords: Abandonment, Individuals who are in the helpless condition, Criminal law

Achariya Chutinun

Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์ชี้แนะจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ให้ความกรุณาตอบรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับข้าพเจ้า ซึ่งท่านอาจารย์ได้กรุณาใช้เวลาส่วนตัวให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์รวมถึงกรุณาตรวจทานและช่วยแก้ไขเพิ่มเติมในจุดบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งยังให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการสอบวิทยานิพนธ์กับข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ข้าพเจ้า โดยท่านอาจารย์ทั้งสองได้ให้มุมมองประเด็นความคิดและข้อเสนอแนะในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ ทั้งยังกรุณารับฟังและคอยให้กำลังใจ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ ทุกท่านสำหรับความรู้และคำแนะนำในการเรียนการสอนตลอดสองปีที่ผ่านมา ตลอดจนพี่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านสำหรับการให้ความช่วยเหลือและสุดท้ายขอขอบพระคุณครอบครัวที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอมา

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ตาม หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ทางผู้เขียนขออภัยมาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เหมือนฝัน จันทร์สำราญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวความคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคล.....	7
ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้	
2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้.....	7
2.2 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้.....	11
2.3 หลักกฎหมายประเทศไทยที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้.....	25
โดยทั่วไป	
2.4 หลักกฎหมายประเทศไทยที่บัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้.....	29
เป็นความผิดโดยเฉพาะ	
3. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามกฎหมาย.....	32
ต่างประเทศ	
3.1 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	32
3.2 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศอังกฤษ.....	39
3.3 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศเยอรมนี.....	42
3.4 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศญี่ปุ่น.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้.....	59
ตามกฎหมายประเทศไทย	
4.1 วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ โดยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดอื่นที่มีความใกล้เคียงกันในประมวลกฎหมายอาญาไทย	60
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการบังคับใช้และมาตรการลงโทษความผิดฐานทอดทิ้ง.....	65
บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยและกฎหมายต่างประเทศ	
4.3 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดตามมาตรา 307.....	74
แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย	
5. บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	106
5.1 บทสรุป.....	106
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	111
บรรณานุกรม.....	113
ภาคผนวก.....	119
ก กฎหมายประเทศไทย (เฉพาะตัวบทกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง).....	120
ข กฎหมายต่างประเทศ (เฉพาะตัวบทกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง)	133
ประวัติผู้เขียน.....	145

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐอิลลินอยส์ และมลรัฐเท็กซัส	50
3.2 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	51
มลรัฐแคลิฟอร์เนีย	
3.3 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประเทศอังกฤษ.....	53
3.4 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประเทศเยอรมนี.....	55
3.5 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประเทศญี่ปุ่น.....	56
3.6 ความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมีได้ในประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทย.....	57

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ในปัจจุบันของสังคมไทยย่อมพบเห็นข่าวการทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บ คนป่วย คนพิการ หรือผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก อาทิ หนุ่มพิการถูกวัยรุ่น 6 คนรุมทำร้ายจนเสียชีวิต¹ เพื่อนบ้านโหดเตะเด็ก 2 ขวบล้มคว่ำและทำร้ายหญิงวัย 60 จนได้รับบาดเจ็บ² เจ้าหน้าที่บ้านพักคนชราทำร้ายร่างกายคุณปู่ป่วยเป็นอัลไซเมอร์อายุ 89 ปี³ ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีความสำคัญอย่างมาก หมายถึงสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน เป็นสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยมีบทบัญญัติที่ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ซึ่งได้บัญญัติให้มีการคุ้มครองเรื่องศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 และมาตรา 27 โดยวางหลักไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามจะกระทำมิได้ จึงเป็นการเน้นย้ำว่าบุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากปรัชญา⁴ คำสอนทางศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมว่ามนุษย์ที่เกิดมาทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ มนุษย์มีสิทธิโดยธรรมชาติในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ มีอิสระทางความคิด และไม่ว่าแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันเพียงใดหากแต่ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน ซึ่งแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในช่วงภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความโหดร้ายทารุณของสงครามและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกระทำร้ายต่อสตรี เด็กและคนชรานำไปสู่

---

¹ ‘ญาติ-เพื่อน 6 โจมตีฆ่าชายพิการโวย ตำรวจฟังความข้างเดียว’ (Sanook, 4 พฤษภาคม 2559)
<<http://news.sanook.com/1989918/>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.

² ‘เพื่อนบ้านโหด! เตะเด็ก 2 ขวบคว่ำ กระทบหญิงวัย 60 เจ็บหนัก’ (Sanook, 24 เมษายน 2560)
<<https://news.sanook.com/2204858/>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.

³ ‘ภาพเป็นข่าว: แฉพฤติกรรมโหด จนท.บ้านพักคนชรา ทำร้ายคุณปู่เปลี่ยนเป็นอัลไซเมอร์’ (มปป.)
<<http://news.ch7.com/detail/237029>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.

⁴ สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (pdf, แอมเนสตี้ 2563).

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Laws)⁵ ซึ่งเป็นหลักการด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐานและได้รับการยกย่องเป็นหลักสากลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ถือให้เป็นสิทธิสูงสุดที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิดและรัฐจะต้องให้ความเคารพส่งเสริมให้ดีที่สุดและต้องงดเว้นการกระทำใด ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในสมัยก่อนประเทศไทยมีการอยู่อาศัยแบบครอบครัวใหญ่ที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแต่สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างกับสังคมไทยในอดีต คนหนุ่มสาวหรือคนวัยทำงานมักใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบแข่งขันกับเวลา ทำงานหนักและไม่มีเวลาในการดูแลครอบครัวมากเท่าใดนัก จึงทำให้เกิดธุรกิจการรับดูแลขึ้นอย่างมากมาย อาทิ ธุรกิจดูแลเด็กหรือเนอสเซอรี่โฮม ธุรกิจการดูแลผู้ป่วยหรือเคสโฮมรวมถึงการดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้ธุรกิจประเภทดังกล่าวมีการเติบโตมากยิ่งขึ้น ในแต่ละวันพ่อแม่ย่อมมีหน้าที่ต่างคนต่างใช้ชีวิตในการทำงานจนไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน, ผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุในครอบครัวและอาจมีการจ้างพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่หรือแม่กระทั่งนาคูไปเข้าโรงเรียนเนอสเซอรี่เพื่อฝากคุณครูในการรับดูแลบุตรให้ ในกรณีผู้สูงอายุที่เป็นคนชรา ผู้ป่วยหรือผู้พิการ อาจมีการจ้างพยาบาลพิเศษหรือเจ้าหน้าที่จากศูนย์ดูแลผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุมาช่วยดูแลผู้สูงอายุ คนเจ็บป่วย หรือคนพิการในครอบครัว ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เนื่องจากค่านิยมของคนยุคใหม่ คนวัยทำงานไม่นิยมมีบุตรทำให้อัตราการเกิดของเด็กลดลงและอัตราผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ธุรกิจ healthcare อันเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านชะลอวัยหรือการดูแลผู้สูงอายุครบวงจรมีมากขึ้นและกำลังเป็นที่นิยม นอกจากนี้ยังมีบ้านพักคนชราหรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเพื่อรองรับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรหลานให้เข้าอยู่อาศัยก่อให้เกิดเป็นหน้าที่ตามสัญญาในการช่วยดูแลบุคคลดังกล่าวนี้

ความเป็นจริงพบว่าปัญหาการละเลยเด็ก คนเจ็บ คนป่วย คนพิการหรือผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการทอดทิ้งโดยไม่มีผู้ดูแลหรือนำไปฝากไว้ในสถานรับเลี้ยงรับดูแลหากแต่ไม่กลับมารับหรือดูแลไม่ถี่ ทอดทิ้งให้อยู่บ้านหรือสถานรับดูแลตามลำพัง ดังจะพบเห็นตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์หรือช่องทางสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น ปัญหาการทอดทิ้งเด็กทารกหรือเยาวชนตามถนนหนทางหรือสถานที่สาธารณะ อันอาจมีสาเหตุเกิดจากการตั้งครุภักในวัยเรียนหรืออาจเกิดจากปัญหาความไม่พร้อมทางสถานะเศรษฐกิจ บางกรณีอาจนำไปฝากไว้กับสถานรับเลี้ยงดูแลแล้วทิ้งให้เป็นภาระแก่สถานนั้น ๆ หรืออาจเป็นกรณีบุคคลวิกลจริตหรือผู้พิการถูกทอดทิ้งเป็นคนไร้ที่พึ่งพิงตามริมท้องถนน ซึ่งรวมถึงการทอดทิ้งผู้สูงอายุตามสถานบ้านพักคนชราหรือในบ้านตามลำพังโดยไม่มีบุตรหลานหรือเจ้าหน้าที่ช่วยดูแลด้วย กลุ่มบุคคลดังกล่าวมานี้ล้วนมีความอ่อนแอทางด้านอายุ, ขาดประสบการณ์ ไร้เดียงสา, มีความไม่สมบูรณ์ต่าง ๆ หรือมีอุปสรรคในการเคลื่อนไหวร่างกายทำให้ไม่อาจที่จะปกป้องหรือช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ตนได้เทียบเท่าอย่างคนปกติทั่วไป จึงเห็นได้ว่าการทอดทิ้งบุคคลจำพวกนี้ถือเป็นการทอดทิ้งบุคคลซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยเป็นความผิดตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทย

⁵ เติ้งอ่าง.

ประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทย มาตรา 307 บัญญัติว่า

“ มาตรา 307 ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิด อันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

เมื่อพิจารณาตัวบทกฎหมายจึงเกิดปัญหาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงมาตรการการ ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้บัญญัติหน้าที่ตามกฎหมาย ของประชาชนชาวไทย ซึ่งคำว่า “ หน้าที่ ” หมายถึง การกระทำหรือการละเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์ โดยตรงของการมีสิทธิหน้าที่ เป็นสิ่งที่บังคับให้ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตามกฎหมายอันเป็นหน้าที่ของปวงชน ชาวไทยที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 จึงเป็นเรื่องที่ต้อง พิจารณาต่อไปว่าหน้าที่ในการดูแลบุคคลที่พึ่งพาตนเองมิได้ตามมาตรา 307 หมายถึงบุคคลใดบ้างโดยศึกษา จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1563, 1564 ในเรื่องบิดามารดาช่วยมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูบุตร และบุตรย่อมต้องเลี้ยงดูบิดามารดาซึ่งถือเป็นบุพการีหรือในเรื่องพระราชบัญญัติต่างๆ หรือข้อบังคับพิเศษของ บุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องดูแลรักษาผู้ป่วย หรือในกรณีการดูแลบุคคลผู้ทุพพลภาพ บุคคลวิกลจริต ผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายหรือหน้าที่ตามสัญญา่อมตกอยู่ภายใต้บังคับความรับผิดชอบนี้ เช่นเดียวกัน

ทางปฏิบัติพบว่ามาตรานี้มิได้ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้งานเท่าใดนัก เนื่องจากยังพบช่องว่างทาง กฎหมายในการพิจารณาขอบเขตความรับผิดชอบฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ทั้งบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบหรือบุคคลที่ กฎหมายให้การคุ้มครองรวมถึงลักษณะการกระทำความผิดที่ยังไม่ครอบคลุมบางประการ อีกทั้งยังเป็นการ พิสูจน์ได้ยากและเมื่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวถูกทอดทิ้งแล้วย่อมไม่มีผู้ใดเข้ามาให้ความสนใจ ดูแลปัญหาดังกล่าว เหตุเพราะบุคคลผู้มีหน้าที่ในการดูแลกลับเป็นผู้ทอดทิ้งเสียเอง ปัญหาลักษณะดังกล่าวจึงมักไม่ถูกนำขึ้นสู่ศาล เพื่อพิจารณาวินิจฉัยความผิดตามมาตรา

ผู้เขียนได้ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศพบว่า การทอดทิ้งยังถือเป็นหนึ่งในความผิด กลุ่มการล่วงละเมิด (abuse)⁶ ไม่ว่าจะเป็นการทอดทิ้งเด็ก ผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุก็ตามที่ซึ่งความผิดฐานการ ทอดทิ้งนี้ต่างประเทศได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก มีการบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุม และมีโทษที่หนักกว่าประเทศไทย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตัวบทกฎหมาย จะพบว่ามาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นได้บัญญัติการกระทำความผิดไว้เพียงว่าเป็นการทอดทิ้งโดย เหตุที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตเท่านั้นจึงจะมีความผิด โดยมาตรา 308 เป็นบทลงโทษในกรณีที่การทอดทิ้งนั้น เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดจึงจะต้องระวางโทษดังที่ บัญญัติไว้ตามมาตรา 290, 291, 298 จึงเป็นปัญหาว่าหากการทอดทิ้งนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตราย

⁶ ‘Abuse of older people’ (World Health Organization, 13 June 2022) < <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people> > สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2565

แก่กายหรือจิตใจ ย่อมไม่มีมาตราใดในประมวลกฎหมายอาญาที่จะสามารถบังคับเอาผิดแก่ผู้ทอดทิ้งได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วการที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถูกทอดทิ้งนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่คาดหมายได้ว่าอาจนำไปสู่เหตุที่จะเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจได้ จึงเป็นประเด็นปัญหาว่าประมวลกฎหมายอาญาไทย ยังไม่สามารถเอาผิดในกรณีดังกล่าวนี้ได้ อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีมาตราอื่นใดทั้งในความผิดอาญาทั่วไปและความผิดลหุโทษในการเอาผิดกับการกระทำเช่นนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องขอบเขตการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้ ซึ่งกฎหมายในมาตรานี้ไม่ปรากฏว่าให้การคุ้มครองสตรีมีครรภ์ดังเช่น บุคคลกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่าควรนำแนวทางกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเพื่อให้ครอบคลุมปัญหาในลักษณะดังกล่าวนี้ด้วย เนื่องจากเป็นการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่กลับถูกเพิกเฉยในสังคมไทย โดยอาจพิจารณาเปรียบเทียบกับฐานความผิดและอัตราโทษในประเทศอื่น ๆ เพื่อความเหมาะสมในการบังคับใช้ต่อไปในภายภาคหน้า

ปัญหาที่สำคัญและควรได้รับการพิจารณาการลงโทษที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือขอบเขตความรับผิดชอบยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีผู้กระทำความผิดนั้นมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์พิเศษหรือผู้ที่อยู่ในความปกครองบังคับบัญชา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดา หรืออาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าหากเป็นการกระทำของบุคคลประเภทนี้กฎหมายย่อมไม่อาจเอาผิดตามมาตรา 307 ได้ จึงเป็นการที่ผู้เขียนเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนนี้เพื่อให้สามารถวางความรับผิดชอบแก่กลุ่มบุคคลลักษณะดังกล่าวได้

ทางผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอปัญหาตามมาตรา 307 เพราะเล็งเห็นว่าเมื่อเกิดการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้นั้นย่อมเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในความผิดฐานอื่น ๆ ที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและจิตใจของผู้ถูกทอดทิ้งได้ ซึ่งหากเกิดผลอันตรายแก่ผู้ถูกทอดทิ้งในกรณีเช่นว่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าบุคคลผู้ที่ต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลโดยหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน้าที่ตามสัญญา รวมถึงผู้ที่ต้องดูแลด้วยความสัมพันธ์ตามความเป็นจริงควรต้องถูกลงโทษตามบทบัญญัติกฎหมายทั้งสิ้น

ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาปัญหาการบังคับใช้ความผิดตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย โดยพิจารณาจากตัวบทกฎหมายในประเทศไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์กฎหมายต่างประเทศ และทำการศึกษาค้นคว้า ข้อมูล แนวคำพิพากษา รวมถึงแนวทางการวินิจฉัยทางการแพทย์เพื่อทำความเข้าใจและนำมาใช้เป็นมาตรฐานในการวางหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนพร้อมทั้งเสนอแนวความคิดแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและเสนอบทลงโทษที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปในภายภาคหน้า

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญา วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบและความน่าจะเป็นอันตรายจากการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ที่กฎหมายยังไม่ให้การคุ้มครองถึงสตรีมีครรภ์ตลอดจนยังไม่ครอบคลุมในกรณีความผิดทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบและความน่าจะเป็นอันตรายจากบทบัญญัติการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประมวลกฎหมายอาญาไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขพัฒนาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยให้มีขอบเขตความรับผิดชอบและคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ได้อย่างครอบคลุม รวมถึงสามารถวางความรับผิดกรณีการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

เมื่อทำการศึกษากฎหมายอาญาในปัจจุบันจะพบว่าปัญหาการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นกฎหมายยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตความรับผิดชอบที่ยังไม่ครอบคลุมผู้ที่ต้องดูแลบุคคลที่พึ่งตนเองมิได้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันนี้ โดยบทบัญญัติมาตรา 307 วางความรับผิดแก่บุคคลผู้ทอดทิ้งที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน้าที่ตามสัญญาเท่านั้น รวมถึงกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้การคุ้มครองถึงสตรีมีครรภ์ซึ่งเป็นบุคคลผู้อ่อนแอเปราะบาง นอกจากนี้หากเป็นกรณีที่ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถูกทอดทิ้งจนเป็นเหตุนำไปสู่การเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้ถูกทอดทิ้งนั้น ผู้เขียนพบว่ายังไม่มียุติบัญญัติใดในประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถเอาผิดแก่การกระทำดังกล่าวได้

ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักประกันทางกฎหมายอาญาอันมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสังคมให้เกิดความสงบสุข ซึ่งเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากการลงโทษทางอาญาถือเป็นมาตรการที่รุนแรงที่รัฐใช้กับประชาชน จึงต้องบัญญัติกฎหมายอาญาให้ชัดเจนแน่นอน หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่กำกวม ผู้เขียนจึงเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวยังไม่สามารถคุ้มครองผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ที่มีความอ่อนแอ ไม่ว่าจะเพราะเหตุแห่งอายุ ความป่วยเจ็บ ความไม่สมบูรณ์ทางด้านร่างกายหรือจิตใจ อันไม่สามารถที่จะปกป้องหรือช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากภยันตรายที่จะเกิดแก่ตนได้อย่างครอบคลุม อีกทั้งเมื่อผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลกลับเป็นผู้ทอดทิ้งเสียเองคดีจึงไม่ถูกนำขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาความผิด บทบัญญัติความผิดนี้จึงควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมฐานความผิดให้ชัดเจนและปรับบทลงโทษเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ศึกษาตัวบทกฎหมายของกฎหมายประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมถึงพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคามผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ศึกษาคำอธิบายในเชิงทฤษฎีตามตำราวิชาการกฎหมาย ตำราวิชาการทางการแพทย์ และวิเคราะห์ข่าว แนวทางคำพิพากษาจากประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งใช้วิธีโดยศึกษาจากเอกสารตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย บทความวิชาการ รวมถึงงานวิจัย และคำพิพากษาของไทยและต่างประเทศในลักษณะต่างๆ นำมาเปรียบเทียบวิเคราะห์เพื่อพิจารณาหาหลักเกณฑ์ ข้อเสนอแนะและมาตรการที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ ใช้วิธีดำเนินการทำการศึกษาวิธีวิจัยเอกสารในการค้นคว้า รวบรวม ศึกษาข้อมูล โดยศึกษาจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ความเห็นทางกฎหมายของนักวิชาการและท่านอาจารย์ ตำราหนังสือคำอธิบายกฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ วารสาร อีกทั้งยังเป็นการนำทฤษฎีจากต่างประเทศ ตัวบทกฎหมายและบทความ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปัญหาและทฤษฎีในกฎหมายประเทศไทย เพื่อนำมาเสนอแนะ และใช้เป็นแนวทางแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของไทยให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันมากขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา สามารถวิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบและความน่าจะเป็นอันตรายจากการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยให้สตรีมีครรภ์ได้รับการคุ้มครอง ตลอดจนให้ความผิดตามมาตรานี้ได้ครอบคลุมถึงการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง

1.6.3 ทำให้ทราบการวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบและความน่าจะเป็นอันตรายจากบทบัญญัติการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประมวลกฎหมายอาญาไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขพัฒนาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทยให้มีขอบเขตความรับผิดชอบและคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ได้อย่างครอบคลุม รวมถึงสามารถวางความรับผิดชอบการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคล ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) คือ เอกสารที่ทั่วโลกตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียม⁷ ถือเป็นหลักกฎหมายสากลที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอันเรียกว่าสิทธิมนุษยชนซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนคือแนวคิดที่ได้รับการนิยามและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งยังไม่สามารถถูกพรากจากไปได้ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติในความแตกต่างทั้งทางด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ อายุ ศาสนา ความพิการทางกายหรือความพิการทางจิตใจก็ตาม

บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นบุคคลที่มีสภาพเปราะบางอันประกอบไปด้วย เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการรวมถึงสตรีตั้งครรภ์ทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถปกป้องหรือช่วยเหลือพึ่งพาตนเองให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดได้ การกระทำความผิดฐานทอดทิ้งกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องตามข่าวที่ปรากฏให้เห็นในสื่อต่างๆ โดยเฉพาะความผิดที่กระทำต่อชีวิต ร่างกาย เพศ หรือทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลเหล่านี้และสังคมเป็นอย่างมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักกฎหมาย แนวคิดทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้ให้รอดพ้นจากการกระทำความผิดเพื่อนำไปสู่การศึกษาวเคราะห์รวมทั้งหาแนวทาง เสนอแนะการกำหนดความผิดและบทลงโทษที่เหมาะสมแก่การคุ้มครองผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้มิให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอีกต่อไป

2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวความคิดที่เกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามหลักสากลและหลักกฎหมายในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดในการคุ้มครองเหยื่อในความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามหลักสิทธิมนุษยชน

จากสถานการณ์ในปัจจุบันของสังคมไทยมักพบเห็นข่าวอาชญากรรมการทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บ คนป่วย คนพิการ หรือผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก หมายถึงสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความ

⁷ ‘ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน’ (แอมเนสตี้, 2563) <<https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/what-udhr/>> สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565.

เท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เป็นสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองและจะไม่มีใครมาล่วงละเมิดได้ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์ ซึ่งนานาประเทศได้เข้าร่วมรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงเป็นการแสดงออกว่าทุกคนย่อมตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและควรปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ซึ่งคุณค่าแห่งสิทธิมนุษยชนนี้ ย่อมประกอบไปด้วย

1. การไม่เลือกปฏิบัติ คือการที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง หรือด้านอื่นๆ การเลือกปฏิบัติจึงนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

2. หลักความยุติธรรม คือ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรม โดยมีกลไกเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

3. หลักความเสมอภาค เท่าเทียม คือ ต้องปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

4. หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง การให้คุณค่ากับมนุษย์ทุกคน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอื่น มนุษย์ทุกคนจึงมีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันทุกประการ การกระทำใดที่เน้นไปทางเหยียดหยามลดทอนหรือทำให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ลดลง ย่อมเข้าข่ายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

5. การไม่ใช้ความรุนแรงหรือการหลักปฏิบัติต่อกันอย่างสันติวิธี หมายถึง เมื่อใดก็ตามที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา จะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน⁹

ทางผู้เขียน จะขอยกตัวอย่างแนวคิดการคุ้มครองบุคคลซึ่งพึงตนเองมีได้ โดยกล่าวถึงส่วนของการให้ความคุ้มครองเด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เปราะบางอ่อนแอ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสภาวะการตัดสินใจที่ขาดการไตร่ตรอง จึงทำให้เด็กถูกละเมิดได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้เองเด็กจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษแตกต่างจากผู้ใหญ่ นอกจากครอบครัวของเด็กแล้ว รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก ซึ่งแนวคิดในการคุ้มครองเด็กที่ทั่วโลกต่างให้การยอมรับ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration of the rights of the child 1959) นั้น บัญญัติว่าเด็กควรจะต้องได้รับการคุ้มครองและปกป้องเป็นพิเศษ โดยต้องมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่คุ้มครองและรับรองสิทธิของเด็กประเภทต่างๆ เอาไว้ และ

⁸ ‘สิทธิมนุษยชนคืออะไร?’ (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 15 พฤษภาคม 2561)
<<https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>> สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565.

⁹ ‘ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน’ (เชิงอรรถ 7).

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child 1989)¹⁰ ได้ กำหนดนิยามคำว่า “เด็ก” คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่กฎหมายภายในประเทศที่บังคับใช้กับเด็กนั้น ได้กำหนดให้บรรลุนิติภาวะก่อนอายุ 18 ปี โดยอนุสัญญาฉบับนี้เป็นมาตรฐานเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กที่นานาชาติ ประเทศได้ให้สัตยาบันเอาไว้ รวมทั้งประเทศไทย ดังนั้นประเทศที่เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าว จึงต้องยอมรับหลักการในการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาด้วย¹¹

นอกจากนี้ ยังปรากฏแนวความคิดในการคุ้มครองแรงงานที่เป็นสตรีมีครรภ์ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)¹² เมื่อพิจารณาถึงการตั้งครรภ์ของหญิงที่จะมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงอาจส่งผลให้สตรีมีครรภ์ไม่อาจทำงานบางประเภทได้ เนื่องจากจะกระทบกระเทือนต่อทารกในครรภ์ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ดังนั้น กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองการเป็นมารดา โดยป้องกันการเลือกปฏิบัติในการจ้างแรงงานอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นการคุ้มครองการจ้างงานแก่สตรีมีครรภ์และยังเป็นหลักประกัน คุ้มครองความมั่นคงและยังช่วยคุ้มครองสิทธิด้านอื่นๆระหว่างและภายหลังคลอดให้สตรีมีครรภ์และบุตรได้อย่างเหมาะสม โดยกฎหมายที่ให้การคุ้มครองสตรีมีครรภ์ในประเทศไทย ปรากฏอยู่ในหลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 43 วางหลักห้ามนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างเพราะการตั้งครรภ์ทบทบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกจ้างไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติระหว่างตั้งครรภ์ และให้สิทธิลูกจ้างในการลาคลอดและนายจ้างต้องจ่ายค่าตอบแทนระหว่างการลาคลอด เป็นการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ไว้โดยเฉพาะหรือมาตรา 39 ที่เป็นข้อจำกัดการทำงานของลูกจ้างที่ตั้งครรภ์ เพื่อคุ้มครองสุขภาพของสตรีมีครรภ์เป็นพิเศษ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงที่จะแท้งบุตร ลักษณะงานจึงต้องเหมาะสมกับการตั้งครรภ์ อีกทั้งสตรีมีครรภ์ยังต้องได้รับการพักผ่อนตามสมควร ดังนั้น ลักษณะงานจึงต้องไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมารดาและทารกในครรภ์รวมถึงมาตรา 41 และมาตรา 59¹³ ที่ได้บัญญัติถึงสิทธิในการลาคลอดและได้รับค่าจ้างระหว่างการลาคลอด และสตรีมีครรภ์ยังได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน ต้องการคุ้มครองการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ให้แก่มารดาและทารกในครรภ์

¹⁰ Convention on the rights of the child 1989- Article 1-For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

¹¹ อัญญาทิพย์ เสนอชัย, ‘แนวทางในการพัฒนาความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560).

¹² มินฉิตตา อัครศิริศิลป์, ‘การคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการกระทำความผิดทางอาญา : ศึกษาการกำหนดให้เป็นเหตุฉกรรจ์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).

¹³ เพิ่งอ้าง.

อีกทั้งยังปรากฏหลักการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องแนวความคิดการลงโทษประหารชีวิตต่อสตรีมีครรภ์ ซึ่งยึดการลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรฐานสากลที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เช่น การคุมขังต้องเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในกรณีที่มีโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นโทษที่มีความรุนแรงสูงสุด สำหรับชีวิตมนุษย์ โดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ได้พิจารณาการลงโทษประหารชีวิต กับสิทธิที่จะมีชีวิต มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด โดยสิ่งนี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย กล่าวโดยสรุปคือ การประหารชีวิตจะกระทำต่อบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีไม่ได้ และจะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์ย่อมมิได้ จึงจะเห็นได้ว่า สตรีมีครรภ์แม้กระทำความผิดร้ายแรงและต้องโทษประหารชีวิต ยังไม่สามารถบังคับโทษขณะที่หญิงนั้นตั้งครรภ์อยู่ จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาว่าหากเหยื่ออาชญากรรมเป็นสตรีมีครรภ์ ยังต้องควรมีกฎหมายให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิได้ดียิ่งขึ้น

2.1.2 แนวคิดการกระทำความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) ไว้ในมาตรา 4 โดยมีหลักว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน นอกจากนี้ยังปรากฏหลักในมาตรา 25 คือ ปวงชนชาวไทยย่อมมีสิทธิเสรีภาพที่จะกระทำการใดๆ และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิเสรีภาพไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นความอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น จึงเป็นการที่ต้องพิจารณาถึงความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่ามีความหมายอย่างไร ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน รัฐจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนโดยถือว่าประชาชนเป็นมนุษย์คนหนึ่งจะปฏิบัติต่อประชาชนเสมือนคนเป็นสัตว์หรือสิ่งของไม่ได้ โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือสิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและบุคคลจะต้องเคารพในสิทธิชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นด้วยและสิทธิในความเสมอภาคกัน¹⁴ เป็นการแสดงว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยรัฐจะต้องให้ความเคารพและไม่กระทำการใดๆ ให้เกิดความเสียหายต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากการใช้อำนาจของรัฐกระทำไปในลักษณะที่ทำให้มนุษย์ถูกลดคุณค่า เป็นเพียงวัตถุแห่งการกระทำ การกระทำของรัฐนั้นย่อมขัดกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นหน้าที่ของรัฐในการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิให้ถูกล่วงละเมิดหากมีการกระทำใดอันเป็นการกระทบหรือละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บุคคลที่ถูกล่วงละเมิด ย่อมสามารถที่จะใช้สิทธิเรียกร้องต่อศาลได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ยังได้วางหลักเรื่องความเสมอภาคไว้ในมาตรา 27 กล่าวคือ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่า

¹⁴ รณชัย คงสกนธ์, *นิติจิตเวชศาสตร์*, (ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล 2549).

เทียมกัน ชายและหญิงย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อ การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ย่อมไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งมาตรานี้ ได้เป็นการเน้นย้ำในเรื่องความเสมอภาค คือการที่ทุกคนอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ทุกคนย่อมมีความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งต่อเนื่องมาจากหลักความเสมอภาค เมื่อคนเรามีความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ย่อมต้องหมายถึงจะไม่สามารถเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยเหตุเพราะความแตกต่างได้ ซึ่งมีหลักในการพิจารณาเรื่องความเสมอภาคกล่าวคือ สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่ต่างกัน บุคคลทุกคน จึงได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงการคุ้มครองความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามมาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่มีการวางหลักให้บุคคลย่อมมีความเสมอภาคทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและกฎหมายจะต้องไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลใด อีกทั้งรัฐยังต้องมีหน้าที่กำหนดมาตรการเพื่อจัดออุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลทุกคนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้เช่นเดียวกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ในมาตรา 48 ยังได้บัญญัติถึงสิทธิของสตรีมีครรภ์ โดยได้กำหนดให้สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตรย่อมได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษอีกด้วย

2.2 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เป็นบุคคลที่กฎหมายอาญาไทยควรต้องให้ความคุ้มครองยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา เนื่องจากหากเกิดอาชญากรรมขึ้นกับบุคคลกลุ่มดังกล่าวนี้ ย่อมมีโอกาสสูงที่จะมีความผิดสำเร็จเกิดขึ้น จึงมีประเด็นที่ต้องทำการศึกษาเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดนำเสนอ ดังนี้

อาชญากรรม (crime) หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายอันก่อให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน โดยจะขอนำแนวความคิดของนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงมาอ้างอิง ดังนี้

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา โดยมีกฎหมายห้ามไว้ซึ่งมีผลร้ายมากกว่าผลดี

กาโรฟาโล (Garofalo) กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคม โดยมีกฎหมายบัญญัติถึงข้อห้ามไม่ให้มีการกระทำเช่นนั้น และการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ย่อมถูกลงโทษ

ในส่วนความหมายของ“เหยื่อ” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นเอาไว้หลากหลาย โดยจะขอยกตัวอย่างดังนี้

นายปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์และคณะ ได้ให้นิยามของคำว่า “เหยื่อ” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” ว่า หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรม ซึ่งมีได้หมายความถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่อเหตุเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง ผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายนั้นด้วย

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ได้ให้ความหมายของ “เหยื่ออาชญากรรม” ว่าหมายถึง เหยื่อที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาและการกระทำความผิดนั้น จะต้องเกิดความเสียหายรุนแรงต่อเหยื่อ เช่น ถูกฆ่า ถูกทำร้าย ถูกข่มขืน ถูกลักทรัพย์ ถูกชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ เป็นต้น

เหยื่ออาชญากรรม¹⁵ จึงหมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะมีความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน รวมทั้งเสรีภาพหรือสิทธิอื่นใด ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมนี้ก็คือผู้เสียหายตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งได้ให้นิยามของผู้เสียหายไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ทำนองเดียวกันว่า แม้ว่าผู้เสียหายนั้นจะได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดทางอาญา หากแต่บุคคลนั้นจะต้องเป็น “ผู้เสียหายโดยนิตินัย” ด้วย จึงจะถือเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ บุคคลนั้นต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตน เช่น ผู้ที่ร่วมสมครใจเข้าวิวาททำร้ายกับผู้กระทำผิดอีกฝ่ายหนึ่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223-224/2513) หรือหญิงที่ยอมให้ผู้อื่นทำใหตนแท้งลูกถือว่าหญิงนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 954/2502) ย่อมไม่ใช่ผู้เสียหายตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) เหยื่ออาชญากรรมจึงต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด จึงจะเรียกว่า “เหยื่อหรือผู้เสียหายที่แท้จริง” (Innocent Victim)

2.2.1 ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม¹⁶

1. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation Theory) โดย Marvin Wolfgang

นักอาชญาวิทยาได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่าเหยื่อบางคนอาจมีพฤติกรรมที่แสดง ออกมาเป็นการกระตุ้นให้ตนเองต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บหรือความตายได้ เช่น เมื่อมีเหตุการณ์หนึ่ง เหตุการณ์ใดเกิดขึ้นตัวเหยื่ออาจเป็นผู้ใช้คำขู่ คำทำทนาย หรืออาจพูดช่วยจนอีกฝ่ายหนึ่งลงมือทำร้าย หรืออาจเป็นกรณีที่เหยื่อเองอาจนิ่งเฉยไม่หลีกเลี่ยงภัยที่เกิดขึ้น

2. ทฤษฎีรูปแบบของชีวิต (Life Style Theory) โดย Gary Senson และ David Brownfield

นักอาชญาวิทยาได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่ารูปแบบของวิถีชีวิตของคนอาจทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ วิถีชีวิตที่จัดได้ว่ามีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่อ อาชญากรรม เช่น เด็กหนุ่มวัยรุ่นนอย่อมมีวิถีชีวิตที่มีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม มากกว่าบุคคลในวัยทำงานซึ่งมีวุฒิภาวะและความยับยั้งที่มากกว่า

3. ทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activities Theory) โดย Lawrence Cohen และ Marcus Felson

¹⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).

¹⁶ เพิ่งอ้าง.

นักอาชญาวิทยาได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่ากิจวัตรประจำวันของบุคคลอาจทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ ตัวอย่าง เช่น การดื่มสุราหรือของมีนเมาจนขาดสติ การออกจากบ้านในเวลากลางคืน หรือ การแต่งตัวด้วยเครื่องประดับมีค่าราคาแพงไปในที่ชุมชน เป็นต้น

2.2.2 ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม

ทางผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้า โดยขออ้างอิงแนวคิดที่เป็นสากล โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดของ Stephen Schafer¹⁷

บทบาทของเหยื่ออาชญากรรม มีผลต่อการเกิดอาชญากรรม โดยจะขอนำเสนอแนวคิดของนักอาชญาวิทยาที่ได้แบ่งประเภทของเหยื่อไว้อย่างเป็นระบบ คือ Schafer ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรม โดยพิจารณาจากความรับผิดชอบของเหยื่อเป็นสำคัญและแบ่งเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร (Unrelated Victims) ซึ่งเหยื่อประเภทนี้เป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆกับอาชญากร เพียงแต่เป็นผู้รับเคราะห์เท่านั้น

2. ผู้เป็นเหยื่อของตนเองหรือเรียกว่าอาชญากรรมที่ปราศจากเหยื่อ (Victimless Crimes) เหยื่อประเภทนี้เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการกระทำความผิดอย่างเต็มที่ เช่น โสเภณี หรือคนติดยา

3. เหยื่อที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม (Provocative Victims) เหยื่อประเภทนี้ได้กระทำให้บางอย่างเป็นการขัดใจอาชญากร และถือเป็นการยุยงส่งเสริมให้เกิดการทำร้ายเหยื่อขึ้น อาจถือได้ว่าเหยื่อเป็นผู้ลงมือกระทำก่อน เช่น อาจเกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือ เกิดการผิดสัญญา

4. เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victims) เหยื่อประเภทนี้มีพฤติกรรมที่ส่งเสริมล่อใจหรือจงใจให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมต่อเหยื่อที่เป็นตัวล่อ เช่น การเดินในที่เปลี่ยว อาจเกิดการชิงทรัพย์หรือเกิดความผิดเกี่ยวกับเพศได้

5. เหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) เหยื่อประเภทนี้อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นผลให้อาชญากรมีความคิดที่จะทำร้ายต่อเหยื่อ เช่น คนแก่ เด็กผู้หญิง คนเจ็บป่วยทางกายและทางจิตใจ

6. เหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางสังคม (Socially Weak Victims) เป็นเหยื่อที่ไม่มีความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นเช่น ชนกลุ่มน้อยหรือผู้ลี้ภัย

7. เหยื่อทางการเมือง (Political Victims) เป็นเหยื่อที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากผู้ที่เป็นปรปักษ์กันในทางการเมือง ถูกฝ่ายที่มีอำนาจอยู่ก่อน เจาะจงว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นอาชญากร

2. แนวคิดของ Han Von Hentig¹⁸

¹⁷ Stephen Schafer, *Victimology: The victim and his Criminal* (Reston 1977).

¹⁸ Ann Wolbert Burgess, Cheryl Regehr and Albert R. Roberts, *Victimology: Theories and Applications* (Jones & Bartlett Learning 2010).

ความเห็นของนักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่ง คือ เฮนติก (Hentig) ได้เขียนหนังสือ “The criminal and his victim” ที่ได้แบ่งเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 13 ประเภท ได้แก่

1. ผู้เยาว์ (The Young) เป็นผู้เสียหายที่ควรระวังเป็นอย่างมากเนื่องจากขาดประสบการณ์และอ่อนแอ มักจะตกเป็นเหยื่อโดยการถูกล่อลวง หรือลักพาตัว

2. ผู้หญิง (The Female) มักตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือทรัพย์สิน

3. ผู้สูงอายุ (The Old) มีความอ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ มักตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

4. ผู้เป็นโรคจิตหรือจิตบกพร่อง (The Mentally Defective) ง่ายต่อการถูกล่อลวงจึงตกเป็นผู้เสียหายได้ง่าย

5. คนต่างด้าว (Immigrants) มักถูกปฏิเสธแล้วไม่ยอมรับโดยคนในประเทศนั้น ๆ

6. ชนกลุ่มน้อย (Minorities) จัดอยู่ในประเภทเดียวกันกับคนต่างด้าว

7. พวกโง่ทึม (Dull Normals) มีลักษณะที่เรียกว่าเป็นผู้เสียหายโดยกำเนิด (Born Victims)

8. ผู้ที่มีแนวโน้มไปในทางต่ำ (The Depressed) มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตอยู่ก่อนแล้ว เมื่อประสบกับความผิดหวัง จึงเกิดบุคลิกภาพแบบใหม่ ทำให้อาชญากรเห็นช่องทางที่จะประกอบอาชญากรรมต่อบุคคลประเภทนี้

9. พวกโลภมาก (The Acquisitive) มีความปรารถนาที่จะประกอบอาชญากรรมและปรารถนาที่จะเป็นผู้เสียหายเอง เช่น นักพนัน นักต้มตุ๋น

10. พวกเสเพล (The Wanton) เป็นผู้เสียหายที่มีชีวิตมีตนอยู่ในสังคม ง่ายต่อการที่จะตกเป็นผู้เสียหาย

11. พวกเปล่าเปลี่ยวและอกหัก (The Lonesome and Heartbroken) มักมีความบกพร่องทางจิต จึงมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้เสียหายได้ง่าย

12. พวกอยู่ในฐานะถูกทรมาน (The Tormentors) ผู้เสียหายประเภทนี้ มักจะมีชีวิตภูมิหลังครอบครัวที่นิยมความรุนแรง จึงเกิดสภาวะทางจิตที่ผิดปกติ

13. พวกถูกตัดโอกาส ถูกละเลย (The Blocked) ผู้เสียหายที่ถูกกรรโชกทรัพย์สิน ริดเอาทรัพย์สิน และบุคคลเหล่านี้ทำการต่อสู้ขัดขวาง นอกจากนี้ยังมีพวกที่สูญเสียโอกาสทำให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและอาจจะถูกใส่ร้ายป้ายสีได้ง่าย จึงหันมาประกอบอาชญากรรมเสียเอง

2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ

ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาได้เป็น 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory)¹⁹

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดนี้ ในสมัยอดีต ผู้มีอำนาจปกครองจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อเป็นการตอบแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษในลักษณะ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” เน้นการใช้วิธีการที่รุนแรง ทั้งการประหารชีวิต การลงทัณฑ์ หรือการทรมานด้วยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำนั้นได้กระทำลงไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรับสารภาพและสำนึกถึงความผิดที่ตนเองได้กระทำลงไป ทฤษฎีนี้ เชื่อว่าบุคคลที่กระทำ ย่อมมีเจตจำนงเสรี (Free Will) ในการที่จะคิด ตัดสินใจ และกระทำการใดๆด้วยตนเอง จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองอย่างเต็มที่

2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง หรือแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory)²⁰

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง หรือแบบอรรถประโยชน์ มาจากแนวคิดที่ว่า การลงโทษนั้น สามารถข่มขู่และยับยั้งตัวผู้กระทำความผิด ให้เกิดความเกรงกลัว จนไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้นอีก โดยแนวคิดทฤษฎีนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิด ไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อข่มขู่ยับยั้งบุคคลอื่น มิให้ลงมือกระทำความผิด เนื่องจากเกรงกลัวในโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ซึ่งถือเป็นแนวทางในการการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นในอนาคต

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มีแนวคิดว่าการลงโทษ มีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวกลับใจเป็นคนดี เป็นการยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิด กลับมากระทำความผิดซ้ำ ช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ ทฤษฎีมองว่า รัฐควรต้องมีมาตรการการเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ ให้เพียงพอ รวมทั้งช่วยให้ผู้กระทำความผิด ไม่รู้สึกมีปมด้อยจากการที่ได้รับบทลงโทษไปแล้ว

4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory)²¹

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม มีแนวคิดว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด ควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัย ทฤษฎีนี้มีหลักการสำคัญคือ ควรแก้ไขฟื้นฟูและอบรมผู้กระทำความผิด มากกว่าการลงโทษ เน้นการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และใช้บทลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

2.2.4 หลักการตีความกฎหมายอาญา

---

¹⁹ ธีรรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, *หน่วยที่ 6 ทฤษฎีการลงโทษ* (pdf, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555) <https://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/41716_6.pdf> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

²⁰ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, ‘หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกวุฒิสภา’ (รายงานผลการวิจัยต่อสถาบันพระปกเกล้า 2564).

²¹ *เอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมาย* (pdf, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะนิติศาสตร์ 2556).

กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติขึ้นตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลักประกันในกฎหมายอาญา เป็นหลักที่ “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” เป็นการที่กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด ต้องกระทำให้สอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชน ผู้พิพากษาจะต้องหาความหมายของตัวบทกฎหมายในการวินิจฉัยคดี จึงเป็นเรื่องที่ผู้ใช้กฎหมายจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของการตีความกฎหมายเป็นสำคัญ จึงจะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องและมีความเป็นธรรม ซึ่งการตีความกฎหมาย คือ การทำความเข้าใจความหมายในทางกฎหมายของตัวบทกฎหมาย และจะต้องใช้หลักเกณฑ์การตีความ โดยมีหลักเกณฑ์ 4 ประการ อันประกอบไปด้วย

1. การตีความตามหลักภาษา หมายถึง การหาความหมายของตัวบทกฎหมายจากความหมายของภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไป

2. การตีความตามความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบกฎหมาย ผู้ตีความจะต้องถือความหมายในทางกฎหมายเป็นเกณฑ์ แต่ต้องระลึกด้วยว่าภาษากฎหมายเองก็อาจมีความแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย แม้กฎหมายอาญาจะตีความความหมายของคำหนึ่งคำใด ก็เชื่อว่าความหมายเหมือนกันในทุกฐานความผิด เพราะแต่ละฐานความผิดมีความสัมพันธ์กับนิยามที่แตกต่างกันได้ การตีความตามความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบของกฎหมาย จึงมักใช้มากกว่าการตีความตามหลักภาษา เนื่องจากจะมีความถูกต้องมากกว่า

3. การตีความตามประวัติความเป็นมาของกฎหมาย พิจารณาจากประวัติการยกร่างและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการตีความตามวิธีนี้จะนำไปสู่การตีความตามความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมายต่อไป

4. การตีความตามความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมาย²² การตีความตามวิธีนี้ คุณธรรมทางกฎหมายจะเป็นเครื่องช่วยในการตีความได้เป็นอย่างดี ซึ่งนอกจากจำเป็นที่จะต้องค้นหาคุณธรรมทางกฎหมายแล้ว ยังต้องคำนึงถึงคุณค่าของการกระทำนั้นด้วย อีกทั้งอย่าลืมว่า การใช้กฎหมายอาญาต้องอยู่ในกรอบหรือขอบเขตของความหมายของตัวบทกฎหมาย หากผู้ตีความใช้กฎหมายอาญาเกินกรอบหรือขอบเขตความหมาย ย่อมมิใช่การตีความกฎหมายอาญา หากแต่เป็นการใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในกฎหมายอาญา และหากใช้ไปในทางที่เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในกฎหมายอาญาทั้งสิ้น

2.2.5 หลักการกำหนดความผิดอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ต้องมีความชัดเจนแน่นอน เพราะเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพและความสงบสุขในสังคม ผู้เขียนจึงขอแนะนำหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องในการกำหนดความผิดอาญาอันได้แก่

2.2.5.1 หลักประกันในกฎหมายอาญา

หลักประกันในกฎหมายอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสังคมให้เกิดความสงบสุขและเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดโทษไว้ ซึ่งการลงโทษทางกฎหมายอาญานี้ มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพของ

²² คณิต ฒ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 7 สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563).

บุคคลอื่น จึงจำเป็นที่จะต้องมีหลักประกันในกฎหมายอาญา เพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้ที่ได้วางหลักประกันในกฎหมายอาญาขึ้นเป็นครั้งแรก คือ Anselm von Feuerbach²³ เป็นนักกฎหมายอาญาชาวเยอรมัน ซึ่งได้วางหลักประกันกฎหมายอาญาเป็นครั้งแรกในหนังสือที่เขียนขึ้น เมื่อปีค.ศ. 1801 โดยมีหลักการดังนี้

1. การลงโทษต้องมีกฎหมาย (nulla poena sine lege)
2. การลงโทษต้องขึ้นอยู่กับการมีอยู่ของการกระทำ (nulla poena sine crimine)
3. โทษที่จะลงต้องเป็นโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (nullum crimen sine poena legali)

ซึ่งหลักประกันในกฎหมายอาญานี้ได้แพร่หลายออกไป และกลายเป็นหลักสากลไปทั่วโลก ในภาษาลาตินเรียกว่า nullum crimen, nulla poena sine lege และประเทศไทยได้ยอมรับหลักการนี้ตลอดมา

การกำหนดความผิดอาญาต้องคำนึงถึง “หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” “nullum crimen, nulla poena sine lege”²⁴ ซึ่งหลักประกันในกฎหมายอาญานี้ถือว่าเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นแนวคิดทางการเมืองที่ต้องการจำกัดอำนาจรัฐที่เรียกว่า “หลักนิติรัฐ” (Legal State) เป็นคำที่แปลมาจากภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” โดยหลักนิติรัฐมีต้นกำเนิดมาจากประเทศเยอรมนีซึ่งพัฒนามาจากกฎหมายโรมัน ประเทศไทย ได้บัญญัติถึงหลักประกันในกฎหมายอาญาไว้เป็นครั้งแรกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 7 ใจความว่า

“ บุคคลควรได้รับอาญาต่อเมื่อมันได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และอาญาที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำผิดนั้น ก็ไม่ควรใช้อาญาอย่างอื่น นอกจากอาญาที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

ในปัจจุบันเนื้อหาของหลักประกันในกฎหมายอาญา ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

จากบทบัญญัติมาตรา 2 หมายความว่า เฉพาะกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้น ที่จะสามารถกำหนดว่าการกระทำใดการกระทำหนึ่งเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญาได้ และเฉพาะกฎหมายเช่นว่านี้ ที่สามารถกำหนดโทษสำหรับการกระทำใดการกระทำหนึ่งได้ ซึ่งหลักทั้งสองประการนี้ จะต้องมียู่แล้วก่อนการกระทำนั้นเกิด และจะต้องชัดเจนแน่นอน

หลักประกันในกฎหมายอาญาประกอบด้วย 4 ประการ²⁵ อันได้แก่

---

²³ อุดมลักษณ์ ศิริอ่อน, ‘ความไม่ชัดเจนแน่นอนของความผิดฐานทำร้ายร่างกายถึงสาหัส’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2555).

²⁴ คณิต ฌ นคร (เชิงอรธ 22).

²⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์, ‘หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย’ (กรกฎาคม-กันยายน 2564) 3 วารสารสุทธิปริทัศน์, 21-43.

1. หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติโดยพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 2 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 2 จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาต้องเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ การที่จะนำกฎหมายจารีตประเพณีอันเกิดจากการปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านานย่อมไม่อาจนำมาใช้ในกฎหมายอาญาได้

2. หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญาตามมาตรา 2 นั้น เนื่องจากเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนแน่นอน หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่กำกวม ดังนั้น หลักความชัดเจนแน่นอนจึงเป็นหลักประกันว่ากฎหมายอาญาที่บัญญัติขึ้นต้องถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเป็นเครื่องมือป้องกันมิให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการตัดสินคดีตามอำเภอใจ

นอกจากนี้ ยังปรากฏหลัก Fair Warning²⁶ ซึ่งเป็นหลักการและแนวคิดเรื่องความชัดเจนแน่นอนของกฎหมาย กล่าวคือกฎหมายของประเทศอังกฤษมีรากฐานมาจากจารีตประเพณีและมี Magna Carta เป็นข้อจำกัดอำนาจพระมหากษัตริย์ อีกทั้งยังมีหลักนิติธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งศาลคอมมอนลอว์ของอังกฤษห้ามฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายเป็นพิเศษเพื่อลงโทษการกระทำที่เกิดขึ้นในอดีตและเกิดหลักการตีความโดยห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง หลักการตีความโดยเคร่งครัดจะต้องไม่ขัดเจตนารมณ์ที่แสดงออกโดยชัดแจ้งของฝ่ายนิติบัญญัติ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยหลักการตีความโดยเคร่งครัดในปัจจุบันจึงถือว่าบุคคลควรจะได้ทราบก่อนว่าการกระทำใดเป็นความผิดตามกฎหมายและจะมีโทษตามกฎหมายเพียงใดอันถือเป็นสาระสำคัญของหลัก Fair Warning ด้วยเหตุนี้เองหลัก Fair Warning จึงสอดคล้องและเป็นข้อสนับสนุนให้กฎหมายอาญาต้องมีความชัดเจนแน่นอน

3. หลักการห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญา ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 หมายถึงการห้ามใช้บทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งขยายบทกฎหมายอาญาที่มีอยู่แล้วในทางที่เป็นโทษรวมตลอดถึงห้ามนำมาใช้ในทางเพิ่มโทษ หลักการใช้กฎหมายโดยการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เรียกว่า Analogy หมายถึง การให้เหตุผลโดยอ้างความคล้ายคลึงกัน ซึ่งได้ถูกนำมาใช้ในทางกฎหมายแพ่งดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 หากแต่ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายอาญาได้ในทางที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่หากในทางที่เป็นคุณแล้ว ย่อมสามารถกระทำได้ เช่น เหตุที่ทำให้การกระทำชอบด้วยกฎหมาย เหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษ หรือเหตุผลหย่อนโทษ²⁷ เป็นต้น

²⁶ Stanislaw Pomoraki, *American Common Law and the Principle Nullum Crimen Sine Lege* (De Gruyter Mouton, 1975) 81-82.

²⁷ อภิสิทธิ์า ศิริวัฒนา, ‘ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความผิดต่อร่างกาย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533) 13-14.

4. หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง หมายความว่าหากบุคคลได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และในขณะกระทำนั้น การกระทำดังกล่าวไม่มีโทษทางอาญาย่อมไม่อาจที่จะบัญญัติย้อนหลังว่าการกระทำนั้น เป็นการกระทำที่ต้องรับโทษในทางอาญาได้ โดยหลักประกันนี้ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ หลักนิติรัฐในการจำกัดอาญาของรัฐไม่ให้กฎหมายถูกนำมาใช้ได้ตามอำเภอใจ

2.2.5.2 หลักคุณธรรมทางกฎหมาย

คุณธรรมทางกฎหมาย คือสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองในความผิดอาญา ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) นี้เป็นสิ่งนามธรรมที่ถือเป็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความปกติสุขนั้น มนุษย์ต้องเคารพและไม่ละเมิดประโยชน์ (Interesse) หรือคุณค่า (Wert) ของการอยู่ร่วมกัน²⁸ คุณธรรมทางกฎหมายถูกแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล (Individualrechtsgut) เช่น ชีวิต ทรัพย์สิน ความปลอดภัยของร่างกาย โดยทั่วไปเจ้าของสามารถสละความคุ้มครองได้แต่ต้องมีความยินยอมของผู้เสียหายเป็นหลัก²⁹ ทั้งนี้อาจมีบางกรณี เช่น เรื่องของชีวิตที่แม้ผู้เป็นเจ้าของยินยอมก็ย่อมไม่อาจสละความคุ้มครองได้และคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม (Universalrechtsgut) เช่น ความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยจราจร

นอกจากนี้ เรายังใช้ประโยชน์จากคุณธรรมทางกฎหมายในการช่วยตีความกฎหมายเพื่อใช้ในการวินิจฉัยปัญหาในคดีต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีคุณธรรมทางกฎหมายคือกรรมสิทธิ์และการครอบครอง การ “เอาไป” นี้เองเป็นการกระทำที่เป็นการทำร้ายกรรมสิทธิ์และทำร้ายการครอบครอง³⁰ ดังนั้น การลักกระแสรูปไฟ³¹ จึงหาใช่เป็นการเอาไปในความหมายของความผิดฐานลักทรัพย์ไม่

2.2.5.3 แนวความคิดของเฮอริเบิร์ต เลสลีย์ แพ็กเกอร์ (Herbert Leslie Packer)

เนื่องจากกฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล การกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการกระทำใดเป็นความผิดและมีโทษทางอาญานั้น จะต้องกระทำไปเพื่อควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยในรัฐ อ้างอิงจากแนวคิดของ จอห์น ออสติน (John Austin) ได้อธิบายว่า รัฐพึงรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ถือเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหาร รัฐย่อมมีอำนาจดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย มิให้มีโจรผู้ร้ายหรือมีอาชญากรรมเกิดขึ้น

²⁸ คณิต ฒ นคร, (เชิงอรรถ 22) 161.

²⁹ เฟิงอ้าง, 163.

³⁰ เฟิงอ้าง, 382-383.

³¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501.

สำหรับการกำหนดความผิดอาญาที่เหมาะสมของ Herbert L. Packer³² มีคำอธิบายไว้ในหนังสือ “The Limits of the Criminal Sanction” ซึ่งมีข้อเสนอแนวคิด โดยสรุปได้ดังนี้

1. การกระทำนั้นเป็นที่เห็นชัดในหมู่ชนส่วนมาก ว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และสังคมมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น

2. การกำหนดความผิดนั้น ต้องไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

3. ในการปราบปรามนั้น จะต้องไม่เป็นการลดคุณค่าของการกระทำที่สังคมเห็นว่าน่าปรารถนา

4. ต้องสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

5. การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าว จะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการอย่างเกินขีดความสามารถของกระบวนการยุติธรรม

6. ต้องไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมแล้ว (ultima ratio)

2.2.5.4 แนวความคิดของจอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill)³³

จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill) เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีความเป็นภัยอันตราย (Harm Principle)³⁴ โดยทฤษฎีนี้มีหลักการที่สำคัญ คือ รัฐมีความชอบธรรมในการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาต่อเมื่อการกระทำของบุคคลก่อให้เกิดภัยหรือก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยโดยไม่จำเป็นแก่ผู้อื่น แนวความคิดนี้ เห็นว่ารัฐไม่ควรจำกัดสิทธิโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าการกระทำนั้นมิได้ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงหรือเป็นอันตรายต่อผู้อื่นในสังคม การใช้กำลังอำนาจเหนือสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม จะถือเป็นการถูกต้องต่อเมื่อมีจุดประสงค์ที่จะป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นในสังคมนั้น ทั้งนี้ ได้มีการกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องเสรีภาพ (On Liberty) ว่า

"วัตถุประสงค์ประการเดียวที่สามารถใช้บังคับเหนือสมาชิกในสังคมที่มีอารยะได้อย่างชอบธรรม คือ การป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลอื่น (to prevent harm to others)" จึงทำให้การกำหนดความผิดอาญาแก่การกระทำใดๆ นั้น เป็นไปเพื่อ

1. ป้องกันการกระทำอันผิดศีลธรรม

2. ป้องกันการกระทำอันน่ารังเกียจ โกรธเคือง (Offensive Conduct)

³² Herbert L. Packer, *The limits of the criminal Sanction* (Stanford University Press 1968). 296 อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พลสยาม พรินต์ 2551) 3.

³³ John Stuart Mill, *On Liberty* (John W. Parker 1859).

³⁴ กนกพงศ์ อนันต์สันตติวงศ์. ‘การศึกษาเชิงเปรียบเทียบขอบเขตในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นประชากรกลุ่มเปราะบางตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส เยอรมนี’ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).

3. ป้องกันการกระทำตามทฤษฎีปีตาธรรม แม้การกระทำเหล่านี้จะเสี่ยงให้เกิดภัยอันตรายก็ตาม แต่ต้องเป็นการกระทำที่มีภัยอันตรายแก่บุคคลอื่นเท่านั้น รัฐจึงจะสามารถบังคับหรือกำหนดให้เป็นความผิดอาญาได้

ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการป้องกันภัยอันตรายที่อาจเกิดแก่ประชากรกลุ่มเปราะบางได้ นอกจากนี้ ยังควรพิจารณาทฤษฎีการกำหนดความผิดอาญาเพิ่มเติม ได้แก่ ทฤษฎีกฎหมายปีตาธรรม (Legal Paternalism) ซึ่งทฤษฎีนี้มาจากแนวความคิดเรื่องลัทธิการปกครอง โดยเปรียบเทียบผู้ปกครองประเทศมีฐานะเหมือนบิดาซึ่งมีเอกสิทธิ์อยู่เหนือผู้ใต้การปกครองหรือประชาชนที่เปรียบเสมือนเป็นลูก ผู้ที่ให้กำเนิดแนวคิด คือ เซอร์โรเบิร์ต ฟิลเมอร์ (Sir Robert filmer) ซึ่งกล่าวว่ากษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศมีอำนาจเหนือประชาชนเฉกเช่นเดียวกับบิดาที่มีอำนาจเหนือลูก โดย L.A.Hart ยอมรับให้นำทฤษฎีปีตาธรรมนี้ไปใช้ได้เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้เปราะบางที่ต้องการการปกป้องคุ้มครอง (Absolute Protection) เช่นกัน

2.2.6 หลักการกำหนดโทษอาญา

การกำหนดโทษทางอาญา ต้องคำนึงถึงปัจจัย 2 ประการ คือ เหตุภาวะวิสัย (objective cause) พิจารณาถึงขนาดความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ (principle of proportionality) และเหตุอัตวิสัย (subjective cause) การกระทำความผิดที่สร้างความเสียหายกับสังคมเท่ากัน ศาลอาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้ต่างกันก็ได้ เพราะเหตุว่าผู้กระทำความผิดมีลักษณะส่วนตัวที่ต่างต่างกัน เรียกว่า "หลักการใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน" ³⁵ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวความคิดหลักการในการกำหนดโทษทางอาญา ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดสำหรับการกำหนดโทษในกฎหมายอาญาไทย³⁶

ในส่วนของประเทศไทย แนวคิดในการกำหนดโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา โดยพิจารณาจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการอันได้แก่

1. แนวความคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำ หมายถึง หากผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก การกำหนดโทษย่อมหนักขึ้นตามสัดส่วนของผลที่การกระทำเกิด แต่หากผลเป็นเพียงเล็กน้อย การกำหนดโทษก็ควรลดน้อยลงตามสัดส่วน

2. แนวความคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ หากผู้กระทำความผิด มีจิตใจชั่วร้ายมาก โทษที่จะได้รับก็ควรหนักหรือเบาตามสัดส่วนความชั่วในจิตใจของผู้กระทำความผิด

3. แนวความคิดที่คำนึงถึงภัยอันจะเกิดขึ้น หมายถึง การกระทำที่แม้ว่าผลของความผิดจะยังไม่เกิดขึ้น หรือเจตนาของผู้กระทำความผิดไม่มีเช่นนั้น แต่ผลของการกระทำความผิดอาจเกิดขึ้นได้ เช่นมาตรา 307 เป็นต้น

³⁵ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559) 169-175.

³⁶ หยุต แสงอุทัย, 'การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา' (สิงหาคม 2508) 8 ตุลาคม 931.

2. หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำความผิด

มีทฤษฎีที่สนับสนุนแนวคิดและหลักการนี้ ดังนี้

(1) ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will Theory)³⁷ โดยทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการพิจารณา บทลงโทษผู้กระทำความผิดควรมีความเหมาะสมกับลักษณะความผิด (Equal punishment for the same crime) คือต้องไม่มากจนโหดร้ายทารุณ และต้องไม่น้อยเกินไปจนทำให้ผู้กระทำความผิดคิดว่าคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม ทฤษฎีนี้ถือว่ามนุษย์ทุกคน มีเจตจำนงอิสระ (Free Will) และมนุษย์ทุกคนมีอิสระในการเลือกกระทำสิ่งใดๆในสิ่งที่เห็นว่า เป็นประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ เช่นเดียวกันกับการประกอบอาชญากรรม การกำหนดโทษทางอาญาจึงต้องได้ สัดส่วนกับความร้ายแรงของอาชญากรรมนั้นด้วย

(2) ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarianism Theory)³⁸ ทฤษฎีนี้มีแนวคิดทางจริยธรรม สังคมว่าการออกกฎหมายต้องให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติโดยต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของ ประชาชนในรัฐ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า กฎธรรมชาติ 2 อย่าง คือความพึงพอใจ (Pleasure) และ ความเจ็บปวด (Pain) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น ก่อนที่มนุษย์จะตัดสินใจทำอะไร ก็ต้องชั่งน้ำหนักโดยใช้กฎธรรมชาติ 2 อย่างเสมอ ทฤษฎีนี้จึงยึดถือ “ความสุข ของคนในสังคม” เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินใจอะไรควรหรือไม่ควร การกำหนดโทษทางอาญา จึงต้องได้สัดส่วนกับความ ร้ายแรงของอาชญากรรมนั้น

(3) ทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory)³⁹ ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่า ในการกำหนด โทษต้องให้มีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของอาชญากรรม ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิด ของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และ เจริมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ซึ่งเป็น ผู้คิดค้นทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อลดอาชญากรรม และประการที่สองเพื่อข่มขู่ไม่ให้ประชาชนเอาเยี่ยงอย่าง เพราะการลงโทษถือว่าเป็นมาตรการทางอาญาที่จำเป็น เพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่างซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการลงโทษในปัจจุบัน

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า โทษทางอาญาต้องได้สัดส่วน (Proportion) กับความร้ายแรงของความผิดนั้น (Severity of the crime)

3. หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด (Individualization of punishment)

---

³⁷ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย Cesare Beccaria เป็นนักปราชญ์คนสำคัญในศตวรรษที่ 18 และผู้คิดค้นแนวคิดเรื่องหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดภายใต้ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวความคิดพื้นฐานทางสาขาอาชญาวิทยาในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 15) 107.

³⁸ เจริมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นนักปราชญ์คนสำคัญในศตวรรษที่ 18 และเป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarianism). อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 15) 109-110.

³⁹ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และ เจริมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อลดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดซ้ำและประการที่สอง เพื่อข่มขู่ไม่ให้ประชาชนเอาเยี่ยงอย่าง. อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 15) 220-221.

หลักการนี้ คือ การลงโทษต้องให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล (Individualization of punishment) ไม่ใช่ลงโทษโดยตัดเทียบกันตามลักษณะของการกระทำความผิดนั้น (Punishment to fit the criminal) เนื่องจากต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถ รู้ผิดชอบไม่เท่าเทียมกัน หรืออาจมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป อาทิเช่น เด็กที่มีอายุน้อย ผู้มีจิตบกพร่อง จิตฟั่นเฟือน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่อ่อนแอเพราะบางที่รัฐควรเข้ามาปกป้องเป็นพิเศษ จึงควรได้รับการ ลดโทษหรือ ยกเว้นโทษแล้วแต่กรณี

มีทฤษฎีที่สนับสนุน แนวคิดและหลักการนี้ ดังนี้

1. ทฤษฎีเจตจำนงประสงค์ (Determinism Theory) เป็น แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) แนวความคิดนี้เกิดขึ้น ปลายศตวรรษที่ 19 โดยแนวคิดมักจะถูกเปรียบเทียบกับว่าเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้าม กับแนวคิดเรื่องเจตจำนงอิสระ (Free Will)⁴⁰ แนวความคิดนี้ มองว่า เนื่องจากมนุษย์ทุกคนต่างอยู่ภายใต้อิทธิพลของ สิ่งแวดล้อมภายนอกจึงทำให้มนุษย์ขาดเจตจำนงอิสระในการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใด อย่างหนึ่งได้อย่างเสรี ซึ่งอาจนำไปสู่การจำต้องกระทำโดยความจำเป็นได้ ดังนั้น สังคมควรเข้ามามี ส่วนรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดนั้นด้วย

2. ทฤษฎีความชั่ว⁴¹ (nulla poena sine culpa) หรือเรียกว่า “หลักไม่มีโทษ โดยไม่มี ความชั่ว” หลักกฎหมายอาญาดังกล่าวนี้ในภาษาลาตินเรียกว่า “nulla poena sine culpa” และเป็นหลักกฎหมายอาญาที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศออสเตรีย โดยหลักกฎหมายอาญานี้ถือว่า “ความชั่ว” เป็นพื้นฐานในการลงโทษ ความชั่ว (Schuld) ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นเรื่องความคิดของ นักกฎหมายเยอรมัน ศาสตราจารย์ ดร. หยุดแสงอุทัย เป็นนักนิติศาสตร์ไทยคนแรกที่กล่าวถึง ความชั่วในกฎหมายอาญา โดยศาสตราจารย์ ดร. หยุดแสงอุทัย ได้กล่าวถึงเหตุที่กฎหมายยกเว้น โทษให้ ทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นการชั่วร้าย อาทิเช่น การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงโดย ถูกบังคับขู่脅 หรือจำเป็น อย่างไรก็ตาม ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรก ของไทย คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 56 บัญญัติว่า “ถ้าเด็กอายุไม่ถึง เจ็ดขวบกระทำความผิด ท่านว่าแม้ยังมีรู้ผิดและชอบอย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย” จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทยได้กล่าวถึง “ความไม่รู้ผิดและชอบ” ซึ่งประมวลกฎหมาย อาญาฉบับปัจจุบันก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกันโดยเรียกว่า “ความไม่รู้ผิดชอบ” ซึ่งเป็น ข้อสาระสำคัญของ “ความชั่ว” หรือ “ความชั่วร้าย” ประมวลกฎหมายอาญาของไทยเรา ปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความชั่วปรากฏ ในมาตรา 73 และมาตรา 74 เป็น บทบัญญัติที่กำหนดความสามารถทำชั่วโดยพิจารณาที่อายุ เพราะเป็นเด็ก หรือเยาวชน และมาตรา 65 เป็น บทบัญญัติ ที่กำหนดความสามารถทำชั่วโดยพิจารณาที่ความสมบูรณ์ของจิต โดยกฎหมายจะไม่ลงโทษผู้วิกลจริตเพราะเป็นบุคคลที่ปราศจากความชั่ว

⁴⁰ อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 15) 22.

⁴¹ อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 25).

อย่างไรก็ดี หลักไม่มีโทษโดยไม่มี ความชั่ว (nulla poena sine culpa) ยังรวมถึงจะลงโทษบุคคลเกินกว่าความชั่วของบุคคลนั้นไม่ได้ เป็นหลัก เดียวกันกับ “หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล” (Individualization of Punishment) อาทิเช่น มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 65 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย

สรุปได้ว่า “หลักไม่มีโทษ โดยไม่มี ความชั่ว” (nulla poena sine culpa) มีสาระสำคัญ 2 ประการ ดังนี้ คือ ประการแรก หลักนี้จะไม่ลงโทษบุคคลโดยปราศจากความชั่ว (Schuld) คือจะลงโทษบุคคลที่ขาดความรู้ผิดชอบไม่ได้ ประการที่สอง หลักนี้จะลงโทษบุคคล เกินความชั่ว (Schuld) คือ เกินกว่าความรู้ผิดชอบของบุคคลนั้นไม่ได้

4. หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (มาตรา 77)

มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560⁴² วางหลักไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือ การประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายด้วย

เมื่อทำการวิเคราะห์เจตนารมณ์มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้ว ได้พบว่า เป็นการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้กฎหมายที่จะบังคับใช้ไม่ก่อให้เกิดภาระกับประชาชนเกินสมควร โดยกฎหมายที่จะถูกตราขึ้นได้นั้น จะต้องเข้าหลักเกณฑ์ใดหลักเกณฑ์หนึ่งใน 4 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประการที่ 2 หากมีข้อเสนอในการปฏิรูปประเทศเรื่องใด ๆ แล้ว จำเป็นต้องมีกฎหมายนั้น ๆ เพื่อให้การปฏิรูปประเทศสัมฤทธิ์ผล ประการที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีกฎหมาย ฉบับนั้น ๆ อย่างชัดเจน และประการสุดท้าย เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการ รวมถึงต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องก่อนการตรากฎหมาย และทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย รัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตราพระราชบัญญัติทุกฉบับ เพื่อให้กฎหมายมีความเหมาะสม เป็นธรรม ไม่เป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร รวมถึงต้องเป็นการกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง เพื่อให้ได้กฎหมายที่มีคุณภาพออกมาบังคับใช้กับประชาชน มีความเหมาะสมและเป็นหลักประกัน ความยุติธรรมต่อสังคมต่อไป

⁴² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77

2.3 หลักกฎหมายประเทศไทยที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้โดยทั่วไป

2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 มาตรา 80⁴³ วางหลักว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษารวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560⁴⁴ ยังได้กล่าวถึง การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ซึ่งมีผลให้บุคคลย่อมเสมอกันตามกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องใด จะกระทำได้ ตามมาตรา 27⁴⁵ อีกทั้ง บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตามมาตรา 50 (3)

นอกจากนี้ ยังปรากฏการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานอันได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกายตามมาตรา 28,⁴⁶ สิทธิของมารดาและทารกในครรภ์ตามมาตรา 48,⁴⁷ หลักเกณฑ์การห้ามเลือกปฏิบัติตามมาตรา 27 รวมถึงมาตรการการเยียวยาจากรัฐตามมาตรา 71⁴⁸ อีกด้วย

2.3.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้วางหน้าที่ให้บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ตามมาตรา 1563 และบิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษิตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ ซึ่งรวมถึงกรณีบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ตามมาตรา 1564⁴⁹ ด้วย

2.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปรากฏความคุ้มครองอยู่ในมาตรา 3 และมาตรา 5⁵⁰ กล่าวคือ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือ

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80

⁴⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4

⁴⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

⁴⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28

⁴⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 48

⁴⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71

⁴⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1563 บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา มาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษิตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้.

⁵⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 และ มาตรา 5

สุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้อง
กระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดย
ประมาท ซึ่งผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงใน
ครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายแก่บุคคลที่กระทำความผิด

2.3.4 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550⁵¹

กฎหมายมุ่งประสงค์วางหลักเกณฑ์ความคุ้มครองอยู่ในมาตรา 3 และมาตรา 6 กล่าวคือ

“สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทาง
สังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล สุขภาพของเด็ก คนพิการ คนสูงอายุ คนด้อยโอกาสในสังคมและ
กลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในเรื่องสุขภาพต้องได้รับการสร้างเสริมและคุ้มครองอย่างสอดคล้องและ
เหมาะสมด้วย

2.3.5 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ได้ให้นิยามความหมาย, สิทธิของผู้ป่วย รวมถึงหลักเกณฑ์
ในการบำบัดรักษา ไว้ในมาตรา 3, มาตรา 15 และ มาตรา 17⁵²

---

⁵¹ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็น
องค์รวมอย่างสมดุล

“ระบบสุขภาพ” หมายความว่า ระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

“บริการสาธารณสุข” หมายความว่า บริการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันและควบคุมโรค
และปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ การตรวจวินิจฉัยและบำบัดสภาวะความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคคล ครอบครัว
และชุมชน

“บุคลากรด้านสาธารณสุข” หมายความว่า ผู้ให้บริการสาธารณสุขที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อกำหนดรองรับ

“ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสาธารณสุข” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วย สถานพยาบาล

มาตรา ๖ สุขภาพของหญิงในด้านสุขภาพทางเพศและสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์ซึ่งมีความจำเป็น ชับซ้อนและมี
อิทธิพลต่อสุขภาพหญิงตลอดช่วงชีวิต ต้องได้รับการสร้างเสริม และคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสม
สุขภาพของเด็ก คนพิการ คนสูงอายุ คนด้อยโอกาสในสังคมและกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในเรื่องสุขภาพต้องได้รับการ
สร้างเสริมและคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมด้วย

⁵² มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สุขภาพ” หมายความว่า สุขภาพตามกฎหมายว่าด้วยสุขภาพแห่งชาติ

“สุขภาพจิต” หมายความว่า สุขภาวะทางจิตใจ ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุลกับสุขภาวะทางกาย ทาง
ปัญญา และทางสังคม

“ความผิดปกติทางจิต” หมายความว่า อาการผิดปกติของจิตใจที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด
ความจำ สติปัญญา ประสาทการรับรู้ หรือการรู้เวลา สถานที่ หรือบุคคล รวมทั้งอาการผิดปกติของจิตใจที่เกิดจากสุราหรือ
สารอื่นที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

2.3.6 พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

มาตรา 28 ให้ผู้รับอนุญาตมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้จัดทำทะเบียนประวัติผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการ, รักษามาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต ,ควบคุมดูแลมิให้มีการลักลอบหรือมีการค้าประเวณี หรือมีการกระทำหรือบริการที่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย และ

“แพทย์” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม

“จิตแพทย์” หมายความว่า แพทย์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขาจิตเวชศาสตร์หรือสาขาจิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น

“พยาบาล” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

“ผู้ป่วย” หมายความว่า บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตซึ่งควรได้รับการบำบัดรักษา

“ผู้ป่วยคดี” หมายความว่า ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาในคดีอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือศาลสั่งให้ได้รับการตรวจหรือบำบัดรักษารวมทั้งผู้ป่วยที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับการบำบัดรักษาภายหลังมีคำพิพากษาในคดีอาญาด้วย

“ผู้รับดูแลผู้ป่วย”[๔] หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภริยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะผู้ป่วย

“ภาวะอันตราย” หมายความว่า พฤติกรรมที่บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตแสดงออกโดยประการที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น

“ความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา” หมายความว่า สภาวะของผู้ป่วยซึ่งขาดความสามารถในการตัดสินใจให้ความยินยอมรับการบำบัดรักษาและต้องได้รับการบำบัดรักษาโดยเร็วเพื่อป้องกันหรือบรรเทาไม่ให้ความผิดปกติทางจิตทวีความรุนแรงหรือเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยหรือบุคคลอื่น

“การบำบัดรักษา” หมายความว่า การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยทางการแพทย์และทางสังคม

“สถานบำบัดรักษา” หมายความว่า สถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

“คุมขัง” หมายความว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้วยอำนาจของกฎหมายโดยการคุมตัว ควบคุม กัก กักกัน ขัง กักขัง จำขังและจำคุก

มาตรา 15 ผู้ป่วยยอมมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการบำบัดรักษาตามมาตรฐานทางการแพทย์และฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(2) ได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและการบำบัดรักษาไว้เป็นความลับ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เปิดเผยได้

(3) ได้รับการคุ้มครองจากการวิจัยตามมาตรา ๒๐

(4) ได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสุขภาพและประกันสังคม และระบบอื่น ๆ ของรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

มาตรา 17 การบำบัดรักษาโดยการผูกมัดร่างกาย การกักบริเวณ หรือแยกผู้ป่วยจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่เป็นความจำเป็นเพื่อป้องกันการเกิดอันตรายต่อผู้ป่วยเอง บุคคลอื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยต้องอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้บำบัดรักษาตามมาตรฐานวิชาชีพ

ศีลธรรมอันดีในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ , ห้ามมิให้หรือยินยอมหรือปล่อยปละละเลยให้มีการกระทำใดๆที่ผิดกฎหมายในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ รวมถึงจัดให้มีมาตรการเพื่อความปลอดภัย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29

2.3.7 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541

มาตรา 34-36 ให้ผู้ดำเนินการมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมและดูแลมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลประกอบวิชาชีพผิดไปจากสาขาที่ผู้รับอนุญาตได้แจ้งไว้ในการขอรับใบอนุญาต หรือมิให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทำการประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล หมายความว่ารวมถึงให้ควบคุมและดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของตนและจัดให้มีมาตรฐานความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

2.3.8 กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563⁵³

กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 ข้อ 2- ข้อ 4 เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่วางหลักการเพื่อเป็นแนวทางให้แก่กิจการการดูแลผู้สูงอายุ ให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยต้องจัดให้มีที่พักอาศัยรวมถึงการดูแล พึ่งฟูสุขภาพด้านต่าง ๆ ตามมาตรฐานที่กฎหมายบัญญัติไว้

2.3.9 ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549⁵⁴

⁵³ ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้ “กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ” หมายความว่า กิจการที่ให้บริการเกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริม พึ่งฟูสุขภาพ หรือการประคับประคองผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่มีปัญหาด้านสุขภาพ โดยวิธีการจัดกิจกรรมในระหว่างวัน หรือการช่วยเหลือในการดำรงชีวิต หรือการจัดสถานที่เพื่อพำนัก อาศัย หรือสถานที่ที่บริบาลดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เว้นแต่เป็นการดำเนินการในสถานพยาบาล ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล

ข้อ 3 ให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

ข้อ 4 กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง แบ่งลักษณะการให้บริการออกเป็นสามลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) การให้บริการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงระหว่างวัน ที่มีการจัดกิจกรรมการดูแล ส่งเสริม และพึ่งฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง โดยไม่มีการพักค้างคืน

(2) การให้บริการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพึ่งฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีที่พักอาศัย

(3) การให้บริการดูแลและประคับประคองผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ที่มีการจัดกิจกรรม การดูแล ส่งเสริม และพึ่งฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง โดยมีการพักค้างคืน

⁵⁴ ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549

ข้อ 4 ในข้อบังคับนี้

“วิชาชีพเวชกรรม” หมายความว่า วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจโรคการวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การผดุงครรภ์ การปรับสายตาด้วยเลนส์สัมผัสการแทงเข็มหรือการฝังเข็มเพื่อบำบัดโรคหรือเพื่อระงับความรู้สึกและหมายความรวมถึงการกระทำทางศัลยกรรม การใช้รังสี การฉีดยา หรือสสาร การสอดใส่วัตถุใดๆ เข้าไปในร่างกาย ทั้งนี้เพื่อการคุมกำเนิด การเสริมสวย หรือการบำรุงร่างกายด้วย

ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549 มีบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องปรากฏอยู่ในข้อ 4, 22 และ 28 อันมีใจความสำคัญ กล่าวคือ เป็นการวางนิยามความหมายของคำว่าวิชาชีพเวชกรรม ,โรค รวมถึงหน้าที่และการปฏิบัติตัวของผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม โดยให้มีมาตรฐานและจรรยาบรรณในการรักษาผู้ป่วย ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วยและต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วยเมื่อได้รับคำขอร้องและตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้ เว้นแต่ผู้ป่วยไม่อยู่ในสภาวะฉุกเฉินอันจำเป็นเร่งด่วนและเป็นอันตรายต่อชีวิต โดยต้องให้คำแนะนำที่เหมาะสม

2.4 หลักกฎหมายประเทศไทยที่บัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้เป็นความผิด โดยเฉพาะ ปรากฏดังต่อไปนี้

2.4.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้ในมาตรา 306-308⁵⁵ โดยวางหลักเกี่ยวกับการทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปี เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตนโดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล รวมถึงผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต หรือเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส โดยมีโทษตามกฎหมายลดหลั่นกันไปตามลักษณะการกระทำความผิด

2.4.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

“โรค” หมายความว่า ความเจ็บป่วย การบาดเจ็บ ความผิดปกติของร่างกายหรือจิตใจและหมายความรวมถึงอาการที่เกิดจากภาวะดังกล่าวด้วย

“ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา

ข้อ 22 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วย

ข้อ 28 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วยเมื่อได้รับคำขอร้อง และตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้ เว้นแต่ผู้ป่วยไม่อยู่ในสภาวะฉุกเฉินอันจำเป็นเร่งด่วนและเป็นอันตรายต่อชีวิตโดยต้องให้คำแนะนำที่เหมาะสม

⁵⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 306-308

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้นิยามความหมายไว้ในมาตรา 4⁵⁶ และยังห้ามมิให้ผู้ปกครองกระทำการทอดทิ้ง หรือกระทำการใดๆที่จะส่งผลเสีย อันจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขอนามัยใด ๆ แก่เด็ก หากฝ่าฝืน ย่อมมีความผิดตามมาตรา 25⁵⁷ มาตรา 26⁵⁸

2.4.3 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

มาตรา 3 ได้ให้นิยามผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย และได้วางหลักในการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุไว้ในมาตรา 11 อาทิเช่น ให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ให้ได้การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ การเรียกร้องสิทธิหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้

2.4.4 ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน

ประกาศฉบับนี้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดนี้ไว้โดยตรง โดยมีรายละเอียดกล่าวคือ ในข้อ 5⁵⁹ แห่งประกาศฉบับนี้เป็นการให้นิยามการประสบความเดือดร้อนว่าหมายถึงการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รวมถึงการถูกทอดทิ้ง และทารุณกรรมนี้เอง หมายถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุเสื่อมเสียเสรีภาพ หรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือการกระทำความผิดทางเพศต่อผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ในข้อ 6⁶⁰ และ ข้อ 7⁶¹ ยังวางหลักให้ผู้สูงอายุหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่พบเห็นสามารถดำเนินการแจ้งหน่วยงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่เร่งดำเนินการช่วยเหลือ ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งแล้ว ให้เร่งสอบข้อเท็จจริงและนำผู้สูงอายุเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคม

⁵⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4

⁵⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25

⁵⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26

⁵⁹ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ข้อ 5

⁶⁰ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ข้อ 6

⁶¹ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ข้อ 7

สงเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพความเป็นอยู่ สภาพปัญหา แรงฟื้นฟูสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และหากผู้สูงอายุประสงค์จะกลับไปอยู่กับครอบครัวหรือมีบุคคลซึ่งผู้สูงอายุประสงค์จะไปอยู่ด้วย หรือหากเจ้าหน้าที่จัดให้ผู้สูงอายุพักอาศัยในหน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องคำนึงถึงความยินยอมของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เว้นแต่ผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัยที่จะให้ความยินยอมได้ด้วยตนเองตามที่กำหนดไว้ในข้อ 8⁶² และ ข้อ 10⁶³ แห่งประกาศฉบับนี้

---

⁶² ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ข้อ 8

⁶³ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ข้อ 10

บทที่ 3

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ตามกฎหมายต่างประเทศ

หากศึกษาข่าวต่างประเทศ จะพบว่าสถานการณ์การทอดทิ้งเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือแม้แต่คนเจ็บป่วย มีมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถือเป็นบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ถือเป็นกลุ่มประชากรผู้เปราะบางที่ตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ต้องอยู่ภายใต้การพึ่งพิงดูแลของบุคคลอื่น ในส่วนของเด็กหรือเยาวชนเป็นวัยที่อายุน้อยยังมีความไร้เดียงสา อ่อนประสบการณ์ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้ความดูแลและปกครองของบิดามารดาหรือผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เพราะอาจทำให้ถูกชักจูงหรือหลอกลวงได้ง่ายจึงมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่หลายประเทศให้การยอมรับและนำไปเป็นหลักการพื้นฐานในการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของเด็กในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในความคุ้มครองเด็ก ในส่วนของผู้สูงอายุ เป็นวัยที่มีความเปราะบางหรือมีความอ่อนแอ มีพลังกำลังน้อย ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวด้วยความยากลำบาก , คนเจ็บป่วย หรือคนพิการทางกายที่มีความอ่อนแอทางกายภาพ ถึงขนาดที่ต้องพึ่งพาศบุคคลอื่นในการดำรงชีวิตประจำวัน ย่อมไม่สามารถช่วยเหลือตนเองจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่ตนได้ รวมถึงคนพิการทางจิต บกพร่องทางจิตหรือสติปัญญา ซึ่งมีความสามารถในการรับรู้หรือเข้าใจการกระทำของตนเองหรือผู้อื่นได้น้อยกว่าบุคคลปกติทั่วไป ทำให้ผู้กระทำความผิด ย่อมมุ่งหมายที่จะกระทำความผิดต่อบุคคลกลุ่มนี้ เนื่องจากสามารถกระทำความผิดสำเร็จได้โดยง่าย ทั้งโทษตามกฎหมายยังเท่ากับการกระทำความผิดต่อบุคคลปกติทั่วไป ผู้เขียน จึงทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศและใคร่ขอนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางอาญาในการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อหามาตรการทางอาญาที่เหมาะสมตามกฎหมายไทยต่อไป โดยขอเสนอตัวอย่างบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำหลักการมาปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทยสืบต่อไปในอนาคต

3.1 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละมลรัฐ แต่หากพิจารณาโดยรวมแล้วแต่ละรัฐจะมีบทบัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับทั้งความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก (child desertion / child abandonment) , การไม่ให้ความดูแล⁶⁴ (failure to

⁶⁴ วรภัฏญา เอกมฤเคนทร์, ‘การกำหนดความรับผิดชอบเพื่อคุ้มครองผู้เยาว์จากความเสี่ยงในการกระทำ ความผิดของบุคคลอื่น’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2562).

support) คือการไม่ให้อุปกรณ์ที่จำเป็นหรือการไม่จัดให้เด็กได้รับการศึกษา หรือการทำให้เด็กตกอยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่ออันตราย (exposure to danger or injury) ซึ่งนำไปสู่ความผิดฐานทอดทิ้งได้ โดยรายละเอียดเกี่ยวกับนิยามและองค์ประกอบความผิดจะบัญญัติแตกต่างกันออกไป เช่น กฎหมายของมลรัฐหลุยเซียนา กำหนดความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก หากบิดามารดา (parent) หรือผู้มีอำนาจปกครอง (guardian) ของเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี มีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อไม่ให้ความดูแลสุขภาพหรือสวัสดิภาพของเด็ก กรณีประมาทอาจไม่ถึงขั้นทอดทิ้ง แต่ก็ยังมีฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก เช่น reckless endangerment of a child⁶⁵ แต่หากเป็นมลรัฐแคลิฟอร์เนีย จะกำหนดอายุของเด็กไว้ที่ต่ำกว่า 14 ปี เป็นต้น องค์ประกอบความผิดด้านเจตนาของแต่ละรัฐก็แตกต่างกันออกไป เช่นบางรัฐเพียงผู้ปกครองไม่จัดหาอาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่มให้ก็ถือว่ามีความผิดแล้ว แต่บางรัฐต้องการเจตนาที่จะทอดทิ้งเด็กด้วยจึงจะมีความผิดฐานนี้ บางรัฐบัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งเด็กไว้ในความผิดฐานการกระทำทารุณหรือล่วงละเมิดต่อเด็ก (child abuse) การทอดทิ้งเด็กในบางรัฐจึงถือเป็นความผิดฐานล่วงละเมิดเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เขียนจึงจะขอเสนอหลักกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1.1 มลรัฐอิลลินอยส์

การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐอิลลินอยส์ มุ่งคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเป็นการเฉพาะ โดยมีหลักกฎหมาย ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 12-4.4a แห่งมลรัฐอิลลินอยส์ เป็นบทบัญญัติความผิดทางอาญาของศูนย์อำนวยการพักพิงระยะยาวต่อผู้สูงอายุฐานกระทำทารุณโดยการเพิกเฉย คือกรณีบุคคลอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ไม่สามารถจัดการหรือดูแลสุขภาพและร่างกายได้⁶⁶ ซึ่งเอาผิดกับเจ้าของศูนย์หรือผู้ได้รับอนุญาตตั้งศูนย์หรือผู้ดูแล⁶⁷ โดยมีใจความสำคัญ กล่าวคือ

1. เจ้าของศูนย์หรือผู้ได้รับอนุญาตตั้งศูนย์ หรือผู้ดูแล
2. กระทำไม่สำเร็จ โดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าจำเป็นต้องรักษา หรือสงวน หรือปกป้องชีวิตหรือสุขภาพของผู้พักพิง และการกระทำไม่สำเร็จนั้นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายต่อชีวิต หรืออันตรายต่อสุขภาพ หรือทำให้เสื่อมโทรม หรือทอดทิ้ง

⁶⁵ Carl Barkemeyer, 'First offense child endangerment: What to expect' (Baton Rouge Criminal Lawyer Blog, 14 August 2019) <<https://www.attorneycart.com/blog/first-offense-child-endangerment/>> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2565.

⁶⁶ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012

720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

(e) Definitions. For the purposes of this Section: "Elderly person"

⁶⁷ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012

720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

3. ผู้พักพิงในศูนย์อำนวยความสะดวกพักพิงระยะยาว หรือผู้สูงอายุ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งไม่สามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ หรือผู้พิการ

4. โดยรู้หรือรู้ว่าเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บทางกายหรือจิตใจ

ในกรณีศูนย์อำนวยความสะดวกพักพิงระยะยาว ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 3 ปี หรือจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี (กรณีเป็นเหตุให้ผู้พักพิงถึงแก่ความตาย) แต่หากเป็นกรณีผู้ดูแล ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี หรือ จำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 14 ปี (กรณีเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย)

ซึ่งความผิดสำเร็จเมื่อผู้พักพิงได้รับอันตรายต่อชีวิต อันตรายต่อสุขภาพ หรือเกิดความเสื่อมโทรมทางร่างกายหรือจิตใจ จากการกระทำของเจ้าของศูนย์หรือผู้ได้รับอนุญาตตั้งศูนย์ที่ไม่ยุติต่อผล หรือ ผู้สูงอายุหรือผู้พิการได้รับอันตรายต่อชีวิต อันตรายต่อสุขภาพ หรือเกิดความเสื่อมโทรมทางร่างกายหรือจิตใจ จากการกระทำของผู้ดูแลโดยรู้หรือรู้ว่าเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บทางกายหรือจิตใจ จึงถือเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้ ผู้พิการและผู้ที่อยู่ในศูนย์พักพิงระยะยาวเป็นหลัก

3.1.2 มลรัฐเท็กซัส

มาตรา 22.041 ความผิดฐานละทิ้งหรือทำอันตรายแก่เด็ก⁶⁸

ในมาตรานี้ "ละทิ้ง" หมายถึง ปล่อยให้เด็กอยู่ในสถานที่ใดที่หนึ่งโดยไม่ได้ให้ความดูแลอย่างเหมาะสมและตามความจำเป็นแก่เด็กนั้นภายใต้สภาพแวดล้อมซึ่งผู้ใหญ่จะปล่อยให้เด็กในอายุและความสามารถเช่นนั้นจะอยู่ได้โดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งแบ่งออกเป็นกรณีที่บุคคลใดกระทำความผิดเมื่อมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ในความคุ้มครองดูแลหรือควบคุม จงใจละทิ้งเด็กไว้ในสถานที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อม ที่ทำให้

---

⁶⁸ Sec. 22.041. ABANDONING OR ENDANGERING CHILD.

(a) In this section, "abandon" means to leave a child in any place without providing reasonable and necessary care for the child, under circumstances under which no reasonable, similarly situated adult would leave a child of that age and ability.

(b) A person commits an offense if, having custody, care, or control of a child younger than 15 years, he intentionally abandons the child in any place under circumstances that expose the child to an unreasonable risk of harm.

(c) A person commits an offense if he intentionally, knowingly, recklessly, or with criminal negligence, by act or omission, engages in conduct that places a child younger than 15 years in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

(e) An offense under Subsection (b) is a felony of the second degree if the actor abandons the child under circumstances that a reasonable person would believe would place the child in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

เด็กต้องประสบกับความเสียหายที่จะได้รับอันตรายโดยไม่เหมาะสม หรือบุคคลกระทำความผิดโดยจงใจ โดยรู้ หรือโดยไม่ยังคิดหรือด้วยความประมาททางอาญาด้วยการกระทำหรืองดเว้น กระทำให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ใกล้จะถึงอันตรายต่อชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกาย หรือการสูญเสียสมรรถภาพทางกายหรือจิตใจ ถือเป็น ความผิดอาญาประเภทร้ายแรงลำดับที่สอง หากผู้กระทำความผิดละทิ้งเด็กไว้ในสภาพแวดล้อมซึ่งวิญญูชนเชื่อ ได้ว่าจะทำให้เด็กใกล้จะถึงอันตรายต่อชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกายหรือการสูญเสียสมรรถภาพทางกายหรือ จิตใจ

3.1.3 มลรัฐแคลิฟอร์เนีย

ในประมวลกฎหมายอาญา มีบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเด็กในกรณีถูกล่วงละเมิดและทอดทิ้ง ตามมาตรา 270, 271 หรือกรณีไม่ให้ความช่วยเหลือตามมาตรา 270.5 หรือปฏิเสธดูแลบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 271a หรือการคุ้มครองคุ้มครองสิทธิทอดทิ้ง ตามมาตรา 270a รวมทั้งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและผู้มีความพิการตามมาตรา 368 และกฎหมายแพ่ง(ประมวลกฎหมายสวัสดิการและ สถาบัน) ที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เยียวยาผู้เสียหายกรณีที่เกิดความผิดอาญาฐานทอดทิ้งด้วย ซึ่งความผิด เกี่ยวกับการละทิ้งหรือทอดทิ้งบุคคลกลุ่มผู้เปราะบางที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา ทางผู้เขียนได้ทำการศึกษา รวบรวม ปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 270 วางหลักว่า ถ้าผู้ปกครองของบุตรผู้เยาว์จงใจงดเว้นการจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตรโดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคล ดังกล่าวมีความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanor) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันดอลลาร์ หรือ จำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หากศาลที่มีเขตอำนาจมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ว่าในคดี แพ่งหรืออาญาว่าผู้ใดเป็นผู้ปกครองของบุตรผู้เยาว์และบุคคลดังกล่าวได้รับคำพิพากษานั้นแล้ว จงใจงดเว้น การจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตรโดยปราศจากข้ออ้าง โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือจำคุกในเรือนจำของมลรัฐเป็น เวลาหนึ่งปีกับหนึ่งวัน หรือปรับไม่เกินสองพันดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ บทบัญญัตินี้จะไม่ถูกตีความไปในทาง ที่ลดหย่อนความรับผิดชอบทางอาญาซึ่งได้นิยามไว้ในที่นี้ให้แก่ผู้ปกครองเช่นว่าเพียงเพราะเหตุผลว่าผู้ปกครองอื่น ของบุตรมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลคุ้มครอง หรือไม่ใช่เพราะเหตุว่าผู้ปกครองอื่นหรือบุคคลอื่นหรือ องค์กรอื่นจัดหาหรือรับว่าจะจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่ บุตรนั้นโดยสมัครใจหรือไม่สมัครใจ⁶⁹

การพิสูจน์ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการละทิ้งหรือทอดทิ้งเด็ก หรือการที่ผู้ปกครองงดเว้นการจัดหา เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตรใช้พยานหลักฐานเบื้องต้น ว่าการ ละทิ้งหรือทอดทิ้งเด็ก หรือการที่ผู้ปกครองงดเว้นการจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแล เยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตรนั้นเป็นไปโดยเจตนาและโดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย

⁶⁹ California Penal Code Section 270.

มาตรา 270.5 วางหลักว่า ผู้ปกครองใดปฏิเสธที่จะรับบุตรผู้เยาว์ของตนเข้าในบ้านของตนหรือไม่สามารถให้ที่อยู่อาศัยอื่นเมื่อได้รับการร้องขอโดยหน่วยงานคุ้มครองเด็กและหลังจากที่ได้รับแจ้งหน้าที่ที่ต้องกระทำตามมาตรา 270.5 นี้ โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย มีความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรงและต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยดอลลาร์⁷⁰

มาตรา 271 วางหลักว่า ผู้ปกครองใดซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 14 ปี และบุคคลใดซึ่งได้รับความไว้วางใจให้เลี้ยงดูหรือให้การศึกษาเด็กดังกล่าว ทั้งร่างเด็กนั้นไว้ในสถานที่ใด ๆ ด้วยเจตนาที่จะทอดทิ้ง ต้องระวางโทษจำคุกตามอนุมาตรา (h) ของมาตรา 1170 หรือ จำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันดอลลาร์หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷¹

มาตรา 271a วางหลักว่า ผู้ใดโดยรู้อยู่และจงใจทอดทิ้ง หรือผู้ใดมีความสามารถที่จะทำได้แต่ไม่กระทำหรือปฏิเสธที่จะดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี หรือผู้ใดแสดงโดยเท็จหรือโดยรู้ว่าเป็นเท็จต่อผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ หรือตัวแทนของสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าหรือสถาบันการกุศลสำหรับการดูแลเด็กกำพร้าว่าเด็กซึ่งได้รับการสมัครเข้าในสถานเลี้ยงเด็กหรือสถาบันดังกล่าวเป็นเด็กกำพร้า ต้องระวางโทษจำคุกตามอนุมาตรา (h) ของมาตรา 1170 หรือ จำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันดอลลาร์หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷²

ในส่วนของผู้สูงอายุ ปรากฏในมาตรา 368 (c) วางหลักว่า บุคคลใดรู้หรือควรจะได้รู้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และผู้ซึ่งภายใต้สถานการณ์หรือเงื่อนไขอื่นนอกเหนือจากที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายอย่างร้ายแรงหรือเสียชีวิต เจตนาก่อให้เกิดหรือยอมให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมานหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางกายหรือความทุกข์ทางจิตใจโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือมีการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เจตนาทำให้หรือยินยอมให้บุคคลหรือสุขภาพของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่อยู่ในอุปการะได้รับบาดเจ็บ หรือจงใจทำให้หรือยินยอมให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่บุคคลหรือสุขภาพของบุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตราย มีความผิดทางอาญาประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanor) การกระทำความผิดเป็นครั้งที่สองหรือครั้งต่อ ๆ ไปมีโทษปรับไม่เกินสองพันเหรียญ (\$2,000) หรือจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷³

(g) "ผู้สูงอายุ" ที่ใช้ในมาตรานี้ หมายถึงบุคคลผู้มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป⁷⁴

⁷⁰ California Penal Code Section 270.5

⁷¹ California Penal Code Section 271.

⁷² California Penal Code Section 271a.

⁷³ California Penal Code Section 368(c)

⁷⁴ California Penal Code Section 368 (g)

(h) "ผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น"⁷⁵ ที่ใช้ในมาตรานี้ หมายถึงบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะอาศัยอยู่โดย ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่มีความจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจอันจำกัด ความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมตามปกติหรือการคุ้มครองสิทธิของตน รวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงบุคคลซึ่งมีความผิดปกติทางร่างกายหรือการพัฒนาการ หรือผู้ที่มีความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจเสื่อมถอยลงเพราะอายุ "ผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น" หมายความว่ารวมถึงบุคคลซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่เข้ารับการ รักษาพยาบาลเป็นผู้ป่วยในในสถานพยาบาล 24 ชั่วโมง ตามนิยามในมาตรา 1250 1250.2 และ 1250.3 แห่ง ประมวลกฎหมายสุขภาพและความปลอดภัย

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายสวัสดิการและสถาบันของรัฐแคลิฟอร์เนีย (WIC) ยังให้คำนิยามอัน เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดประเภทต่าง ๆ อยู่ใน Welfare and Institutions Code - WIC มาตรา 15610.05-15610.70⁷⁶ มีการบัญญัตินิยามไว้ ใจความดังนี้

การทอดทิ้ง⁷⁷ การทิ้งร้างหรือจงใจละทิ้งผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยผู้ใดที่ดูแลหรือ คุ้มครองบุคคลนั้นภายใต้สถานการณ์ที่วิญญูชนจะยังคงให้การดูแลและความคุ้มครองต่อไป

การเพิกเฉยละเลย (ก) หมายถึงกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ (1) ความล้มเหลวโดยไม่ใส่ใจของผู้ใดที่ดูแลหรือคุ้มครองผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ในการดำเนินการดูแลในระดับที่วิญญูชนในภาวะ เช่นนั้นจะกระทำ (2) ความล้มเหลวโดยไม่ใส่ใจของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ในการดูแลตนเองใน ระดับที่วิญญูชนในภาวะเช่นนั้นจะกระทำ (ข) การเพิกเฉยละเลยรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงกรณีต่อไปนี้ทั้งหมด: (1) ความล้มเหลวในการช่วยเหลือด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล หรือในการจัดหาอาหาร เสื้อผ้า หรือที่พักพิง (2) ความล้มเหลวในการจัดหาการรักษาพยาบาลสำหรับความต้องการด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ห้ามมิให้ถือ

⁷⁵ California Penal Code Section 368 (h)

⁷⁶ California Cal. Welf. & Inst. Code § 15610.05 - 15610.70

⁷⁷ Neglect: (a) Means either of the following: (1) The negligent failure of any person having the care or custody of an elder or a dependent adult to exercise that degree of care that a reasonable person in a like position would exercise; (2) The negligent failure of an elder or dependent adult to exercise that degree of self care that a reasonable person in a like position would exercise.

(b) Neglect includes, but is not limited to, all of the following: (1) Failure to assist in personal hygiene, or in the provision of food, clothing, or shelter; (2) Failure to provide medical care for physical and mental health needs. No person shall be deemed neglected or abused for the sole reason that he or she voluntarily relies on treatment by spiritual means through prayer alone in lieu of medical treatment; (3) Failure to protect from health and safety hazards; (4) Failure to prevent malnutrition or dehydration; (5) Failure of an elder or dependent adult to satisfy the needs specified in paragraphs (1) to (4), inclusive, for himself or herself as a result of poor cognitive functioning, mental limitation, substance abuse, or chronic poor health.

ว่าผู้ใดถูกละเลยหรือถูกล่วงละเมิดด้วยเหตุเพียงว่าผู้นั้นสมัครใจเข้ารับการบำบัดด้วยวิธีทางจิตวิญญาณผ่านการอธิษฐานเพียงอย่างเดียวแทนการรักษาพยาบาล (3) ความล้มเหลวในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัย (4) ความล้มเหลวในการป้องกันภาวะทุพโภชนาการหรือภาวะขาดน้ำ (5) ความล้มเหลวของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการตอบสนองความต้องการที่ระบุไว้ในวรรค (1) ถึง (4) รวมถึงสำหรับตนเอง อันเป็นผลมาจากการทำงานของการรับรู้ที่ไม่ดี ข้อจำกัดทางจิต การใช้สารเสพติด หรือสุขภาพที่ไม่ดีจริงๆ

การทำให้โดดเดี่ยว⁷⁸ (a) หมายถึงสิ่งต่อไปนี้ (1) การกระทำโดยเจตนาที่มีวัตถุประสงค์ในการห้ามและทำให้เกิดการขวางกั้นไม่ให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นรับจดหมายหรือโทรศัพท์ของตน (2) บอกผู้โทรหรือผู้ที่คาดว่าจะมาเยี่ยมว่าผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไม่อยู่ หรือไม่ต้องการพูดคุยกับผู้โทรหรือไม่ต้องการพบผู้มาเยี่ยมในกรณีที่ข้อความเท็จ ขัดกับการแสดงความปรารถนาอย่างชัดเจนของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ว่าจะเขาจะมีความสามารถหรือไม่ก็ตาม และเป็นการกระทำทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นติดต่อกับครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (3) จำคุกเท็จตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 236 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (4) การหน่วงเหนี่ยวกักขังร่างกายของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เพื่อป้องกันไม่ให้พบปะกับผู้มาเยี่ยม (b) การกระทำที่กำหนดไว้ในหมวดย่อย (a) จะต้องอยู่ภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ได้แย้งได้ว่าการกระทำนั้นไม่ถือเป็นการทำให้โดดเดี่ยว หากเป็นการดำเนินการตามคำแนะนำของแพทย์และศัลยแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในรัฐซึ่งเป็นผู้ดูแล ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ณ เวลาที่ให้คำแนะนำ และให้คำแนะนำเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลทางการแพทย์ของตน (c) การกระทำที่กำหนดไว้ในหมวดย่อย (a) จะไม่ถือเป็นการทำให้โดดเดี่ยว

---

⁷⁸ Isolation: (a) means any of the following: (1) Acts intentionally committed for the purpose of preventing, and that Do serve to prevent, an elder or dependent adult from receiving his or her mail or telephone calls; (2) Telling a caller or prospective visitor that an elder or dependent adult is not present, or does not wish to talk with the caller, or does not wish to meet with the visitor where the statement is false, is contrary to the express wishes of the elder or the dependent adult, whether he or she is competent or not, and is made for the purpose of preventing the elder or dependent adult from having contact with family, friends, or concerned persons; (3) False imprisonment, as defined in Section 236 of the Penal Code; (4) Physical restraint of an elder or dependent adult, for the purpose of preventing the elder or dependent adult from meeting with visitors. (b) The acts set forth in subdivision (a) shall be subject to a rebuttable presumption that they do not constitute isolation if they are performed pursuant to the instructions of a physician and surgeon licensed to practice medicine in the state, who is caring for the elder or dependent adult at the time the instructions are given, and who gives the instructions as part of his or her medical care. (c) The acts set forth in subdivision (a) shall not constitute isolation if they are performed in response to a reasonably perceived threat of danger to property or physical safety.

หากดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามต่อทรัพย์สินหรือความปลอดภัยทางกายภาพที่รับรู้ได้อย่างสมเหตุสมผล

WELFARE AND INSTITUTIONS CODE – WIC ยังถือเป็นกระบวนการทางแพ่งสำหรับการล่วงละเมิดผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น อันปรากฏอยู่ในมาตรา 15657⁷⁹ โดยเป็นมาตราที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายทางแพ่ง ทำให้ผู้ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุ ในกรณีล่วงละเมิด เพิกเฉยละเลย หรือทอดทิ้ง มีหน้าที่ต้องชดใช้ตามมาตรานี้

3.2 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองได้ในประเทศอังกฤษ

ในระบบกฎหมายอังกฤษ ไม่มีประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานทอดทิ้งจึงถูกบัญญัติอย่างกระจัดกระจายตามกฎหมายพิเศษฉบับต่าง ๆ ในที่นี้ จึงจะขอยกตัวอย่างกฎหมายเกี่ยวกับการทอดทิ้งมาดังนี้

Criminal Justice and Courts Act 2015⁸⁰ มาตรา 20-25 เป็นบทบัญญัติในลักษณะความผิดเชิงทรวุทธ ในที่นี้อาจจะแปลว่าการจงใจ ละทิ้งหน้าที่ ไม่ใช่การทอดทิ้งผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลเสียทีเดียว เป็นความผิดเกี่ยวกับทรวุทธปฏิบัติ หรือจงใจทอดทิ้งอันเป็นความผิดของผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษา เป็นการที่บุคคลใดซึ่งต้องดูแลบุคคลอื่นเพราะเหตุเป็นผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษา กระทำทรวุทธหรือจงใจทอดทิ้งบุคคลอื่นเช่นว่า เป็นความผิด ต้องระวางโทษ และให้หมายรวมถึงความผิดของผู้ให้การดูแลรักษาด้วย มีใจความดังต่อไปนี้

มาตรา 20 ทรวุทธหรือการจงใจทอดทิ้ง เป็นความผิดของผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษา⁸¹ มีใจความสำคัญคือ การที่บุคคลใดซึ่งต้องดูแลบุคคลอื่นเพราะเหตุเป็นผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษากระทำทรวุทธหรือจงใจทอดทิ้งบุคคลอื่นเช่นว่า ถือเป็นความผิด ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับสำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน หรือจำคุกไม่เกินสิบสองเดือนหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับสำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน

ส่วนในมาตรา 21 เป็นเรื่องความผิดของผู้ให้การดูแลรักษา⁸² วางหลักว่า

(a) บุคคลใดซึ่งต้องดูแลบุคคลอื่นเพราะเหตุเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการของผู้ให้การดูแลรักษา กระทำทรวุทธหรือจงใจทอดทิ้งบุคคลอื่นเช่นว่า

⁷⁹ WELFARE AND INSTITUTIONS CODE – WIC Section 15657

⁸⁰ ‘Criminal Justice and Courts Act 2015’ (legislation.gov.uk, 29 June 2022)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/2#:~:text=An%20Act%20to%20make%20provision,privileges%3B%20to%20make%20provision%20about>> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

⁸¹ Criminal Justice and Courts Act 2015. Article 20

⁸² Criminal Justice and Courts Act 2015. Article 21

(b) กิจกรรมของผู้ให้การดูแลรักษาถูกจัดการหรือบริหารในทางที่ประกอบด้วยการกระทำผิดต่อหน้าตัวอย่างร้ายแรง ซึ่งผู้ให้การดูแลรักษามีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ต้องระมัดระวังต่อบุคคลอื่นซึ่งถูกกระทำทุเรษหรือถูกทอดทิ้ง

(c) หากไม่มีการกระทำผิดต่อหน้าที่ การกระทำทุเรษหรือการจงใจทอดทิ้งดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหรือไม่น่าจะเกิดขึ้นได้

(2) "ผู้ให้การดูแลรักษา" หมายความว่า

(a) บริษัทหรือสมาคมซึ่งมิใช่บริษัทที่ให้หรือจัดให้มี

(i) การดูแลรักษาพยาบาลให้แก่ผู้ใหญ่หรือเด็ก ยกเว้นการให้การดูแลรักษาพยาบาลซึ่งถูกยกเว้น

(ii) การดูแลผู้ใหญ่ทางสังคม

(b) ภายใต้บังคับของมาตรา 22 บุคคลที่ให้การดูแลรักษาเช่นว่าและจ้างหรือจัดการอย่างอื่นเพื่อให้บุคคลอื่นช่วยเหลือบุคคลนั้นในการให้การดูแลรักษา

(3) บุคคล "เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการของผู้ให้การดูแลรักษา" เมื่อ

(a) ไม่ได้เป็นผู้ให้การดูแลรักษาแต่

(b) ให้การดูแลรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางสังคมที่ให้หรือจัดการโดยผู้ให้การดูแลรักษา และรวมถึงบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นผู้ให้การดูแลรักษาแต่ดูแลหรือบริหารกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งให้การดูแลรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางสังคมที่ได้บัญญัติไว้ในวรรค (b) หรือเป็นผู้ดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่ในลักษณะเดียวกันขององค์กรซึ่งให้การดูแลรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางสังคมที่ได้บัญญัติไว้

(4) "หน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ต้องระมัดระวัง" หมายถึง

(a) หน้าที่ที่มีตามกฎหมายเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อ

(b) หน้าที่ซึ่งควรจะอยู่ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อแต่มีบทบัญญัติอยู่ในกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งหรือตราสารที่สร้างขึ้นภายใต้กฎหมายใดกฎหมายหนึ่ง โดยมีการกำหนดความรับผิดชอบในกฎหมายนั้น แต่อยู่ในขอบเขตเพียงเท่าที่หน้าที่ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการให้หรือการจัดให้มีการดูแลรักษาพยาบาลหรือการดูแลทางสังคม

(5) เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ มิให้นำหลักแห่งกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งมีผลในเรื่องต่อไปนี้มีมาใช้บังคับ

(a) การป้องกันไม่ให้เกิดหน้าที่ดูแลในบุคคลหนึ่งต่อบุคคลหนึ่งโดยเหตุที่ตนมีส่วนในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ

(b) ป้องกันไม่ให้เกิดหน้าที่ดูแลในบุคคลเพราะเหตุที่บุคคลนั้นยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย

(6) การละเมิดต่อหน้าที่ดูแลโดยผู้ให้การดูแลรักษาจะเป็นการละเมิด "อย่างร้ายแรง" หากการกระทำดังกล่าวถูกกล่าวหาว่าเป็นการละเมิดถึงขนาดที่ต่ำกว่าที่จะสามารถคาดหวังต่อผู้ให้การดูแลรักษาได้อย่างสมเหตุสมผลในสถานการณ์เช่นนั้น

(9) ในมาตรานี้

"ผู้ใหญ่" "เด็ก" "การดูแลรักษาพยาบาลซึ่งถูกยกเว้น" "การดูแลรักษาพยาบาล" และ "การดูแลทางสังคม" ให้มีความหมายเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 20

มาตรา 23 เป็นเรื่องของบทกำหนดโทษ⁸³ ซึ่งมีใจความคือ บุคคลที่มีความผิดตาม มาตรา 21 สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน หรือความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน ต้องระวางโทษปรับ

นอกจากนี้ ยังพบว่า มาตรา 1 ของ Children and Young Persons Act 1933⁸⁴ เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยเรื่องการกระทำทารุณต่อเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี คือการที่บุคคลใดซึ่งมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปและต้องรับผิดชอบเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี จงใจทำร้าย หรือไม่ปฏิบัติต่อเด็กให้ดี ได้ทำการทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการทำร้ายหรือการปฏิบัติต่อที่ไม่ดี บุคคลดังกล่าวมีความผิดและต้องระวางโทษ และหากไม่สามารถให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรค หรือที่พักอาศัยแก่เด็กหรือเยาวชน ได้ภายใต้กฎหมายที่บัญญัติ ให้ถือว่าผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่จะต้องดูแลเด็กหรือเยาวชนตาม กฎหมาย ได้ทอดทิ้งในลักษณะที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพเด็กหรือเยาวชน เมื่อพิสูจน์ได้ว่าความตายของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เกิดจากการหยุดหายใจ ในระหว่างที่เด็กนอนหลับพร้อมกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ให้ถือว่าบุคคลนั้นทอดทิ้งเด็กในลักษณะที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ

Care Act 2014 หรือกฎหมายคุ้มครองความอยู่ดีมีสุข 2014⁸⁵ เป็นกฎหมายที่เน้นเกี่ยวกับกลไกการคุ้มครองผู้สูงอายุ ป้องกันการทอดทิ้ง โดยปรากฏในมาตรา 1 และมาตรา 42-46 กฎหมายฉบับนี้กำหนดหน้าที่โดยเฉพาะสำหรับหน่วยงานท้องถิ่นที่จะต้องไต่สวน (duty to make enquiries) เมื่อเกิดเหตุสมควรที่จะสงสัย (reasonable cause to suspect) ว่ามีผู้ใหญ่ซึ่งต้องการความดูแลหรือการสนับสนุน ถูกลวงละเมิดหรือถูกเพิกเฉยละเลย หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกลวงละเมิดหรือถูกเพิกเฉยละเลย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้ใหญ่ไม่สามารถคุ้มครองตนเองจากการลวงละเมิดหรือการเพิกเฉยละเลย หรือความเสี่ยงนั้นได้ ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีการกำหนดความผิดในกรณีทอดทิ้งหรือเพิกเฉยละเลยผู้ใหญ่ไว้เป็นการเฉพาะ

⁸³ Criminal Justice and Courts Act 2015. Article 23

⁸⁴ 'Children and Young Persons Act 1933' (legislation.gov.uk, 28 June 2022)
<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12#commentary-c6078581>> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

⁸⁵ 'Care Act 2014' (legislation.gov.uk, 1 July 2022)
<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/23?viewextenthttps://www.gov.uk/government/publications/care-act-statutory-guidance/care-and-support-statutory-guidance>> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

Mental Health Act 2005 กฎหมายว่าด้วยสุขภาพจิต 2005 ถูกใช้ในกรณีพิเศษ เรื่องการทอดทิ้งผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางจิต โดยมีใจความรายละเอียดในมาตรา 127 กล่าวคือ

มาตรา 127 การปฏิบัติไม่ดีต่อผู้ป่วย⁸⁶

(1) ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานหรือพนักงานหรือผู้ถูกจ้างหรือผู้จัดการของโรงพยาบาล โรงพยาบาลอิสระ หรือบ้านพักเพื่อการดูแล จะเป็นความผิดเมื่อ

(a) ปฏิบัติไม่ดีต่อหรือทอดทิ้งผู้ป่วยในขณะที่เข้ารับการรักษาความผิดปกติทางจิตในฐานะเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลหรือบ้านพักนั้น หรือ

(b) ปฏิบัติไม่ดีต่อหรือทอดทิ้งผู้ป่วยในสถานที่ซึ่งโรงพยาบาลหรือบ้านพักนั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง ในขณะที่เข้ารับการรักษาเช่นว่าในฐานะเป็นผู้ป่วยนอก

(2) บุคคลใดปฏิบัติไม่ดีต่อหรือเพิกเฉยละเลยผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตซึ่งในขณะนั้นอยู่ในภาวะที่ต้องมีผู้พิทักษ์ภายใต้กฎหมายนี้ หรือที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแล (ไม่ว่าด้วยเหตุหน้าที่ทางกฎหมายหรือทางศีลธรรมหรือเหตุอื่น) เป็นความผิด

(3) ผู้ใดมีความผิดตามมาตรานี้ต้องระวางโทษ

(a) สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินอัตราที่กฎหมายบัญญัติไว้สูงสุด หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับเป็นจำนวนใด ๆ หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.3 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองได้ในประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนี มีบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้มิให้ถูกทอดทิ้ง ซึ่งได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (GERMAN CRIMINAL CODE)

มาตรา 221 ความผิดฐานทอดทิ้ง⁸⁷ วางหลักว่า

“ ผู้ใดทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ หรือ ทอดทิ้งผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ แม้ว่าผู้นั้นอยู่ในความดูแลของตนหรือตนมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความสนับสนุนผู้นั้น และเป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี ในกรณีกระทำความผิดต่อบุตรของตนเองหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะสำหรับการศึกษาหรือเลี้ยงดู หรือ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของเหยื่อด้วยการกระทำนั้น

⁸⁶ Mental Health Act 2005 Section 127 Ill-treatment of patients..

⁸⁷ German Criminal Code Section 221 Abandonment

หากการกระทำของผู้กระทำความผิดเป็นเหตุให้เหยื่อเสียชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
ในกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าวรรค (2) ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และในกรณีที่มี
ความร้ายแรงน้อยกว่าวรรค (3) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี”

มาตรา 225 ความผิดฐานการดูแลรักษาบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างไม่ถูกต้องวาง
หลักไว้ว่า⁸⁸

(1) ผู้ใดทรมาณหรือให้การดูแลรักษาอย่างไม่ถูกต้อง หรือโดยการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดูแล
รักษาอย่างมั่งร้าย ทำอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเอง
ได้ เพราะเหตุแห่งความเปราะบางหรือความป่วยไข้ซึ่ง

1. อยู่ในความดูแลหรือคุ้มครองของผู้นั้น
2. อยู่ในครัวเรือนของผู้นั้น
3. ถูกทำให้อยู่ในความควบคุมของผู้นั้นโดยบุคคลที่มีหน้าที่ที่ต้องให้การดูแลรักษา หรือ
4. อยู่ในบังคับบัญชาของผู้นั้นด้วยความสัมพันธ์ทางการจ้างงานหรือการทำงานต้องระวางโทษ
จำคุกตั้งแต่ หกเดือนถึงสิบปี

(2) การพยายามกระทำความผิดต้องได้รับโทษ

(3) หากผู้กระทำความผิดทำให้ผู้ที่อยู่ในความดูแลได้รับอันตรายดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุก
ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

1. ถึงแก่ความตาย หรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือ
2. ความบกพร่องอย่างรุนแรงทางกายหรือพัฒนาการทางจิตใจ

(4) ในกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าวรรค (2) ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี และใน
กรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าวรรค (3) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี

3.4 การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศญี่ปุ่น

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่น มีอัตราผู้สูงอายุที่สูงมาก ทำให้มีกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้เป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน
ได้แก่

มาตรา 217 ความผิดฐานทอดทิ้ง⁸⁹ วางหลักว่า

“ผู้ใดทอดทิ้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาเพราะเหตุแห่งความสูงอายุ ความเยาว์วัย ความพิการ หรือความ
ป่วยเจ็บ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี”

⁸⁸ German Criminal Code Section 225 Ill-treatment of persons in one's charge.

⁸⁹ Penal Code of Japan Article. 217 (Abandonment).

มาตรา 218 ความผิดฐานทอดทิ้งโดยผู้มีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแล⁹⁰ วางหลักว่า

“ผู้ใดมีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการทางร่างกาย หรือผู้ป่วยเจ็บ ทอดทิ้งบุคคลดังกล่าวหรือไม่คุ้มครองดูแลบุคคลดังกล่าวตามความจำเป็นเพื่อให้อยู่รอด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี”

มาตรา 219 ความผิดฐานทอดทิ้งจนถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตราย⁹¹ วางหลักว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดตามสองมาตราก่อน จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตราย ต้องระวางโทษอย่างสูงโดยเทียบกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และบังคับใช้ระวางโทษที่หนักกว่า”

มาตรา 204 ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย⁹² วางหลักว่า

“ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนเยน”

มาตรา 205 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นถึงแก่ความตาย⁹³ วางหลักว่า

“ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกแบบมีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป”

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏได้ดังนี้

1. กฎหมายป้องกันการทำทารุณกรรมต่อผู้สูงอายุและสนับสนุนผู้ดูแลผู้สูงอายุ⁹⁴ โดยมีมาตราที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

---

⁹⁰ Penal Code of Japan Article 218. (Abandonment by a Person Responsible for Protection).

⁹¹ Penal Code of Japan Article 219. (Abandonment Causing Death or Injury).

⁹² Penal Code of Japan Article 204. (Injury).

⁹³ Penal Code of Japan Article 205. (Injury Causing Death).

⁹⁴ Act on Prevention of Elderly Abuse and Support for Attendants of Elderly Persons

Article 2(1) The term "elderly person" as used in this Act means a person who is 65 years of age or older.

Article 2 (2) The term "caregiver" as used in this Act means a person who actually takes care of an elderly person, and who does not fall under the category of a long-term care facility managerial staff, etc. (meaning a person engaged in the services rendered by the facilities referred to in paragraph (5), item (i), or a person engaged in the services referred to in item (ii) of that paragraph; the same applies hereinafter).

Article 2(3) The term "elder abuse" as used in this Act means elder abuse by a caregiver and elder abuse by a long-term care facility managerial staff, etc.

Article 2(4) The term "elder abuse by a caregiver" as used in this Act means an act that falls under any of the following items:

(i) the following acts done to an elderly person who is being taken care of by a caregiver;

(a) inflicting an assault upon an elderly person that may cause or is likely to cause injury to their body;

มาตรา 2(1) "ผู้สูงอายุ" หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป

มาตรา 2(2) "ผู้ดูแล" หมายถึง บุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุตามความเป็นจริงและไม่ใช่บุคลากรซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ (มีกฎหมายเฉพาะบังคับอยู่แล้ว)

มาตรา 2(3) "การกระทำทารุณต่อผู้สูงอายุ" หมายถึง การกระทำทารุณต่อผู้สูงอายุโดยผู้ดูแลหรือโดยบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ

มาตรา 2(4) "การกระทำทารุณต่อผู้สูงอายุโดยผู้ดูแล" หมายถึง การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

- (1) การกระทำโดยผู้ดูแลต่อผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากผู้ดูแลนั้น
- (ก) ทำร้ายผู้สูงอายุจนเป็นอันตรายแก่กาย หรือโดยประการที่น่าจะเกิดอันตรายแก่กาย
- (ข) ปล่อยปละละเลยการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการไม่ให้อาหารหรือปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพังเป็นระยะเวลานานจนทำให้อยู่ในสภาพอ่อนกำลัง และการปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังในลักษณะเดียวกันกับข้อ (ก) (ค) หรือ (ง) โดยผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้สูงอายุซึ่งไม่ใช่ผู้ดูแล
- (ค) การใช้คำพูด หรือการกระทำใดที่สร้างความเจ็บปวดต่อจิตใจต่อผู้สูงอายุ รวมถึง การใช้คำที่รุนแรงหรือมีทัศนคติทางลบอย่างรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
- (ง) การกระทำอนาจารต่อผู้สูงอายุ หรือการทำให้ผู้สูงอายุกระทำอนาจาร
- (2) การที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือญาติของผู้สูงอายุจำหน่ายทรัพย์สินของผู้สูงอายุนั้นโดยมิชอบ หรือการรับเอาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินโดยมิชอบจากผู้สูงอายุนั้น

(b) substantially failing to take care of an elderly person, including severely depriving the elderly person of food or leaving them unattended for a long hours in a manner that would debilitate the elderly person, and leaving the elderly person unattended, in a manner similar to those listed in any of items (a), (c) or (d) by any person who lives together with the elderly person but who does not fall under the category of a caregiver;

(c) directing to an elderly person any words or doing something which would be a significantly traumatic event of the elderly person, including significantly abusive language or a significantly negative attitude toward the elderly person; and

(d) committing an indecent act against an elderly person, or making an elderly person engage in an indecent act.

(ii) the unjust disposal of an elderly person's property by a caregiver or relative, or any other unjust acquisition of economic benefits from an elderly person.

มาตรา 7(1)⁹⁵ ผู้ใดที่พบเห็นผู้สูงอายุที่น่าจะถูกระทำทารุณและในกรณีที่เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของผู้สูงอายุนั้น ให้แจ้งต่อหน่วยงานท้องถิ่นโดยเร็ว

มาตรา 7(2) กรณีนอกจากอนุมาตราก่อน ผู้ใดพบเห็นผู้สูงอายุที่น่าจะถูกระทำทารุณ ให้พยายามแจ้งต่อหน่วยงานท้องถิ่นโดยเร็ว

มาตราอื่น ๆ กำหนดหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นที่ต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุที่ได้รับแจ้งเหตุการกระทำทารุณ การประสานงานกับเจ้าพนักงานตำรวจ การหาที่พักให้แก่ผู้สูงอายุ การห้ามมิให้ผู้ดูแลได้พบกับผู้สูงอายุ หน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดที่ต้องจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับสถานะของการกระทำทารุณต่อผู้สูงอายุ หน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการวิเคราะห์ สืบสวน วิจัย และศึกษากรณีเกี่ยวกับการกระทำทารุณต่อผู้สูงอายุและแนวทางมาตรการป้องกัน

2. กฎหมายญี่ปุ่นที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่มีการระบุถึงกรณีทอดทิ้งว่าเป็นการล่วงละเมิดต่อเด็ก ผู้เขียนขอเสนอ 2 บทบัญญัติที่มีความสำคัญและน่าสนใจ แบ่งออกเป็น Child Welfare Act (児童福祉法) กฎหมายสวัสดิการเด็ก ซึ่งมีบทบัญญัติโทษอาญาในกรณีที่กระทำต่อเด็กในลักษณะต่าง ๆ เช่น การนำเด็กพิการมาแสดง ให้เด็กขอลาน ให้เด็กอายุไม่เกิน 15 ปีเล่นกายกรรมเพื่อความบันเทิง ทำงานในเวลาวิกาลตั้งแต่ สี่ทุ่มถึงตีสาม ให้เด็กทำงานในสถานบริการหรืองานรื่นเริงที่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ และกรณีที่มีการเปิดเผยความลับ แต่ไม่ได้มีการบัญญัติโทษสำหรับกรณีทอดทิ้งไว้โดยเฉพาะ และ Child Abuse Prevention and Treatment Act (児童虐待の防止等に関する法律) ซึ่งเป็นกฎหมายป้องกันการล่วงละเมิดเด็กและให้การดูแลเด็ก กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมมาตรการเกี่ยวกับการป้องกัน การล่วงละเมิดเด็ก เป็นต้น โดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของรัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเรื่องการป้องกันการล่วงละเมิดเด็ก เช่น การห้ามล่วงละเมิดเด็ก และมาตรการและรายละเอียดอื่น ๆ ในการคุ้มครองเด็กที่ถูกล่วงละเมิดและสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง โดยคำนึงถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในเด็กอันเป็นผลจากการล่วงละเมิดเด็ก ผลกระทบที่มีนัยสำคัญของการล่วงละเมิดเด็กทั้งต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะช่วยคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก

กฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นนี้ ระบุงรณีนีเป็นการล่วงละเมิดต่อเด็กไว้คล้ายคลึงกัน โดยรวมถึงกรณีที่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังเป็นเวลานาน ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นกรณีใกล้เคียงหรือมีลักษณะเดียวกันกับการทอดทิ้ง มีบทบัญญัติให้ผู้พบเห็นการล่วงละเมิดเด็กต้องแจ้งต่อหน่วยงานราชการโดยการแจ้งตามกฎหมาย

---

⁹⁵ Article 7(1) If any person has found an elderly person who is likely to have been abused by a caregiver, and if the elderly person's life or body is seriously threatened, the person must promptly report this to the relevant municipality.

(2) In addition to the case set forth in the preceding paragraph, if any person has found an elderly person who is likely to have been abused by a caregiver, the person must endeavor to promptly report this to the relevant municipality.

ฉบับใดฉบับหนึ่งให้ถือเป็นการแจ้งตามกฎหมายอีกฉบับหนึ่งด้วย และมีการให้อำนาจตำรวจในการเข้าตรวจสอบ เป็นต้น

2.1 กฎหมายสวัสดิการเด็ก Child Welfare Act

มาตรา 33-10⁹⁶ ในกฎหมายนี้ การล่วงละเมิดเด็กตามมาตรการ หมายถึง การที่บุคคลที่ประกอบกิจการเลี้ยงดูเด็กในครัวเรือนขนาดเล็ก พ่อแม่อุปถัมภ์หรือผู้อยู่ร่วมกัน ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่และลูกจ้างอื่นของศูนย์เด็กก่อน สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์เด็กพิการ สถานบำบัดทางจิตสำหรับเด็ก หรือสถานสนับสนุนดูแลเด็ก ผู้จัดการและลูกจ้างอื่น ของหน่วยงานการแพทย์ที่ได้รับมอบหมายให้สนับสนุนการพัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์แนะแนวเด็กที่มีสถานที่สำหรับคุ้มครองเด็กชั่วคราวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12-4 เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างอื่น ของสถานประกอบการดังกล่าว หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองเด็กชั่วคราวตามมาตรา 33 วรรค 1 หรือ 2 (ต่อไปนี้จะเรียกรวมกันว่า "เจ้าหน้าที่สถานดูแล เป็นต้น") กระทำการต่อเด็กที่ตนได้รับมอบหมาย เด็กที่รับเข้ามาสถานดูแล หรือเด็กที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองชั่วคราว (ต่อไปนี้จะเรียกว่า "เด็กที่อยู่ภายใต้มาตรการ เป็นต้น"):

(3) การลดอาหารอย่างมีนัยสำคัญหรือปล่อยให้เด็กที่อยู่ภายใต้มาตรการอยู่ตามลำพังเป็นระยะเวลาอันมีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการตามปกติทางร่างกายและจิตใจของเด็กที่อยู่ภายใต้มาตรการปล่อยให้เด็กอยู่กับผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งมิใช่ผู้ดูแลโดยมีการกระทำตามสองอนุมาตราก่อนหน้า (การทำร้ายร่างกาย การกระทำอนาจาร) หรืออนุมาตราถัดไป (การใช้คำพูดที่รุนแรง ฯลฯ) หรือการละเลยการปฏิบัติหน้าที่อย่างยั้งในการเลี้ยงดูหรือปฏิบัติงานในฐานะเจ้าหน้าที่ของสถานดูแล⁹⁷

⁹⁶ Article 33-10

The term "abuse of children for whom admission measures are taken, etc." as used in this Act means the following acts committed by a person engaged in small scale foster home services, a foster parent or a person living together, the head of an infant home, a foster home, a facility for children with disabilities, a psychological treatment facility for children or a children's self-reliance support facility and their staff or other employees, the manager and other employees of designated developmental support medical institution the director of a child guidance center who establishes an institution to take temporary custody for children specified in Article 12-4, the staff of the relevant institution and other employees or a person engaged in the duties to take temporary custody of children by receiving entrustment of Article 33, paragraphs (1) and (2) (herein after collectively referred to as "institution staff, etc.") to a child to be admitted or a child under temporary custody (hereinafter referred to as "a child for whom admission measures are taken, etc.")

⁹⁷ (iii) substantially reducing the amount of food for the child for whom admission measures are taken, etc. or abandon and neglect the child for whom admission measures are taken, etc. for a long time period in a manner that may interfere with normal development of the child mentally or physically, or leaving a person living together other than the custodian to commit any act that is equivalent to those

2.2 กฎหมายป้องกันการล่วงละเมิดเด็กและให้การดูแลเด็ก

มาตรา 2 คำว่า "การล่วงละเมิดเด็ก" ตามกฎหมายนี้ หมายถึง การกระทำความผิดต่อไปนี้ซึ่งกระทำโดยผู้ดูแล (หมายถึง บุคคลที่ใช้อำนาจปกครอง ผู้ดูแลผู้เยาว์หรือบุคคลอื่นซึ่งให้ความคุ้มครองดูแลเด็กอยู่ ซึ่งให้ความหมายเช่นนี้ต่อไป) ต่อเด็ก (หมายถึงบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งให้ความหมายเช่นนี้ต่อไป) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของบุคคลดังกล่าว:⁹⁸

- (1) ทำร้ายร่างกายเด็กในลักษณะที่จะก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกายของเด็ก;
- (2) มีส่วนร่วมในการกระทำอนาจารต่อเด็กหรือทำให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำอนาจาร;
- (3) การลดอาหารอย่างมีนัยสำคัญหรือปล่อยให้เด็กที่อยู่ภายใต้มาตรการอยู่ตามลำพังเป็นระยะเวลาอันมีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการตามปกติทางร่างกายและจิตใจของเด็กที่อยู่ภายใต้มาตรการปล่อยให้เด็กอยู่กับผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งมิใช่ผู้ดูแลโดยมีการกระทำตามสองอนุมาตราก่อนหน้า (การทำร้ายร่างกาย การกระทำอนาจาร) หรืออนุมาตราถัดไป (การใช้คำพูดที่รุนแรง ฯลฯ) หรือการละเลยการปฏิบัติหน้าที่อย่างยิ่งในการเลี้ยงดูหรือปฏิบัติงานในฐานะเจ้าหน้าที่ของสถานดูแล

---

listed in the preceding two items or the following item, or otherwise materially failing to perform the duty of custody as a custodian

⁹⁸ Article 2

The term "child abuse" as used in this Act means the following acts committed by a custodian (meaning a person who exercises parental authority, a custodian of a minor or other person who is currently engaged in the custody of a child; hereinafter the same applies) against a child (meaning a person who is under 18 years of age; hereinafter the same applies) under their custody:

- (i) assaulting the child in a manner that will cause or is likely to cause external injury to the child's body;
- (ii) engaging in indecent acts against the child or cause the child to engage in indecent acts;
- (iii) substantially reducing the amount of food for the child or abandon and neglect the child for a long time period in a manner that may interfere with normal development of the child mentally or physically, or leave a person living together other than the custodian to commit any act that is equivalent to those listed in the preceding two items or the following item, or otherwise materially fail to perform the duty of custody as a custodian; or
- (iv) using significantly violent language or take an extreme attitude of rejection against the child, use violence upon one's spouse in a family in which the child is living together (meaning illegal attacks on the body of the spouse (including those who have not registered their marriage but are in a similar situation to that of a marriage) that threaten the spouse's life or body, as well as the words and behaviors equivalent to the relevant attacks which would have harmful effect on the spouse mentally or physically), or otherwise speak or behave in a manner that would be significantly traumatic to the child.

(4) ใช้คำพูดที่รุนแรงอย่างมีนัยสำคัญหรือใช้ทัศนคติที่รุนแรงในการปฏิเสธเด็ก ใช้ความรุนแรงกับ คู่สมรสในครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยกัน (หมายถึงการโจมตีร่างกายของคู่สมรสอย่างผิดกฎหมาย (ซึ่งรวมถึง ผู้ที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสแต่อยู่ในสถานะที่คล้ายคลึงกับการสมรส) ที่คุกคามชีวิตหรือร่างกายของคู่สมรส ตลอดจนคำพูดและพฤติกรรมที่เทียบเท่ากับการโจมตีดังกล่าวซึ่งจะส่งผลร้ายต่อคู่สมรสทางจิตใจหรือทาง ร่างกาย) หรือการพูดหรือประพจน์ในลักษณะอื่นที่จะกระทบกระเทือนจิตใจต่อเด็กอย่างมาก

มาตรา 3⁹⁹ ผู้ใดจะกระทำการล่วงละเมิดเด็กมิได้ ซึ่งมาตรานี้ไม่มีบทบัญญัติโทษ หากฝ่าฝืนมาตรานี้ จึงต้องใช้กฎหมายอาญาแทน นอกจากนี้ มาตรา 16 มีบทบัญญัติพิเศษให้คุ้มครอง "a person requiring extended assistance" under custody by a person who has actual custody of the person requiring extended assistance (บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม ซึ่งอยู่ในความคุ้มครองของผู้ดูแล แท้จริงของบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมนั้น) โดยบทบัญญัตินิยามให้เป็นไปโดยอนุโลมเสมือนว่า บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมเป็นเด็กตามกฎหมายนี้

---

⁹⁹ Prohibition of Child Abuse,

Article 3

No Person is to abuse a child.

ตารางที่ 3.1 ความรับผิดชอบต่องานบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองได้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและ
มลรัฐเท็กซัส

มลรัฐ	ฉบับแก้ไข	ผู้ที่มีความรับผิดชอบ	การกระทำความผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระวางโทษ
อิลลินอยส์	ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 12-4.4a	เจ้าของศูนย์หรือผู้ได้รับ อนุญาตตั้งศูนย์ / ผู้ดูแล	กระทำไม่สำเร็จ โดยผู้หรือมีเหตุอันควร จำเป็นต้องรักษา หรือสงวน หรือปกป้องชีวิต หรือสุขภาพของผู้พักพิง และการกระทำไม่สำเร็จ นั้นเป็นเหตุที่ได้รับอันตรายต่อชีวิต หรือ อันตรายต่อสุขภาพ หรือทำให้เสื่อมโทรม หรือ ทอดทิ้งผู้พักพิงในศูนย์อำนวยความสะดวก หรือผู้สูงอายุ (บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งไม่ สามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้) หรือผู้พัก การ โดยรู้ว่าเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บทางกายหรือ จิตใจ	ผู้พักพิงในศูนย์ อำนวยความสะดวก (บุคคลที่ มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งไม่ สามารถดูแลสุขภาพของ ตนเองได้) หรือผู้พักการ	กรณีศูนย์อำนวยความสะดวก ตั้งตั้งแต่ 1 ปี ถึง 3 ปี หรือจำกัดตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี (กรณีเป็นเหตุให้ผู้พักพิงถึงแก่ความตาย) กรณีผู้ดูแล - จำกัดตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี หรือ จำกัดตั้งแต่ 3 ปี ถึง 14 ปี (กรณีเป็นเหตุให้ ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย)
เท็กซัส	ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 22.041	บุคคลที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ในความคุ้มครองดูแล หรือควบคุม	จงใจละทิ้งเด็ก/บุตรในสถานที่ซึ่งมี สภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กต้องประสบกับความ เสี่ยงที่จะได้รับอันตรายโดยไม่เหมาะสม	เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี	จำกัดในกรณียุทธกรรมอายุเท่ากันไม่เกิน 20 ปี หรือน้อยกว่า 2 ปี และอาจต้องระวางโทษปรับ ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์

ตารางที่ 3.2 ความรับผิดชอบด้านทอติงบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐแคลิฟอร์เนีย

บทบัญญัติ	ผู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบ	ภาระหน้าที่ความผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระยะเวลาโทษ
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270, 270.5, 271, 270a, 271a, 368(c)	270 - ผู้ปกครองของบุตร ผู้เยาว์ (สามีของหญิงซึ่งคลอดบุตรจากการผสมเทียมให้ถือว่าเป็นบิดาของเด็กนั้นเพื่อประโยชน์ของมารดานี้ หากสามียินยอมเป็นหนังสือเกี่ยวกับการผสมเทียมนั้น)	270 - จงใจงดเว้นการจัดการจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตร โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย 270.5 - ปฏิเสธที่จะรับบุตรผู้เยาว์ของตนเข้าในบ้านของตน หรือไม่สามารถให้ที่อยู่อาศัยอื่นเมื่อได้รับการร้องขอ โดยหน่วยงานคุ้มครองเด็กและหลังจากที่ได้รับแจ้ง หน้าที่ที่ต้องกระทำตามมาตรา 270 นี้โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย 271 - ทั้งร่างเด็กนั้นไว้ในสถานที่ใด ๆ ด้วยเจตนาที่จะทอดทิ้ง 270a - จงใจละทิ้งและปล่อยให้ผู้สมควรสถกอยู่ในสภาพอัตคัดขัดสน หรือปฏิเสธหรือทอดทิ้งในการให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย หรือการรักษาโรคที่จำเป็นแก่ผู้สมควร เว้นแต่จะมีเหตุแสดงว่าการละทิ้งผู้สมควรสถกชอบธรรมโดยการกระทำของผู้สมควรสถกนั้น	270 - บุตรผู้เยาว์ 270.5 - บุตรผู้เยาว์ 271 - เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี 270a - คู่สมรส	270 - ปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์ / จำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือจำคุกในเรือนจำของมลรัฐเป็นเวลาหนึ่งปีกับหนึ่งวัน หรือทั้งจำทั้งปรับ (ในสองพันดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ (ในกรณีศาลมีความพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้ปกครองบุตรแล้วจึงงดเว้นการดูแลบุตร) 270.5 - ปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์ 271 - จำคุกในเรือนจำของเขตเป็นเวลา 16 เดือน หรือ 2 หรือ 3 ปี หรือจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์หรือทั้งจำทั้งปรับ 270a - จำคุกไม่เกิน หกเดือน ปรับไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

บทบาท/ญาติ	ผู้ที่มีความรับผิดชอบ	การกระทำ/ความผิด	บุคคลที่ถูกหมายค้น/คุมครอง	ระยะเวลา/โทษ
	<p>271a - บุคคลผู้ที่มีบุตรผู้เยาว์ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี</p> <p>368(c) - บุคคลใดก็ตาม</p>	<p>271a - ตั้งใจทอดทิ้ง หรือมีความสามารถที่จะทำได้แต่ไม่กระทำ หรือปฏิเสธที่จะดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี</p> <p>368(c) - เจตนาก่อให้เกิดหรือยอมให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมานหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางกายหรือความทุกข์ทางจิตใจ โดยไม่มีเหตุอันสมควร / เจตนาทำให้หรือยินยอมให้ บุคคลหรือสุขภาพของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่อยู่ในอุปการะได้รับบาดเจ็บ / ตั้งใจทำให้หรือยินยอมให้ ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ บุคคลหรือสุขภาพของบุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตราย นอกเหนือจากการอยู่ภายใต้สถานการณ์หรือเงื่อนไขอื่น ที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายอย่างร้ายแรงหรือ เสียชีวิต (จงผู้กระทำความผิด)</p>	<p>271a - บุตรผู้เยาว์ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี</p> <p>368 - ผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุ ตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป</p> <p>ผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งผู้อื่น หมายถึงบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะอาศัยอยู่โดยไม่ได้พึ่งผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่มีความจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจอันจำกัด ความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมตามปกติหรือการคุ้มครองสิทธิของตนเอง รวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงบุคคล</p> <p>ซึ่งมีความผิดปกติทางร่างกายหรือการพัฒนาการ หรือผู้ที่มีความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจเสื่อมถอยลงเพราะอายุ "ผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น" หมายถึงความรวมถึงบุคคลซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่เข้ารับการรักษายาบาลเป็นผู้ป่วยในสถานพยาบาล 24 ชั่วโมง)</p>	<p>271a - จำคุกในเรือนจำของเขตเป็นเวลา 16 เดือน หรือ 2 หรือ 3 ปี หรือจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์หรือทั้งปรับและจำคุก</p> <p>368(c) - จำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำคุกปรับ หากกระทำความผิดเป็นครั้งที่สองหรือครั้งที่ 3 ไปไม่มีโทษปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำคุกปรับ</p>

ตารางที่ 3.3 ความรับผิดชอบทางกฎหมายที่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ในประเทศไทย

บทบัญญัติ	ผู้ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบ	ภาระกระทำผิด	มุ่งคุ้มครอง	ระวางโทษ
Criminal Justice and Courts Act 2015 มาตรา 20, 21	20 - ผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษา (หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน ดูแลรักษาพยาบาลผู้ใหญ่หรือเด็ก หรือการดูแลผู้ใหญ่ทางสังคม) 21 - ผู้ให้การดูแลรักษา (บุคคลตามนิยาม เช่น บริษัทหรือสมาคมซึ่งมีใช้บริษัทที่ให้หรือจัดให้มีการดูแลรักษาพยาบาลให้แก่ผู้ใหญ่หรือเด็ก หรือการดูแลผู้ใหญ่ทางสังคม)	20 - กระทำพรูหรือใจ (ที่เข้ารับการดูแลด้านสุขภาพอย่างไม่เป็นทางการไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก) 21 - กระทำพรูหรือใจ (ที่เข้ารับการดูแลด้านสุขภาพอย่างไม่เป็นทางการไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก) กิจการหรือกิจการดูแลรักษาในทางที่ประกอบด้วยการกระทำผิดต่อหน้าที่อย่างร้ายแรง ซึ่งผู้ให้การดูแลรักษามีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ต้องระมัดระวังต่อบุคคลอื่นซึ่งถูกกระทำหรือถูกรบกวนหรือโดยหากไม่มีการกระทำผิดต่อหน้าที่ การกระทำที่ถูกระงับหรือการจงใจทอดทิ้งดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหรือไม่	20 - ผู้ใหญ่และเด็กที่เข้ารับการดูแลด้านสุขภาพอย่างไม่เป็นทางการ และผู้ใหญ่ที่เข้ารับการดูแลทางสังคม 21 - ผู้ใหญ่และเด็กที่เข้ารับการดูแลด้านสุขภาพอย่างไม่เป็นทางการ และผู้ใหญ่ที่เข้ารับการดูแลทางสังคม	20 - จำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ (สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน) หรือ จำคุกไม่เกิน 12 เดือนหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ (สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน) 21 - ปรับ (สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน หรือความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน)
Children and Young Persons Act 1933 มาตรา 1	บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปและต้องรับผิดชอบเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี	จงใจทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือทำให้เด็กหรือเยาวชนถูกทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือได้รับการทำใดที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็นต่อ	เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี	ปรับหรือเพิ่มโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี (สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน) หรือปรับไม่เกิน 400 ปอนด์ หรือเพิ่มโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน (สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

บทบัญญัติ	ผู้ต้องมีความรับผิดชอบ	การกระทำความผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระวางโทษ
Mental Health Act 2005 มาตรา 127	127(1) – ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานหรือผู้จ้างหรือผู้จัดการของโรงพยาบาล อีสาระหรือบ้านพักเพื่อการดูแล 127(2) – ผู้ใด	127(1)-ปฏิบัติไม่ติดต่อหรือทอดทิ้ง 127(2)- ปฏิบัติไม่ติดต่อหรือเพิกเฉยละเลย	127(1)-ผู้ป่วยในขณะที่เข้ารับการรักษาความผิดปกติทางจิตในฐานะเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลหรือบ้านพักนั้น หรือผู้ป่วยในสถานที่ซึ่งโรงพยาบาลหรือบ้านพักนั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง ในขณะที่เข้ารับการรักษาชั่วคราวในฐานะเป็นผู้ป่วยนอก 127(2)- ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตซึ่งในขณะที่นั้นอยู่ในภาวะที่ต้องมีผู้พิทักษ์ภายใต้กฎหมายนี้ หรือที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแล	ต้องระวางโทษ (a) สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินอัตราที่กฎหมายบัญญัติไว้สูงสุด หรือทั้งจำทั้งปรับ (b) สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับเป็นจำนวนใด ๆ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 3.4 ความรับผิดชอบฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองได้ในประเทศไทย

บทบัญญัติ	ผู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบ	ภาระหน้าที่ความผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระวางโทษ
กฎหมายอาญา มาตรา 221, 225	<p>221 - บุคคลใดก็ตาม</p> <p>225 - บุคคลที่ต้องดูแลหรือคุ้มครอง, บุคคลที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน, บุคคลที่มีอำนาจควบคุมโดยมีหน้าที่ที่ต้องให้การดูแลรักษา, บุคคลที่มีอำนาจบังคับบัญชาด้วยความสัมพันธ์ทางการจ้างงานหรือการทำงาน</p>	<p>221 -</p> <ol style="list-style-type: none"> ทำให้ผู้อื่นอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ หรือ ทอดทิ้งผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ โดยที่ผู้นั้นอยู่ในความดูแลของตนหรือตนมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความสนับสนุนผู้นั้น เป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ <p>225 - ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาอย่างมุ่งร้าย ทำอันตรายต่อสุขภาพ</p>	<p>221 - บุคคลใดก็ตาม / ผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้</p> <p>225 - บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือ บุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้เพราะเหตุแห่งความเปราะบางหรือความป่วยไข้</p>	<p>ระวางโทษ</p> <p>221 - (1) จำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี</p> <p>(2) จำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี (กรณีกระทำความผิดต่อบุตรของตนเองหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะสำหรับการศึกษาหรือเลี้ยงดู หรือ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของเหยื่อ) หรือ จำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี (สำหรับกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า)</p> <p>(3) จำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป (กรณีเป็นเหตุให้เหยื่อเสียชีวิต) หรือ จำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี (สำหรับกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า)</p> <p>225 - (1) จำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี หรือ จำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี (สำหรับกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า)</p> <p>(2) จำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป (กรณีทำให้ผู้ซึ่งอยู่ในความดูแลถึงแก่ความตาย หรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือบกพร่องอย่างรุนแรงทางกายหรือพัฒนาการทางจิตใจ) หรือ จำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี (สำหรับกรณีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า)</p>

ตารางที่ 3.5 ความรับผิดชอบฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ในประเทศญี่ปุ่น

บทบัญญัติ	ผู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบ	ภาระกระทำผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระวางโทษ
กฎหมายอาญา มาตรา 217, 218, 219	217 - ผู้ซึ่งมีบุคคลซึ่งต้องพึ่งพา 218 - ผู้มีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการทางร่างกาย หรือผู้ป่วยเจ็บ	217- ทอดทิ้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาตน 218- ทอดทิ้ง หรือไม่คุ้มครองดูแลตามความจำเป็นเพื่อให้อยู่รอด	217 - บุคคลซึ่งต้องพึ่งพาผู้อื่นเพราะเหตุแห่งความสูงอายุ ความเข็ววัย ความพิการ หรือความป่วยเจ็บ 218 - ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการทางร่างกาย หรือผู้ป่วยเจ็บที่อยู่ในความดูแล	217 - จำคุกไม่เกิน 1 ปี 218 - จำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี 219 - ระวังโทษอย่างสูง โดยเทียบกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และ บังคับใช้ระวางโทษที่หนักกว่า (1) จำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 เยน (กรณีทำร้ายร่างกาย ตาม มาตรา 204) (2) จำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป (กรณีทำร้ายร่างกาย จนถึงแก่ความตายตาม มาตรา 205)

ตารางที่ 3.6 ความรับผิดชอบฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ในประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทย

บทบัญญัติ	ผู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบ	การกระทำที่ก่อความผิด	บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง	ระวางโทษ
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 306, มาตรา 307, มาตรา 308	306- ผู้ใด 307- บุคคลซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ 308 - บุคคลตาม มาตรา 306 หรือ มาตรา 307	306- ทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกิน 9 ปี โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล 307 - ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ซึ่งต้องดูแลโดยประการที่ น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต 308 - การกระทำ ความผิดตาม มาตรา 306 หรือ มาตรา 307 เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือ ได้รับอันตรายสาหัส	306- เด็กอายุยังไม่เกิน 9 ปี 307- ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ ภัยพิการ หรือ จิตพิการ 308- บุคคลที่ถูกทอดทิ้งตาม มาตรา 306 หรือ มาตรา 307	306- จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ 307 - จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ 308 - ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัส (1) จำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึง 15 ปี (2) จำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 200,000 บาท (3) จำคุกตั้งแต่ 2 ปีถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาทถึง 200,000 บาท

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศมีการบัญญัติคุ้มครองและวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดช่วงอายุ อีกทั้งยังมีมาตรการบทลงโทษที่รุนแรงและละเอียดกว่าในประเทศไทย ถือว่าเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของกลุ่มบุคคลซึ่งพึ่งตนเองมิได้ให้รอดพ้นจากการถูกระทำความผิดทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เขียนจึงเห็นควรว่าควรนำบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศมาปรับบังคับใช้

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเอง มิได้ตามกฎหมายประเทศไทย

ปัญหาการทอดทิ้งในต่างประเทศ ถูกจัดให้เป็นหนึ่งในปัญหากลุ่มทารุณกรรม ในที่นี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงตัวอย่างปัญหาเกี่ยวกับเด็ก เหตุเพราะหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก มีการให้คำนิยามการทารุณกรรมเด็ก (Child abuse)¹⁰⁰ ไว้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น Battered child syndrome อันหมายถึงปฏิกริยาที่รุนแรงต่อเด็ก มีการบาดเจ็บโดยเกิดจากการกระทำของผู้เลี้ยงดูเด็ก หรือการจงใจให้เกิดความขาดแคลนปัจจัยหรือสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการที่เหมาะสม ซึ่ง WHO ได้ให้คำจำกัดความความหมายของ child abuse หรือ maltreatment ว่าประกอบไปด้วย

1. การทารุณกรรมร่างกาย คือการเกิดอันตรายหรือมีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อร่างกายของเด็กจากการกระทำหรือละเลยที่จะกระทำ ทั้งที่อยู่ในวิสัยที่สามารถกระทำได้ของบิดา มารดา หรือผู้ดูแลที่อยู่ในฐานะรับผิดชอบจากการมีอำนาจเหนือเด็กหรือเป็นผู้ที่เด็กไว้วางใจ

2. การทารุณกรรมทางอารมณ์ ได้แก่ ความบกพร่องในการจัดหาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การปฏิบัติ ต่อเด็กซึ่งทำให้มีโอกาสเกิดอันตรายต่อสุขภาพกาย, สุขภาพจิต, จิตวิญญาณ, ศีลธรรมหรือพัฒนาการทางสังคม การทำให้เกิดบาดแผลทางใจ, การดูถูกเหยียดหยาม เป็นต้น

3. การละเลยทอดทิ้ง คือความบกพร่องในการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการของเด็กในตั้งแต่สุขภาพ, การศึกษา, พัฒนาการทางอารมณ์, โภชนาการ, ที่อยู่อาศัย, สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ในบริบทที่ ครอบครัวหรือผู้ดูแลมีความสามารถที่จะจัดหาได้ตามสมควร และทำให้มีโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก รวมถึงความบกพร่องในการดูแลและปกป้องจาก ภัยอันตรายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

4. การทารุณกรรมทางเพศ คือการเกี่ยวข้องกับเด็กในกิจกรรมทางเพศซึ่งเด็กไม่สามารถเข้าใจได้เต็มที่ หรือไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ซึ่งรวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กโดยใช้เด็กในการทำสื่อลามกหรือทำการค้าประเวณี

ทางรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้วางพื้นฐานการวินิจฉัยการกระทำหรือพฤติกรรมคำจำกัดความของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กโดย The Federation Child Abuse Prevention and

---

¹⁰⁰ ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, จีราวรรณ เท่นวัฒนกุล, และนภา หลิมรัตน์, 'โครงการวิจัย การศึกษาคำจำกัดความของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กในบริบทของสังคมไทย' (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2552) <https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:74339> สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.

Treatment Act (CAPTA)¹⁰¹ ซึ่งปรับปรุงมาจาก Keeping Children and Families Safe Act ปี 2003¹⁰² ได้ให้คำจำกัดความของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กไว้ว่า เป็นการกระทำหรือละเลยที่จะกระทำของบิดามารดา หรือผู้ดูแล ซึ่งส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต, เกิดอันตรายต่อร่างกายหรืออารมณ์, เกิดการทารุณกรรมทางเพศหรือการแสวงหาผลประโยชน์ หรือการกระทำหรือละเลยที่จะกระทำซึ่งทำให้เกิดความเสียหายที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรง ภายใต้มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดโดย CAPTA แต่ละรัฐมีความรับผิดชอบที่ต้องกำหนดคำจำกัดความของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กของตนเองขึ้น รัฐส่วนใหญ่ได้กำหนดชนิดของการทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งออกเป็น การละเลยทอดทิ้ง (neglect), การทารุณกรรมร่างกาย (physical abuse), การทารุณกรรมทางเพศ (sexual abuse), และการทารุณกรรมทางอารมณ์ (emotional abuse) ซึ่งในที่นี้ ผู้เขียนจะขอเสนอแนะในเรื่องประเด็นการละเลยทอดทิ้ง การละเลยทอดทิ้ง คือความบกพร่องในการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่เด็ก การละเลยทอดทิ้งไม่ว่าจะทางกายภาพ (Physical) คือความบกพร่องในการจัดหาอาหาร, ที่อยู่อาศัย หรือความบกพร่องในการกำกับดูแลหรือทางการแพทย์ (Medical) หมายถึงความบกพร่องในการจัดการรักษาทางการแพทย์ที่จำเป็นหรือการรักษาบำบัดทางสุขภาพจิตเด็ก หรือทางการศึกษา (Education) หมายถึงความบกพร่องในการให้การศึกษาแก่เด็ก หรือทางอารมณ์ (Emotional) หมายถึง การไม่ใส่ใจต่อความต้องการทางอารมณ์ของเด็กซึ่งเป็นการบกพร่องในการดูแลทางด้านจิตใจ

ในส่วนของคำจำกัดความของการทารุณกรรมและละเลยทอดทิ้งเด็กของ Department of Health ได้ให้คำนิยามของการละเลยทอดทิ้งทางกายภาพ (Physical neglect) ไว้ว่า คือความบกพร่องอย่างต่อเนื่องในการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กทางร่างกายหรือทางจิตใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก จึงต้องกลับมาพิจารณาปัญหาและความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงในแต่ละมาตรา จะเห็นได้ว่าการทอดทิ้งถือเป็นส่วนหนึ่งของการทารุณกรรมและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันได้ ทางผู้เขียนได้ทำการรวบรวมมาตราที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้เห็นถึงบทบัญญัติที่แตกต่างกันทางกฎหมาย

4.1 วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดชอบการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ โดยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดอื่นที่มีความใกล้เคียงกันในประมวลกฎหมายอาญาไทย

ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชราในประมวลกฎหมายอาญาไทย ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 306- 308¹⁰³ ซึ่งมาตรา 306 มีองค์ประกอบความผิดคือ ผู้ถูกกระทำจะต้องเป็นเด็กที่อายุไม่เกินเก้าปี

¹⁰¹ 'The Child Abuse Prevention and Treatment Act (CAPTA)' (Children's Bureau, 6 February 2019) <<https://www.acf.hhs.gov/cb/law-regulation/child-abuse-prevention-and-treatment-act-capta>> สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.

¹⁰² เฟิงอ้าง.

¹⁰³ มาตรา 306 ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใด เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยมีลักษณะการกระทำคือการทอดทิ้ง ซึ่งอาจเป็นลักษณะกระทำการหรือไม่กระทำการก็ได้เพื่อให้พ้นไปเสียจากตน จึงต้องวิเคราะห์ว่า ผู้กระทำย่อมต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ในขณะที่ทอดทิ้ง แต่อาจไม่ต้องถึงกับเป็นหน้าที่กระทำตามมาตรา 59 วรรคท้าย โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกกระทำกับผู้กระทำอาจจะเป็นความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง เช่น เด็กที่ผู้กระทำรับให้มาอาศัยอยู่ด้วย หรือนักเรียนกับครู ซึ่งหากมีความสัมพันธ์เกิดขึ้นแล้วมีการกระทำ หรือการไม่กระทำตามที่จักต้องทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลการทอดทิ้ง ย่อมถือเป็นการกระทำโดยงดเว้น ตามมาตรา 59 วรรคท้าย แต่หากเป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับเด็ก แต่ไม่ช่วยเด็กที่ตกอยู่ในอันตราย ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา 306 แต่จะมีความผิดตามมาตรา 374¹⁰⁴ แทน ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาประกอบเพื่อให้เห็นถึงลักษณะความผิดตามความผิดนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1599/2511 เมื่อรูปคดีฟังได้ว่า จำเลยคลอดบุตรออกมาแล้วไม่ขอความช่วยเหลือใคร ไม่บอกให้ใครทราบ จำเลยได้ดึงสายสะดือเด็กจนขาด แล้วทิ้งลงในส้วมและลาดน้ำล้างโลหิตจนหมด เอาเด็กวางไว้ในอ่างปัสสาวะ เปิดน้ำไหลลาดท่วมตัว ทำให้น้ำเข้าปากและปอดเด็ก แล้วเด็กนั้นตายเพราะปอดบวมในวันรุ่งขึ้น ถือได้แล้วว่าเป็นการที่จำเลยกระทำโดยรู้สึกลงใจในการที่กระทำนั้น และจำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่า การทำดังนี้ เด็กบุตรของจำเลยอาจตายได้ ประกอบกับเหตุที่จำเลยทำไปทั้งนี้ก็เพราะจำเลยไม่ต้องการบุตรคนนี้ จึงเป็นการกระทำโดยเจตนาฆ่า ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสอง กรณีตามพฤติการณ์หาใช่จำเลยมีเจตนาเพียงต้องการทิ้งบุตรของจำเลยไว้ให้แก่โรงพยาบาลไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1190/2502 จำเลยเป็นลูกจ้าง มีหน้าที่เป็นคนครัวซักเสื้อผ้าและอื่นๆ ภายในบ้าน ถ้ามีเวลว่างจึงช่วยดูแลเด็ก จำเลยได้นำเด็กอายุ 10 เดือน ซึ่งเป็นลูกของนายจ้างไปฝากผู้มีชื่อไว้ โดยจำเลยอ้างว่าเป็นบุตรของจำเลยเอง เช่นนี้ การกระทำของจำเลยเป็นการพรากเด็กไปเสียจากผู้ปกครองตามมาตรา 317 ส่วน มาตรา 306, 307 เป็นเรื่องทอดทิ้งเด็กไว้ ไม่ใช่การพาไปหรือพรากไป

การทอดทิ้งตามมาตรา 306 นี้ เป็นการทอดทิ้งไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งต้องมีการแยกกันโดยระยะทางระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ ซึ่งการทอดทิ้งนี้ต้องพิจารณาตามความรู้สึกของวิญญูชน ในส่วนองค์ประกอบความผิดในจิตใจคือมีเจตนาทอดทิ้งตามมาตรา 59 และรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุของเด็ก ประกอบกับเจตนาพิเศษเพื่อให้เด็กพ้นไปเสียจากตน ซึ่งจะต้องเป็นการทอดทิ้งที่มีใช่เป็นการทิ้งเด็กไว้โดยชั่วคราวแล้วจะกลับมารับในภายหลัง

มาตรา 307 ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ ภัยพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 308 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 306 หรือมาตรา 307 เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 290 มาตรา 297 หรือมาตรา 298 นั้น

¹⁰⁴ มาตรา 374 ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในภัยอันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในส่วนของมาตรา 307 คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดตามมาตรา 307 คือภยันตรายต่อชีวิต¹⁰⁵ ซึ่งรัฐเห็นว่า ผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการนั้น หากถูกทอดทิ้งอาจเป็น ภยันตรายต่อบุคคลเหล่านี้ได้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่ไม่อาจพิทักษ์ปกป้องตนเองจากภยันตรายต่างๆ ได้ และ ผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำย่อมต้องมีความสัมพันธ์ มีหน้าที่ต่อกันตามกฎหมายหรือมีหน้าที่ตามสัญญาต่อผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ แต่ไม่รวมถึงหน้าที่ดูแลตามศีลธรรมที่ไม่ถึงกับเป็นความผูกพันทางสัญญาและความสัมพันธ์ พิเศษทางความเป็นจริง ทั้งลักษณะการทอดทิ้งนั้น อาจจะเป็นในทางกระทำหรือไม่กระทำเช่นเดียวกับมาตรา 306 ก็ได้ ลักษณะพิเศษของมาตรานี้คือการทอดทิ้งได้กระทำโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ถือเป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำอันมีลักษณะเป็นผลธรรมดา น่าจะเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตต่างกับ เล็งเห็นผลอันเป็นเจตนา เพราะหากเป็นผลที่ย่อมเล็งเห็นได้ จะกลายเป็นเจตนาฆ่า เป็นความผิดฐานพยายาม ฆ่าทันที แต่หากมีพฤติการณ์ที่ไม่แน่ว่าอาจจะต้องถึงแก่ชีวิต จะถือเป็นกรณีที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิต นอกจากนี้ หากผู้ถูกทอดทิ้งเป็นเด็กแล้วเป็นกรณีที่น่าจะไม่มีอันตรายแก่ชีวิต ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา นี้เลย แต่จะกลายเป็นความผิดตามมาตรา 306 ที่สำคัญอีกประการคือ องค์ประกอบทางจิตใจของมาตรานี้ เป็น เจตนาตามมาตรา 59 โดยไม่ต้องมีเจตนาพิเศษที่จะให้ผู้ถูกทอดทิ้งทิ้งไปจากตน ดังเช่นมาตรา 306

มาตรา 308 เป็นบทบัญญัติที่ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเพราะผลแห่งการกระทำ ซึ่งต้องเป็น ผลตามธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้ตามมาตรา 63 และถึงแม้จะนำบทลงโทษตามมาตรา 290 ในกรณีที่ ผู้ถูกกระทำถึงแก่ชีวิตมาใช้บังคับ ก็ให้ใช้ตามมาตรา 63 เพราะเป็นกรณีที่กฎหมายเพียงแต่บัญญัติให้รับโทษ ตามมาตรา 290 เท่านั้น มิใช่ให้วินิจฉัยความผิดตามมาตรา 290¹⁰⁶

นอกจากนี้ ความผิดเกี่ยวกับการทอดทิ้งเด็กยังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546¹⁰⁷ ในมาตรา 23 ซึ่งวางหลักไว้ว่า ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ใน ความปกครองไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่มีให้ตกอยู่ในภาวะอัน น่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ และมาตรา 25¹⁰⁸ ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการทอดทิ้งเด็กไว้ในสถาน

¹⁰⁵ คณพล จันทน์หอม, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 1 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2561).

¹⁰⁶ จิตติ ติงศกัทธิย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2539).

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดใน กฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ ร่างกายหรือจิตใจ

¹⁰⁸ มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

รับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างโดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืนหรือจงใจละเลยไม่ทำให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก และห้ามมิให้กระทำการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ตามมาตรา 26¹⁰⁹

ผู้เขียนยังได้หยิบยกมาตรา 292 และ 293 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาพิจารณา เนื่องจากมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยเป็นการพูดถึงบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพซึ่งมีความใกล้เคียงกับบุคคลผู้ซึ่ง

---

(1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(3) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

(5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

¹⁰⁹ มาตรา 26 ภายใต้งบบังคับบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(2) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติดังกล่าวต่อการกระทำผิด

(4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีอายุของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

(5) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อกรเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(7) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(9) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ ถ้าการกระทำมีความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

พึงตนเองมิได้ในมาตรา 307 ซึ่งมาตรา 292¹¹⁰ ได้วางหลักเกณฑ์สำคัญในการเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพเพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง โดยมีหลักเกณฑ์ คือจะต้องมีความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะทางกฎหมายหรือสัญญาหรือทางพฤติการณ์และได้กระทำการทารุณหรืออื่นใดให้บุคคลซึ่งต้องพึ่งตนรู้สึกอยากตาย ซึ่งการฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายเกิดจากการตัดสินใจโดยอิสระของบุคคลนั้นเองโดยความสัมพันธ์นี้ อาจเป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมาย เช่น พ่อแม่หรือความสัมพันธ์ทางสัญญา เช่น นายจ้างลูกจ้าง หรืออาจเป็นความสัมพันธ์ทางพฤติการณ์พิเศษ เช่น ผู้ที่รับอุปการะเด็กจรจัดมาเลี้ยง ย่อมต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้ทั้งหมด

ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293¹¹¹ เป็นการเอาผิดกับผู้ช่วยเหลือหรือผู้ช่วยเหลืออายุไม่เกินสิบหกปีหรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพอย่างไรหรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง โดยมีหลักเกณฑ์คือกฎหมายมาตรานี้ เป็นมาตราที่เอาผิดต่อผู้ช่วยเหลือหรือผู้ส่งเสริมให้เด็กอายุไม่เกิน 16 ปีหรือผู้ที่บกพร่องทางจิตฆ่าตนเอง โดยการยุยงให้ฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความคิดฆ่าตัวตายหรือส่งเสริมให้ตัดสินใจฆ่าตัวตายและมีผลกระทบต่อตัดสินใจฆ่าตัวตาย ทั้งนี้ผู้ยุยงจะมีความผิดต่อเมื่อตนได้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกยุยงด้วยว่าเป็นบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากผู้ยุยงอ้างว่าได้กระทำความผิดไปโดยไม่รู้ถึงข้อเท็จจริง จะถือว่าผู้ยุยงประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้ ขาดเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 จึงไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293

เช่นเดียวกัน ในมาตรา 285/2¹¹² ยังได้มีการพูดถึงกรณีเป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองอันเนื่องมาจากเป็นผู้ทุพพลภาพ จิตบกพร่อง โรคจิต คนป่วยเจ็บ คนชรา หรือสตรีมีครรภ์ หรือผู้ที่อยู่ในภาวะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ จึงเห็นได้ว่าทุกมาตราที่ยกมากล่าวข้างต้น ล้วนเป็นบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลเปราะบางที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมาตรา 306 และ 307 ในเรื่องการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ หากแต่มีข้อแตกต่างคือ ในบางมาตรามีการระบุสตรีมีครรภ์เพิ่มเติมเข้ามาด้วยและสามารถเอาผิดแก่ผู้เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดโดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาหรือไม่ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในมาตรา 306 และ 307 ยังมีช่องโหว่ที่กฎหมายไม่สามารถ

¹¹⁰ มาตรา 292 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

¹¹¹ มาตรา 293 ผู้ใดช่วยเหลือหรือผู้ช่วยเหลืออายุไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹¹² มาตรา 285/2 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 หรือมาตรา 279 เป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองอันเนื่องมาจากเป็นผู้ทุพพลภาพ ผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน คนป่วยเจ็บ คนชรา สตรีมีครรภ์ หรือผู้ซึ่งอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ หนึ่งในสาม

คุ้มครองได้ครบถ้วนดังเช่นมาตราอื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ดี กรณีดังกล่าวก็ยังไม่ได้มีการนิยามความหมายของบุคคล เพราะบางว่าต้องมีอายุขนาดไหนหรือสภาพร่างกายเป็นอย่างไร ถึงจะเข้าข่าย จึงเป็นการที่ยากจะพิจารณาว่า แค่นั้นถึงเป็นผู้ป่วย หรือคนชรา จึงทำให้กฎหมายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองได้อย่าง ชัดเจน

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติสิทธิโทษ พบว่า มาตรา 398¹¹³ ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับกลุ่มบุคคล เพราะบางอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับมาตรา 307 กล่าวคือเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี คนป่วย เจ็บ หรือคนชราซึ่งต้องพึ่งผู้หนึ่งในการดำรงชีพหรือการอื่นใด จะต้องระวางโทษจำคุก ต่างกันแค่ลักษณะการ กระทำความผิดตามมาตรา 307 ซึ่งเป็นการทอดทิ้งมิใช่การกระทำทารุณ เห็นได้ว่าบทบัญญัติกฎหมายตาม มาตราที่ผู้เขียนได้กล่าวมาไว้ข้างต้น ล้วนมีส่วนที่คล้ายคลึงกันในเรื่องคุ้มครองบุคคลซึ่งต้องพึ่งผู้อื่น หรือบุคคล ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ไปในทำนองเดียวกัน หากแต่แต่ละบทบัญญัติกฎหมายนั้น ยังขาดการบัญญัติหลักเกณฑ์ ชัดเจนแน่นอนว่าคุณแต่ละกลุ่มแต่ละประเภท มีหลักเกณฑ์อย่างไรในการให้ความคุ้มครอง อีกทั้งยังมี ช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรต้องนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาในการให้ความ คุ้มครองทางกฎหมายแก่บุคคลกลุ่มผู้เปราะบางนี้ต่อไปเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิผล สูงสุด

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการบังคับใช้และมาตรการลงโทษความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่ง พึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยและกฎหมายต่างประเทศ

บทบัญญัติความรับผิดชอบทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยมาตรา 306 ถึง 308 ผู้เขียนพบว่ายังมีปัญหาไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิผลได้ โดยมาตรา 306 เป็นการ บัญญัติความรับผิดชอบในกรณีทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใด เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการ ที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล จากมาตรานี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กฎหมายไม่ค้ำประกันว่าอันตรายจะเกิดขึ้นแก่ เด็กนั้นหรือไม่ เพียงแต่ผู้กระทำความผิดทำการทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกินเก้าปี ความผิดย่อมสำเร็จแล้ว ส่วน มาตรา 307 เป็นบทบัญญัติที่วางหลักว่า ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุ ให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่ง จะเห็นได้ว่า มาตรา 307 นี้เป็นการเอาผิดแก่ผู้ที่กระทำการทอดทิ้งโดยมีหน้าที่ตาม กฎหมายหรือตามสัญญา เท่านั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าพิจารณาว่าหากเป็นบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญา ย่อม ไม่มีความผิดตามมาตรา 307 นี้ อีกทั้งหากการทอดทิ้งไม่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต กฎหมายย่อมไม่

¹¹³ มาตรา 398 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดๆ อันเป็นการทารุณ ต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี คนป่วยเจ็บหรือ คนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้หนึ่งในการดำรงชีพหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

สามารถเอาผิดแก่ผู้กระทำได้เลย ซึ่งขอบเขตคำว่าโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตในทัศนะความเห็นของผู้เขียน ล้วนเป็นนามธรรมอันจะหาหลักจับต้องได้ยาก จึงทำให้บทบัญญัติตามมาตรานี้ แทบไม่ถูกยกขึ้นมาใช้ในประมวลกฎหมายอาญาไทย และเมื่อพิจารณาความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลกลุ่มผู้เปราะบางนี้ พบว่าบทกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างตามแต่ละมลรัฐและมีบทบัญญัติที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานทอดทิ้ง, ความผิดเรื่องการไม่ให้ความดูแล, ความผิดในกรณีก่ออันตรายหรือความผิดทารุณกรรมต่างๆ ซึ่งบางรัฐกำหนดให้การทอดทิ้งเป็นความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรงและบัญญัติให้การทอดทิ้งนั้นรวมถึงการงดเว้นการกระทำด้วย หากแต่บางรัฐกำหนดให้เป็นความผิดอาญาร้ายแรงสำหรับกฎหมายเกี่ยวกับการทอดทิ้งหรือการไม่ดูแลผู้สูงอายุและผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในรัฐอิลลินอยส์มีการแบ่งประเภทในการล่วงละเมิดบุคคลกลุ่มผู้เปราะบางออกเป็นชนิดต่างๆ¹¹⁴ อันประกอบด้วย การทำร้ายร่างกาย ซึ่งอาจเกิดรอยฟกช้ำ หรืออาจมีบาดแผล กระตุกหัก การล่วงละเมิดทางเพศ เกิดรอยฟกช้ำบริเวณหน้าอกหรือบริเวณอวัยวะเพศ , การทำร้ายจิตใจหรือการล่วงละเมิดทางอารมณ์ ทำให้เกิดความเจ็บปวดทางจิตใจหรือทางอารมณ์ ซึ่งอาจมาในรูปแบบการข่มขู่ บีบบังคับ หรือการคุกคาม , การละเลยซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะกระทำหรือไม่กระทำก็ตาม ทำให้ผู้ใหญ่ที่เปราะบางไม่ได้รับการดูแลที่จำเป็นต่อการรักษาสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต เช่น ไม่จัดเตรียมสิ่งของพื้นฐาน อาหาร น้ำ เสื้อผ้า สถานที่อยู่อาศัย หรือยารักษาโรค และการทอดทิ้งเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่ที่เปราะบางถูกทอดทิ้งโดยไม่สามารถหาอาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัย หรือการดูแลสุขภาพที่จำเป็นได้ ตัวอย่าง ได้แก่ การละทิ้งผู้ใหญ่ที่เปราะบางในที่สาธารณะ หรือทิ้งผู้ใหญ่ที่เปราะบางไว้ที่บ้านโดยไม่ได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือมลรัฐอิลลินอยส์ มีบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป โดยหากเป็นกรณีศูนย์อำนวยการพักพิงระยะยาวของผู้สูงอายุ¹¹⁵ ได้กระทำทารุณหรือเพิกเฉย ไม่จัดการดูแลสุขภาพร่างกาย จะมีความผิดทางอาญา ในกรณีนี้รวมถึงการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ในส่วนมลรัฐเท็กซัสพบว่า มีความผิดเกี่ยวกับการละทิ้งหรือทำอันตรายแก่เด็ก ซึ่งการละทิ้งในความหมายนี้หมายถึงการปล่อยให้เด็กอยู่ในสถานที่ใดที่หนึ่งโดยไม่ได้ให้

¹¹⁴ Types and Signs of Abuse <<https://www.dshs.wa.gov/altsa/home-and-community-services/types-and-signs-abuse>> สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.

¹¹⁵ 720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

(e) Definitions. For the purposes of this Section:

"Elderly person" means a person 60 years of age or older who is incapable of adequately providing for his or her own health and personal care.

720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

(a) Abuse or criminal neglect of a long term care facility resident.

(1) A person or an owner or licensee commits abuse of a long term care facility resident when he or she knowingly causes any physical or mental injury to, or commits any sexual offense in this Code against, a resident.

ความดูแลเหมาะสมและตามจำเป็นโดยไม่มีเหตุสมควรและกฎหมายยังได้แบ่งความผิดออกเป็นกรณีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดนละทิ้งไว้ในสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กต้องประสบกับความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายโดยไม่เหมาะสมกับกรณีเด็กอายุ 15 ปี ถูกกระทำอันตรายต่อชีวิต บาดเจ็บทางร่างกาย หรือสูญเสียสมรรถภาพทางกายหรือจิตใจ อันจะเห็นได้ว่ากฎหมายมีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งบทบัญญัติของประเทศไทยนั้นแทบไม่ครอบคลุมในเรื่องอันตรายแก่จิตใจเท่าไรนัก อีกทั้งในส่วนของอันตรายแก่กาย ก็ยังไม่ถูกนำมาบังคับใช้อย่างกว้างขวาง แทบไม่มีคำพิพากษาฎีกาปรากฏให้เห็น

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มาตรา 15610.07¹¹⁶ ของ Welfare and Institutions Code ได้ให้นิยามความหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดอาญาฐานทอดทิ้งหรือไม่ดูแลผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ ให้นิยามถึงกรณีการกระทำความผิดต่อร่างกาย (Physical abuse) การไม่ดูแล (Neglect) การทอดทิ้ง (Abandonment) การแยกออกจากผู้อื่น (Isolation) หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ โดยมาตรา 15610.57¹¹⁷ แห่ง Welfare and Institutions Code ให้นิยามความหมายของการไม่ดูแล หมายถึง การ

---

¹¹⁶ (a) “Abuse of an elder or a dependent adult” means any of the following:

(1) Physical abuse, neglect, abandonment, isolation, abduction, or other treatment with resulting physical harm or pain or mental suffering.

¹¹⁷ (a) “Neglect” means either of the following:

(1) The negligent failure of any person having the care or custody of an elder or a dependent adult to exercise that degree of care that a reasonable person in a like position would exercise.

(2) The negligent failure of an elder or dependent adult to exercise that degree of self care that a reasonable person in a like position would exercise.

(b) Neglect includes, but is not limited to, all of the following:

(1) Failure to assist in personal hygiene, or in the provision of food, clothing, or shelter.

(2) Failure to provide medical care for physical and mental health needs. A person shall not be deemed neglected or abused for the sole reason that the person voluntarily relies on treatment by spiritual means through prayer alone in lieu of medical treatment.

(3) Failure to protect from health and safety hazards.

(4) Failure to prevent malnutrition or dehydration.

(5) Substantial inability or failure of an elder or dependent adult to manage their own finances.

(6) Failure of an elder or dependent adult to satisfy any of the needs specified in paragraphs (1) to (5), inclusive, for themselves as a result of poor cognitive functioning, mental limitation, substance abuse, or chronic poor health.

(c) Neglect includes being homeless if the elder or dependent adult is also unable to meet any of the needs specified in paragraphs (1) to (5), inclusive, of subdivision (b).

(Amended by Stats. 2021, Ch. 85, Sec. 65. (AB 135) Effective July 16, 2021.)

บกพร่องของผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่พึ่งตนเองไม่ได้ หรือผู้ที่พวกเขาเหล่านั้นอยู่ในความปกครองและ
ไม่ดูแลในระดับที่วิญญูชนพึงกระทำ รวมไปถึงการละเลยไม่ช่วยเหลือในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า หรือที่อยู่อาศัย
รวมถึงไม่ปกป้องจากอันตรายต่อความปลอดภัยและสุขภาพ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายของมลรัฐ
แคลิฟอร์เนีย ได้มีการแบ่งแยกระหว่างการกระทำโดยการทอดทิ้ง และการไม่ดูแลให้แยกออกจากกันอย่าง
ชัดเจน ทั้งมาตรา 368 (g)¹¹⁸ ของ California Penal Code และมาตรา 15610.23¹¹⁹ ประกอบกับมาตรา
15610.27¹²⁰ ของ Welfare and Institutions Code ได้ให้นิยามคำว่า ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่
65 ปีขึ้นไป ในส่วนบุคคลที่อายุ 18 - 64 ปี อันมีข้อจำกัดทางด้านร่างกายหรือจิตใจที่เป็นอุปสรรคในการทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน หรือในการปกป้องสิทธิของตน จะเรียกว่าเป็นผู้ที่พึ่งตนเองไม่ได้ ทั้งนี้ให้
หมายรวมถึงผู้ป่วยที่รักษาตัวอยู่ในสถานพยาบาล 24 ชั่วโมง ถือเป็น การแบ่งความคุ้มครองบุคคล 2 กลุ่มตาม
มาตรานี้ อันได้แก่ ผู้สูงอายุซึ่งอายุ 65 ปีขึ้นไปและผู้พึ่งตนเองไม่ได้ โดยมีอายุในช่วงระหว่าง 18 - 64 ปี ทั้ง
มาตรา 368 (b)¹²¹ ได้บัญญัติให้ต้องรับโทษหนักขึ้นในกรณีและผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต และ
มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

---

¹¹⁸ 368 (g) As used in this section, “elder” means a person who is 65 years of age or older.

¹¹⁹ (a) “Dependent adult” means a person, regardless of whether the person lives independently, between the ages of 18 and 64 years who resides in this state and who has physical or mental limitations that restrict his or her ability to carry out normal activities or to protect his or her rights, including, but not limited to, persons who have physical or developmental disabilities, or whose physical or mental abilities have diminished because of age.

(b) “Dependent adult” includes any person between the ages of 18 and 64 years who is admitted as an inpatient to a 24-hour health facility, as defined in Sections 1250, 1250.2, and 1250.3 of the Health and Safety Code.

¹²⁰ “Elder” means any person residing in this state, 65 years of age or older.

¹²¹ 368 (b) (1) A person who knows or reasonably should know that a person is an elder or dependent adult and who, under circumstances or conditions likely to produce great bodily harm or death, willfully causes or permits any elder or dependent adult to suffer, or inflicts thereon unjustifiable physical pain or mental suffering, or having the care or custody of any elder or dependent adult, willfully causes or permits the person or health of the elder or dependent adult to be injured, or willfully causes or permits the elder or dependent adult to be placed in a situation in which his or her person or health is endangered, is punishable by imprisonment in a county jail not exceeding one year, or by a fine not to exceed six thousand dollars (\$6,000), or by both that fine and imprisonment, or by imprisonment in the state prison for two, three, or four years.

(2) If, in the commission of an offense described in paragraph (1), the victim suffers great bodily injury, as defined in Section 12022.7, the defendant shall receive an additional term in the state prison as follows:

สำหรับประเด็นเรื่องการทอดทิ้งนั้น ผู้เขียนพบว่า กฎหมายแคลิฟอร์เนีย แม้ไม่ได้ทำการทอดทิ้ง เพียงแค่ผู้ปกครองจงใจงดเว้นการจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ค่ารักษา ปัจจัยที่จำเป็นให้แก่บุตร โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือหากเป็นกรณีที่ผู้ปกครองปฏิเสธที่จะรับบุตรเข้าไปในบ้านของตน และไม่ให้อยู่อาศัย ก็ย่อมมีความผิด ต้องระวางโทษปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270¹²² อันว่าด้วยความผิดทอดทิ้งหรือละทิ้งเด็กแล้ว หรือในส่วนของมาตรา 368(c)¹²³ เป็นการให้การคุ้มครองผู้สูงอายุ หรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยบุคคลเจตนาทำให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ได้รับความทุกข์ทรมาน เจ็บปวดทางกายหรือทางจิตใจ โดยไม่มีเหตุสมควร ย่อมต้องรับผิดทางอาญาประเภทไม่ร้ายแรง และหากเป็นการกระทำความผิดเป็นครั้งที่สอง หรือครั้งต่อ ๆ ไป อาจต้องรับผิดถึงจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ อีกทั้งกฎหมายยังได้มีการให้นิยามลักษณะความผิดแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน กล่าวคือการทอดทิ้ง คือการทิ้ง

(A) Three years if the victim is under 70 years of age.

(B) Five years if the victim is 70 years of age or older.

(3) If, in the commission of an offense described in paragraph (1), the defendant proximately causes the death of the victim, the defendant shall receive an additional term in the state prison as follows: (A) Five years if the victim is under 70 years of age.

(B) Seven years if the victim is 70 years of age or older.

¹²² 270 If a parent of a minor child willfully omits, without lawful excuse, to furnish necessary clothing, food, shelter or medical attendance, or other remedial care for his or her child, he or she is guilty of a misdemeanor punishable by a fine not exceeding two thousand dollars (\$2,000), or by imprisonment in the county jail not exceeding one year, or by both such fine and imprisonment. If a court of competent jurisdiction has made a final adjudication in either a civil or a criminal action that a person is the parent of a minor child and the person has notice of such adjudication and he or she then willfully omits, without lawful excuse, to furnish necessary clothing, food, shelter, medical attendance or other remedial care for his or her child, this conduct is punishable by imprisonment in the county jail not exceeding one year or in a state prison for a determinate term of one year and one day, or by a fine not exceeding two thousand dollars (\$2,000), or by both such fine and imprisonment.

¹²³ 368(c) A person who knows or reasonably should know that a person is an elder or dependent adult and who, under circumstances or conditions other than those likely to produce great bodily harm or death, willfully causes or permits any elder or dependent adult to suffer, or inflicts thereon unjustifiable physical pain or mental suffering, or having the care or custody of any elder or dependent adult, willfully causes or permits the person or health of the elder or dependent adult to be injured or willfully causes or permits the elder or dependent adult to be placed in a situation in which his or her person or health may be endangered, is guilty of a misdemeanor. A second or subsequent violation of this subdivision is punishable by a fine not to exceed two thousand dollars (\$2,000), or by imprisonment in a county jail not to exceed one year, or by both that fine and imprisonment.

ร้าย หรือจงใจละทิ้ง ภายใต้สถานการณ์ที่วิญญูชนจะยังคงให้การดูแลคุ้มครอง, การเพิกเฉยละเลย และการทำให้เสียชีวิต เป็นต้น อีกทั้งในมาตรา 15657 ของ WELFARE AND INSTITUTIONS CODE – WIC¹²⁴ ยังมีกระบวนการทางแพ่งที่ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุ ต้องรับผิดชอบในการจ่ายค่าเสียหายกรณีล่วงละเมิด เพิกเฉย หรือทอดทิ้ง จะเห็นว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญในการคุ้มครองเด็กและผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการและหลักเกณฑ์ลงรายละเอียดอย่างชัดเจนและรอบคอบ ซึ่งต่างจากประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายในประเทศไทยได้กำหนดขอบเขตลักษณะการกระทำความผิดไว้ที่แค่การทอดทิ้งเท่านั้น ไม่ได้หมายรวมถึงการเพิกเฉยละเลย อันหมายถึง ความล้มเหลว การไม่ใส่ใจที่จะดูแล, การทำให้เสียชีวิต หมายถึง การกระทำโดยเจตนาที่มีวัตถุประสงค์ในการห้าม หรือขวางกั้น ไม่ให้ผู้สูงอายุ หรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ได้รับจดหมาย หรือได้รับการติดต่อทางโทรศัพท์ หรือห้วงก้น ไม่ให้บุคคลใดเข้ามาเยี่ยม หรือการจงใจงดเว้นการจัดการเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมายไว้ด้วย จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ยังมีประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม อันได้แก่ มีการกำหนดให้ผู้ที่มีหน้าที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่ดูแลหรือมีผู้สูงอายุหรือผู้ที่พึ่งตนเองไม่ได้อยู่ในความปกครอง ดังนั้น ผู้ที่ต้องดูแลตามกฎหมายนี้ จึงยอมหมายถึงผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย ตามสัญญา และหน้าที่ตามความเป็นจริง และยังมีมาตรการอื่นนอกเหนือจากมาตรการทางโทษทางอาญา อันได้แก่ มีการทัณฑ์บนหรือศาลอาจมีคำสั่งห้ามมิให้เข้าใกล้ผู้ถูกกระทำได้

ทั้งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติทางกฎหมายของประเทศอังกฤษ ยิ่งพบว่า มี Criminal Justice and Courts Act 2015 ซึ่งเป็นบทบัญญัติในลักษณะความผิดเชิงทรวุฒ จงใจ ละทิ้งหน้าที่อันเป็นความผิดของผู้ประกอบอาชีพให้การดูแล ต้องระวางโทษ หรือบทบัญญัติ Mental Health Act 2005 ในกรณีทรวุฒ เรื่องการทอดทิ้งผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางจิต โดยอาจเป็นการปฏิบัติไม่ดีหรือทอดทิ้งผู้ป่วยในขณะที่เข้ารับการรักษาความผิดปกติทางจิต หรือเพิกเฉยละเลยผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตซึ่งในขณะนั้นอยู่ในภาวะที่ต้องมีผู้พิทักษ์ หรือที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลภายใต้กฎหมายนี้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ไม่มีกฎหมายใดที่สามารถคุ้มครองในลักษณะดังกล่าวได้ ด้วยเหตุนี้ ความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ตามกฎหมายไทย จึงถูกบังคับใช้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย

หากให้ผู้เขียนพิจารณาในเรื่องมาตรการการลงโทษ ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในระบอบกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากมีระบบกฎหมายแบบเดียวกับประเทศไทย โดยบทลงโทษในประเทศเยอรมนีมาตรา 221 เป็นเรื่องที่ว่าผู้ใดทำการทอดทิ้งผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกสามเดือนถึงห้าปี และหากเป็นการกระทำต่อบุตรหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะการเลี้ยงดู

¹²⁴ WELFARE AND INSTITUTIONS CODE – WIC

<<https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCodeWIC&tocTitle=Welfare+and+Institutions+Code++WIC>> สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.

จะต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าเดิมคือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและหากบุคคลเช่นว่านั้นเสียชีวิต จะมีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป จึงเห็นได้ว่ากฎหมายประเทศเยอรมนีมีโทษที่ค่อนข้างหนักเมื่อเทียบกับประเทศไทย เพราะแม้เพียงแค่ทอดทิ้งบุคคลอื่นให้ตกอยู่ในอันตรายหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ อาจต้องระวางโทษจำคุกถึงห้าปีที่เป็นโทษขั้นสูงสุด ต่างจากประเทศไทยที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีเท่านั้น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันในมาตรา 221วางหลักไว้ว่า ผู้ใดทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ หรือผู้ใดทอดทิ้งผู้อื่นในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยบุคคลนั้นอยู่ในความปกครองดูแลของตนหรือตนมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือบุคคลนั้น และการกระทำนั้นทำให้บุคคลที่ถูกทอดทิ้งเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อชีวิตหรือได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกสามเดือนถึงห้าปีและจะต้องรับโทษหนักขึ้น หากเป็นการกระทำต่อบุตรหรือบุคคลที่ให้ความไว้วางใจในการดูแลหรือเป็นเหตุให้บุคคลนั้นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย จึงจะเห็นได้ว่าในมาตรา 221 ได้แบ่งการกระทำความผิดออกเป็นสองกรณี โดยกรณีแรกผู้กระทำความผิดจะเป็นใครก็ตามที่ทำให้บุคคลอื่นไปอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ใดในการช่วยเหลือบุคคลนั้น และกรณีที่สองเป็นกรณีเอาผิดกับบุคคลที่ทอดทิ้งบุคคลอื่นในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือหรือบุคคลที่ถูกทอดทิ้งนั้นอยู่ในความปกครองดูแลของตน

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องทำความเข้าใจว่า สถานการณ์ที่ผู้ถูกระทำไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีความหมายว่าอย่างไร โดยได้ศึกษาจากศาลฎีกาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน¹²⁵ ซึ่งให้นิยามความหมายไว้ว่า สถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เป็นสถานการณ์ที่บุคคลอยู่ในอันตรายต่อชีวิต โดยไม่มีการป้องกันใดๆ เช่น กรณีมารดาทิ้งบุตรไว้ในห้องที่ล็อกกุญแจโดยไม่มีอาหาร จึงยอมเป็นอันตรายต่อชีวิตของเด็กและทำให้บุคคลภายนอกยอมไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้และยังหมายรวมถึงกรณีที่ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และทิ้งไว้ไม่พาไปรักษาพยาบาล ในกรณีถูกทารุณกรรมและได้รับบาดเจ็บสาหัสนั้น เมื่อไม่ให้ความช่วยเหลือจนผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย ย่อมมีความผิด ต้องระวางโทษตามมาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน

ส่วนในมาตรา 225 เป็นเรื่องความผิดเกี่ยวกับการไม่ดูแลและไม่ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตแก่บุคคลซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ถือเป็นทารุณกรรม หรือเจตนาเพิกเฉยต่อหน้าที่ที่จะต้องดูแล และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายประมวลอาญาของประเทศเยอรมนีมีการบัญญัติไว้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมกว่า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งมาตรา 225 ของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน¹²⁶ เป็นบทบัญญัติความผิดฐานดูแลรักษาบุคคลที่

¹²⁵ นิรชร ขจรไชยกูล. ‘การกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการทอดทิ้งหรือไม่ดูแลผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559).

¹²⁶ Section 225 Ill-treatment of persons in one's charge

อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ผู้ใดทรมานหรือให้การดูแลรักษาไม่ถูกหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ทำร้ายอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตัวเองได้ เพราะความป่วยไข้ หรือเพราะบาง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และหากผู้ใดอยู่ในความดูแลถึงแก่ความตายหรือเป็นอันตรายร้ายแรงหรือมีความบกพร่องอย่างรุนแรงทางกายหรือพัฒนาการทางจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป จึงจะเห็นได้ว่า มาตรานี้ให้อำนาจขอบเขตการบังคับใช้ และให้ดุลยพินิจศาลในการกำหนดโทษแก่ผู้ที่ต้องดูแลรักษาบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ซึ่งยังดูแลครอบคลุมถึงในกรณีที่ทำอันตรายต่อสุขภาพหรือแม้แต่เกิดความบกพร่องอย่างรุนแรงทางกายหรือพัฒนาการทางจิตใจ ด้วยต่างกับความผิดตามมาตรา 307 ของประเทศไทยที่ใช้บังคับกับกรณีที่มีลักษณะเป็นการทอดทิ้งโดยพาไปปล่อยแล้วไม่มีผู้ดูแลทอดทิ้งไปเสีย แต่หากเป็นการพาเด็กไปไว้อยู่กับบุคคลอื่น ย่อมไม่อาจรับผิดตามมาตรานี้ได้ เนื่องจากมาตรานี้เป็นการบังคับโทษแก่บุคคลที่มีหน้าที่และทำการทอดทิ้งเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีที่น่าเด็กไปอยู่ในความดูแลของผู้อื่น ดังนั้นหากเกิดการละเลยเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่เด็กอันเข้าลักษณะดังกล่าว ประมวลกฎหมายอาญาไทยย่อมไม่อาจคุ้มครองกรณีดังกล่าวนี้ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นในมาตรา 218 อันเป็นความผิดฐานทอดทิ้งโดยผู้ที่มีหน้าที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการทางกาย ผู้ป่วยเจ็บ ผู้กระทำผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี ซึ่งบทบัญญัติของประเทศญี่ปุ่นตามมาตรา 218¹²⁷ นี้เองที่มีความคล้ายคลึงกับ มาตรา 307 ของประมวลกฎหมายอาญาไทย หากแต่โทษขั้นสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นอาจต้องระวางโทษจำคุกได้ถึงห้าปี แต่ประเทศไทยกลับต้องระวางโทษจำคุกแค่ไม่เกินสามปี นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นยังได้แยกบทกฎหมายชัดเจนโดยแบ่งแยกความรับผิดชอบสำหรับการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยอยู่ในการดูแลของบุคคลทั่วไปและบุคคลที่มีหน้าที่ต้องดูแลแยกออกจากกัน ปรากฏอยู่ในมาตรา 217 และมาตรา 218 โดยหากเป็นการทอดทิ้งโดยบุคคลที่มีหน้าที่

---

(1) Whoever tortures or roughly ill-treats or by maliciously neglecting their duty of care for a person damages the health of a person under 18 years of age or a person who is defenceless due to frailty or illness and who:

1. is under his care or custody;
  2. belongs to his household;
  3. has been placed under his control by the person obligated to provide care; or
  4. is subordinate to him within a service or employment relationship
- incurs a penalty of imprisonment for a term of between six months and 10 years.

¹²⁷ Article 218. (Abandonment by a Person Responsible for Protection) When a person who is responsible for protection of a senile, immature, physically disabled or sick person, abandons, or fails to give necessary protection to such person, the person shall be punished by imprisonment with work for not less than 3 months but not more than 5 years.

<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3581>

ย่อมต้องได้รับโทษที่หนักกว่าคนปกติธรรมดาทั่วไป จึงเป็นการครอบคลุมผู้กระทำความผิดทั้งหมด ต่างจากประเทศไทยที่บัญญัติเอาผิดแค่บุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่ากฎหมายต่างประเทศให้ความสนใจและบัญญัติไว้ชัดเจนเพื่อคุ้มครองบุคคลที่พึ่งตนเองมิได้ อันถือเป็นกลุ่มผู้เปราะบางทางสังคม มลรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการแบ่งแยกความผิดอย่างชัดเจนทั้งการทอดทิ้งและการไม่ดูแลผู้ที่พึ่งตนเองไม่ได้ การบกพร่องของผู้ที่มีหน้าที่ดูแล หรือผู้ที่อยู่ในความปกครองยังรวมไปถึงการละเลยไม่ช่วยเหลือในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า หรือที่อยู่อาศัย รวมถึงไม่ปกป้องจากอันตรายต่อความปลอดภัยและสุขภาพ และประเทศอังกฤษ มีบทบัญญัติในเรื่องทฤษฎีปฏิบัติ เมื่อพิจารณามาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายอาญาประเทศเยอรมนีจะพบว่าบทบัญญัติในมาตรา 221 ได้มีการวางหลักกฎหมายเอาผิดบุคคลอย่างครอบคลุมในเรื่องผู้ใดทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ หรือทอดทิ้งผู้อื่นซึ่งตกในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ แม้ว่าจะอยู่ในความดูแลหรือมีหน้าที่ที่จะต้องสนับสนุนและเป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ ต้องระวางโทษ จึงจะเห็นได้ว่าแม้เป็นเพียงแค่การเสี่ยงอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ ก็ย่อมมีความผิดตามมาตรา นี้แล้ว เพราะเป็นที่คาดหมายได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวย่อมเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้ถึงอันตรายแก่ชีวิต ทำให้บทบัญญัตินี้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและกว้างขวาง อีกทั้งยังมีบทเพิ่มโทษในกรณีที่ได้กระทำความผิดต่อบุตรหรือผู้ที่อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู นอกจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนีนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยยังได้รับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายอาญาในประเทศญี่ปุ่นมาตรา 217 ถึงมาตรา 219 โดยในมาตรา 217 ของประมวลกฎหมายอาญาประเทศญี่ปุ่นได้วางบทบัญญัติในเรื่องผู้ใดทอดทิ้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาเพราะเหตุเปราะบาง ต้องระวางโทษ หากเป็นความผิดในเรื่องทอดทิ้งบุคคลเปราะบางโดยผู้ที่มีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแล จะถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 218 และหากการทอดทิ้งนั้นนำไปสู่ความตายหรือได้รับอันตราย จะต้องมีความผิดที่หนักขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในส่วนของการตีความวิเคราะห์ขอบเขตบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประมวลกฎหมายอาญาไทยมีความใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นมากที่สุด อย่างไรก็ตามในต่างประเทศมีขอบเขตการบังคับใช้ซึ่งต่างกับประเทศไทยที่ยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายมาตราดังกล่าวได้อย่างครอบคลุม ผู้เขียนมีความเห็นว่าการถึงเวลาแก่สมควรแล้วที่ประเทศไทยควรมีการปรับแก้ไขร่างหลักเกณฑ์ขอบเขตการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ทั้งควรเพิ่มบทบัญญัติให้ครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสตรีมีครรภ์และควรบัญญัติให้สามารถเอาผิดกับผู้ดูแลตามความสัมพันธ์ในความเป็นจริงซึ่งไม่มีหน้าที่ใดตามกฎหมายและตามสัญญาแล้วกระทำการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ยิ่งไปกว่านั้นควรปรับมาตรการลงโทษให้เหมาะสมเทียบเท่ากับต่างประเทศ เพราะบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถือเป็นกลุ่มบุคคลเปราะบางที่มีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมมากกว่าบุคคลปกติทั่วไป เนื่องจากผู้เสียหายเป็นสตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายและผู้พิการทางจิตใจ มีความสามารถในการดูแลตนเองไม่เท่าบุคคลปกติ มีร่างกายอ่อนแอ เสื่อมถอย เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตซึ่งแตกต่างจากคนปกติ ดังนั้นการกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เสียหายที่เป็นสตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ

ผู้พิการทางร่างกายและผู้พิการทางจิตใจมีโอกาสบรรลุผลมากกว่ากระทำต่อบุคคลทั่วไป การทอดทิ้งบุคคลกลุ่มผู้เปราะบางนี้ย่อมง่ายต่อการเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจมากกว่าบุคคลปกติทั่วไป จึงยังต้องให้ความสำคัญคุ้มครองบุคคลกลุ่มนี้เป็นพิเศษและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้บทบัญญัติกฎหมายไทยมีความเหมาะสมเช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนจึงขอเสนอว่าควรแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้มีความชัดเจน สามารถเอาผิดกับผู้ดูแลบุคคลซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันเนื่องจากความสัมพันธ์พิเศษบางอย่างตามความเป็นจริงแล้วได้กระทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสีย โดยบัญญัติให้คุ้มครองถึงกรณีทอดทิ้งบุคคลซึ่งพึ่งตนเองมิได้และต้องพึ่งตนในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด ซึ่งรวมถึงกรณีที่บุคคลนั้นอาจตกอยู่ในภาวะไม่สามารถรู้ผิดชอบได้ในบางสถานการณ์เพื่อให้สามารถปิดช่องว่างที่บุคคลใดๆอาจยกขึ้นอ้างในการปฏิเสธความรับผิดชอบในการกระทำนั้นๆได้ รวมถึงควรมีการเพิ่มการคุ้มครองในมาตรา 307 ให้ไปถึงสตรีมีครรภ์ นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรนำบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307 ของไทย ถือเป็น การป้องกันและปราบปรามเพื่อให้สังคมได้ตระหนักในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เนื่องจากผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถือเป็นกลุ่มบุคคลเปราะบางที่มีความอ่อนแอต่อการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมมากกว่าคนปกติทั่วไป ส่งผลกระทบต่อสังคมจึงยังต้องได้รับการดูแลคุ้มครองเป็นพิเศษและการทอดทิ้งบุคคลกลุ่มนี้ย่อมนำไปสู่อันตรายแก่กายหรือจิตใจได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อเอาผิดกับการกระทำความผิดในลักษณะนี้ให้ครอบคลุม โดยนำหลักการของกฎหมายต่างประเทศมาบังคับใช้ เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคมไทยและให้กฎหมายในประเทศไทยสามารถบังคับใช้ได้ทัดเทียมและมีมาตรฐานดังเช่นต่างประเทศ

4.3 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย

มาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบัน เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความผิดการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาที่จะต้องดูแลผู้ถูกทอดทิ้ง ซึ่งผู้เขียนพบว่ายังมีประเด็นปัญหาที่ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง อันเนื่องมาจากขอบเขตความรับผิดชอบยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีผู้กระทำความผิดนั้นมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ตลอดจนการคุ้มครองปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงสตรีมีครรภ์ซึ่งเป็นบุคคลที่อ่อนแอเปราะบางที่รัฐควรให้การปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษ อีกทั้งยังขาดขอบเขตความรับผิดทางอาญาในกรณีการทอดทิ้งเป็นเหตุให้เกิดผลอันตรายแก่กายหรือจิตใจต่อบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้กระทำในการดำรงชีพ ผู้เขียนจึงขอเสนอปัญหา โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและนำมาเป็นหลักในการปรับใช้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้มาตรานี้สามารถถูกหยิบยกขึ้นมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดประเด็นดังต่อไปนี้

4.3.1 ประเด็นขอบเขตบุคคลที่ต้องรับผิดชอบทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยบัญญัติให้ครอบคลุมถึงผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือมาตรา 307 เป็นการเอาผิดแก่ผู้ทอดทิ้งที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาแล้วทำการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เท่านั้น แต่หากเป็นผู้ที่ดูแลบุคคลกลุ่มเปราะบางนี้โดยไม่มีหน้าที่ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดทางอาญานี้ จึงเป็นการที่ต้องทำความเข้าใจถึงนิยามความหมายของหน้าที่ตามกฎหมายและหน้าที่ตามสัญญา ซึ่งประกอบไปด้วย หน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ (Statutory duty) มีขึ้นเพื่อให้บุคคลทั่วไปทราบว่าเป็นหน้าที่ดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ตามกฎหมายให้ผู้มีความสัมพันธ์บางจำพวกที่จะต้องปฏิบัติต่อกันตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น หน้าที่ของบิดา มารดา ต้องเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในภาวะช่วยเหลือตนเองไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 วางหลักว่า บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะเป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ ซึ่งหากบิดามารดาไม่จัดหานม อาหารหรือรักษาพยาบาลบุตรตามสมควรและ บุตรนั้นถึงแก่ความตาย บิดามารดา อาจต้องรับผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาในกรณีที่ไม่ช่วยเหลือบุตรเช่นว่านั้นเกิดโดยความตั้งใจของบิดาหรือมารดา หรืออาจจะต้องรับผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หากเป็นกรณีที่บิดาหรือมารดาไม่ระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เช่นว่านั้น และหน้าที่อีกประการหนึ่งตามมาตรานี้ คือหน้าที่จากการยอมรับโดยเจาะจงหรือสัญญา (Duties arising from a specific acceptance of contract) หน้าที่จากการยอมรับโดยเจาะจงหรือสัญญานี้ เป็นหน้าที่ที่เกิดจากการเข้ารับสัญญาด้วยความสมัครใจในอันที่จะผูกพันตนให้ต้องปฏิบัติ ตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา (Promise is promise) ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิดโดยผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ย่อมไม่มีความรับผิดใดๆตามประมวลกฎหมายอาญานี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศจะพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมนี มีการแบ่งบุคคลผู้ที่ต้องรับผิดชอบเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย, ผู้มีหน้าที่ดูแลตามสัญญา และผู้มีหน้าที่ดูแลตามความเป็นจริง

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติที่เอาผิดแก่บุคคลที่ทิ้งเด็ก¹²⁸ไว้ในสถานที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กต้องประสบกับความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายโดยไม่เหมาะสม ซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความคุ้มครองดูแลหรือควบคุมของตน นอกจากนี้ ในประเทศเยอรมนียังได้มีบทบัญญัติวางความรับผิดให้แก่บุคคลทั่วไปเป็นพิเศษในกรณีความรับผิดแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้ที่ถูกทอดทิ้ง กล่าวคือ มาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ผู้ใด มีบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองกรณีผู้ใดกระทำความผิดโดยนำบุคคลอื่นไปทิ้งไว้ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือทอดทิ้งผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แม้ว่าผู้นั้นอยู่ในความดูแลของตนหรือตนมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความสนับสนุนผู้นั้น และเป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ย่อมเป็นความผิดฐานทอดทิ้งตามมาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันเช่นกัน รวมถึงละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาทำอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลซึ่งมีอายุต่ำ

¹²⁸ Texas Penal Code.Sec. 22.041. ABANDONING OR ENDANGERING CHILD.

กว่า 18 ปีหรือบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้ที่อยู่ในความดูแลหรือคุ้มครอง หรืออยู่ในความควบคุมโดยบุคคลที่มีหน้าที่ที่ต้องให้การดูแลรักษา

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ประมวลกฎหมายอาญาของไทยเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นจะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติแบ่งแยกความผิดอย่างชัดเจนในกรณีผู้ที่ทอดทิ้งกระทำความผิดโดยมีหน้าที่ต้องดูแล ตามมาตรา 217 และ มาตรา 218 แล้วแต่กรณีไว้อย่างครอบคลุมต่างจากของประเทศไทยที่ยังมีช่องว่างในการ บังคับใช้กฎหมาย อันเห็นได้จาก มาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย เป็นความรับผิดกรณีผู้ที่มีหน้าที่ ต้องดูแลตามกฎหมายหรือตามสัญญาแต่ไม่ได้ครอบคลุมในกรณีผู้กระทำความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตาม ความเป็นจริง ซึ่งหากผู้ดูแลตามความเป็นจริงได้กระทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ไปเสีย ย่อมไม่ เป็น ความผิดตามมาตรา 307 และมาตรา 308 จึงถือเป็นช่องโหว่ของกฎหมาย ซึ่งต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่มี บทบัญญัติแยกอย่างชัดเจนว่า มาตรา 217 เป็นการเอาผิดกับบุคคลทั่วไปที่ทอดทิ้งผู้เปราะบาง แต่หากเป็น การทอดทิ้งโดยผู้ที่มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 218 และเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันในทางข้อเท็จจริง พบว่า การทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากผู้ดูแลใกล้ชิด โดยอาจมีความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น พ่อเลี้ยงลูกเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง รวมถึงลูกป้าน้าอาภรรยา เป็นต้น และเมื่อมีการทอดทิ้งเกิดขึ้นทำให้ผู้ถูก ทอดทิ้งส่วนหนึ่งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรืออาจได้รับอันตรายถึงชีวิต แต่ยังมีผู้ถูกทอดทิ้งบางส่วนที่ กลายเป็นคนไร้บ้านพเนจร ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อสังคมและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาที่อยู่อาศัย รวมถึง เข้ามาจัดการดูแลบุคคลที่ถูกทอดทิ้งไร้บ้านพเนจรกลุ่มนี้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสังคมถึงรัฐที่จะต้องเข้ามาปกป้อง คุ้มครองและจัดสรรงบประมาณในการดูแลตามมาตรการประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ พ.ศ. 2563 กลายเป็นปัญหาที่กระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงควรมีบทบัญญัติกฎหมายวางความรับผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความตระหนักถึงโทษตามกฎหมายและมีส่วนช่วยในการยับยั้งการกระทำความผิด นี้ได้

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ความเป็นจริงแล้ว โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เป็นสังคมผู้สูงอายุหรือ ในเรื่องเด็ก ผู้พิการ หรือผู้ป่วย ปรากฏตามข่าวต่าง ๆ จะพบว่าเหตุการณ์จำนวนไม่น้อยที่การทอดทิ้งเกิดจาก บุคคลที่มีความสัมพันธ์ดูแลใกล้ชิดตามความเป็นจริง อาทิ ลูกป้าน้าอาหรือปู่ย่าตายายดูแลหลาน หรืออาจเป็น กรณีครอบครัวพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง หรือกรณีพี่ดูแลน้อง เป็นต้น ซึ่งกฎหมาย ณ ปัจจุบัน ย่อมไม่ สามารถเอาผิดแก่บุคคลกลุ่มนี้ได้ เนื่องจากในบุคคลผู้พึ่งพาตนเองมิได้นั้น ย่อมมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่เป็น อุปสรรคในการดำรงชีวิตประจำวัน หรือในผู้สูงอายุอาจมีการเสื่อมถอยของสภาพร่างกายหรือมีความเจ็บป่วย เรื้อรัง หรือมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวหรือในการใช้ชีวิตไม่เท่ากับบุคคลปกติทำให้บุคคลกลุ่มนี้ซึ่งเป็นผู้ เปราะบางย่อมต้องพึ่งพาผู้ดูแลในการใช้ชีวิตดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับประทานอาหาร การตื่นนอน การขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การเคลื่อนไหวร่างกาย หรือการสวมใส่เสื้อผ้าต่างๆ เห็นได้ว่าหากกลุ่มผู้ เปราะบางดังกล่าวถูกผู้ดูแลตามความเป็นจริงกระทำการทอดทิ้งย่อมเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตหรือย่อม เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจได้

นอกจากนี้ ความชั่วร้ายของเจตนาผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาเมื่อผู้เสียหายเป็น ประชากรกลุ่มเปราะบาง ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการทางกายหรือคนพิการทางจิตหรือสติปัญญา หรือ สตรีมีครรภ์ ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพหรือจิตใจที่มีความเปราะบาง อ่อนแอ บกพร่องมากกว่าคนปกติทั่วไป ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือปกป้องตนเองจากการกระทำความผิดได้และอาจเป็นแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดมุ่ง หมายที่จะกระทำความผิด โดยอาศัยความอ่อนวัยหรืออาศัยความเสื่อมถอยทางร่างกาย หรืออาศัยความพิการ ทางกายที่ทำให้เคลื่อนไหวลำบาก หรืออาศัยความพิการทางจิตที่ทำให้ไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจการกระทำ ของผู้อื่น รวมถึงสตรีมีครรภ์ที่เคลื่อนไหวร่างกายลำบากมากกว่าคนปกติทั่วไป จึงถือได้ว่าผู้กระทำมีเจตนาชั่ว ร้าย กฎหมายจึงควรมุ่งคุ้มครองอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ปัจจุบันเห็นได้ว่าการทอดทิ้งผู้ซึ่ง พึ่งตนเองมิได้ยิ่งปรากฏมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากบทกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทำ ให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษตามกฎหมาย และเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม ทำ ให้เกิดคนไร้บ้านและรัฐต้องเข้ามาดูแลจัดการ ส่งผลต่อสภาพสังคมและงบประมาณได้ ถือเป็นการก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อสังคมมากขึ้น อีกทั้งการที่ผู้กระทำเลือกที่จะกระทำความผิดต่อผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันถือเป็น ประชากรกลุ่มเปราะบาง โดยอาศัยโอกาสที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีสถานะที่อ่อนแอ เปราะบาง ไม่สามารถปกป้อง ตนเอง การกระทำความผิดจึงมีโอกาสำเร็จสูง ย่อมเป็นการเห็นได้ว่าผู้กระทำกระทำความผิดด้วยจิตใจที่ชั่ว ร้าย จึงเป็นการสมควรที่ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายให้มีความครอบคลุมเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามมาตรฐานนี้

เพื่อเป็นการตระหนักถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดและความสำคัญตามศีลธรรมจรรยาและเป็นการ ยับยั้งการทอดทิ้งบุคคลซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรมีการควมมีการกำหนดขอบเขตของ ผู้กระทำความผิดโดยให้หมายรวมถึง ผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง รวมเข้าไปด้วย เพื่อเป็นการลดการเกิดปัญหาทางสังคมและส่งเสริมศีลธรรมอันดี ทำให้สามารถใช้บังคับมาตรา 307 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและตรงตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อมุ่ง คุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันถือเป็นกลุ่มบุคคลผู้เปราะบางในสังคมไทย

4.3.2 ประเด็นปัญหาการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามมาตรา 307 โดยบัญญัติขอบเขตการ คุ้มครองให้รวมไปถึงสตรีมีครรภ์

เมื่อพิเคราะห์พิจารณามาตรา 307 พบว่าเป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบแก่ผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย หรือมีหน้าที่ตามสัญญาและได้ทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการ หรือจิต พิการหากแต่ไม่ได้มีการบัญญัติถึงเกณฑ์ความรับผิดชอบที่ชัดเจนและเนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาไม่ปรากฏ นิยามของคำดังกล่าว จึงต้องพิจารณาจากความหมายตามพจนานุกรมและกฎหมายอื่น ๆ ประกอบกันไป

4.3.2.1 ประเด็นบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ถือเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า Walton¹²⁹ และปรากฏอยู่ในงานวิจัยของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้ให้นิยามความหมายที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือบุคคลเปราะบางหมายถึงบุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเอง อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยทางกาย ทางจิต เช่นผู้ป่วยโคม่า โรควิตต์ อัลไซเมอร์ หรือผู้ที่ขาดอิสระในการตัดสินใจ จึงเป็นบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองหรือไม่สามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้กลุ่มประเทศสหภาพยุโรปซึ่งรวมถึงฝรั่งเศสและเยอรมนี ได้อธิบายความเปราะบางไว้ว่า ความเปราะบาง เป็นผลที่มาจากอายุ ความเจ็บป่วย กายพิการหรือจิตพิการ ซึ่งบุคคลเช่นว่านั้นจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการดำรงชีวิต แม้ประมวลกฎหมายอาญาไทยจะไม่ปรากฏคำว่าผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ แต่เมื่อพิจารณา มาตรา 307 กล่าวคือผู้ใดมีความสัมพันธ์ มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาในการที่จะต้องดูแลผู้ซึ่งตนเองมิได้และทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ย่อมมีความผิด ผู้ซึ่งตนเองมิได้ในที่นี้จึงน่าจะหมายถึงบุคคลที่ไม่สามารถคุ้มครองรักษาตัวเอง หรือปกป้องตัวเองจากอันตรายต่างๆได้ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ เป็นต้น ผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้นี้เอง จึงยอมตกเป็นเหยื่อทางอาชญากรรมและมักได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด

4.3.2.1.1 ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะเหตุแห่งอายุ

เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะเหตุแห่งอายุในที่นี้ มีความหมายแบบใดโดยศึกษาหลักเกณฑ์จากประเทศต่างๆ ในมุมมองของผู้เขียน ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะอายุสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณีคือเด็กและผู้สูงอายุ จึงขอแยกทำการพิจารณาออกเป็นดังนี้

กรณีของเด็ก ย่อมเกิดสิทธิที่จะมีชีวิตรอด (Right of Survival)¹³⁰ คือสิทธิในการอยู่รอดปลอดภัย ตั้งแต่เมื่อคลอดและสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Right of Protection) จากการล่วงละเมิดและการทารุณกรรมทุกรูปแบบทั้งด้านร่างกายและจิตใจรวมถึงการใช้แรงงานเด็กเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งบทบัญญัติมลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 22.041¹³¹ ได้วางหลักเกณฑ์ความผิดฐานละทิ้งหรือทำ

¹²⁹ กนกพงศ์ อนันต์สันติวงศ์, 'การศึกษาเชิงเปรียบเทียบขอบเขตในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นประชากรกลุ่มเปราะบางตามประมวลกฎหมายอาญาไทย: ศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และเยอรมนี' (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).

¹³⁰ '4 สิทธิเด็กที่ทุกคนได้รับมาตั้งแต่เกิด' (มูลนิธิเด็กโสสะ, มปป.) <<https://www.sosthailand.org/blog/child-safe-guarding>> สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566.

¹³¹ Sec. 22.041. ABANDONING OR ENDANGERING CHILD.

(a) In this section, "abandon" means to leave a child in any place without providing reasonable and necessary care for the child, under circumstances under which no reasonable, similarly situated adult would leave a child of that age and ability.

อันตรายแก่เด็ก โดยใช้เกณฑ์อายุที่ 15 ปี แบ่งความผิดออกเป็นการจงใจละทิ้งเด็กที่อยู่ในความคุ้มครองดูแลไว้ในสถานที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กต้องประสบกับความเสี่ยงที่จะได้รับอันตราย หรือกระทำความผิดโดยจงใจหรือด้วยความประมาททางอาญาด้วยการกระทำหรืองดเว้น ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ไกล่ถึงอันตรายต่อชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกาย หรือการสูญเสียสมรรถภาพทางกายหรือจิตใจ หากแต่ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตามมาตรา 271¹³² และ 271a¹³³ กลับใช้เกณฑ์อายุการคุ้มครองเด็กที่ 14 ปี

ในส่วนประเทศอังกฤษ บทบัญญัติ Children and Young Persons Act 1933 ของประเทศอังกฤษ มาตรา 1¹³⁴ มุ่งคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี ในความผิดจงใจทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือทำให้เด็กหรือเยาวชนถูกทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือได้รับกระทำใดที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความทุกข์ หรือการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็นต่อร่างกายหรือจิตใจ

ประเทศเยอรมนีที่เป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร มาตรา 225 เป็นการคุ้มครองบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้ และอยู่ในความดูแลหรือคุ้มครองของผู้นั้น¹³⁵ ส่วน

(b) A person commits an offense if, having custody, care, or control of a child younger than 15 years, he intentionally abandons the child in any place under circumstances that expose the child to an unreasonable risk of harm.

(c) A person commits an offense if he intentionally, knowingly, recklessly, or with criminal negligence, by act or omission, engages in conduct that places a child younger than 15 years in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

(e) An offense under Subsection (b) is a felony of the second degree if the actor abandons the child under circumstances that a reasonable person would believe would place the child in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

¹³² 271. Every parent of any child under the age of 14 years, and every person to whom any such child has been confided for nurture, or education, who deserts such child in any place whatever with intent to abandon it, is punishable by imprisonment pursuant to subdivision (h) of Section 1170 or in the county jail not exceeding one year or by fine not exceeding one thousand dollars (\$1,000) or by both.

¹³³ 271a.

Every person who knowingly and willfully abandons, or who, having ability so to do, fails or refuses to maintain his or her minor child under the age of 14 years, or who falsely, knowing the same to be false, represents to any manager, officer or agent of any orphan asylum or charitable institution for the care of orphans, that any child for whose admission into that asylum or institution application has been made is an orphan, is punishable by imprisonment pursuant to subdivision (h) of Section 1170, or in the county jail not exceeding one year, or by fine not exceeding one thousand dollars (\$1,000), or by both.

¹³⁴ 'Children and Young Persons Act 1933' (เชิงอรรถ 84).

¹³⁵ Section 225 Ill-treatment of persons in one's charge

ในประเทศญี่ปุ่น ปรากฏอยู่ในมาตรา 2¹³⁶ ของกฎหมายป้องกันการล่วงละเมิดเด็กและให้การดูแลเด็ก โดยมีคำนิยามเด็กไว้ว่าหมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของบุคคลนั้น

เห็นได้ว่า แต่ละประเทศมีการใช้เกณฑ์อายุที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณากฎหมายประเทศไทย จะพบว่าหากเป็นเด็กที่อายุยังไม่เกิน 9 ปี เพียงแค่ทำการทอดทิ้งโดยไม่ต้องมีเจตนาพิเศษโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ก็ย่อมมีความผิดตามมาตรา 306 แล้วและเนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้นิยามความหมายของคำว่าเด็ก จึงต้องอาศัยความหมายของเด็กที่ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งหมายถึงมนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมาย ซึ่งผู้เขียนได้ทำการพิจารณาตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ร่วมด้วย อาทิเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้

---

(1) Whoever tortures or roughly ill-treats or by maliciously neglecting their duty of care for a person damages the health of a person under 18 years of age or a person who is defenceless due to frailty or illness and who:

1. is under his care or custody;
2. belongs to his household;
3. has been placed under his control by the person obligated to provide care; or
4. is subordinate to him within a service or employment relationship

¹³⁶ Article 2

The term "child abuse" as used in this Act means the following acts committed by a custodian (meaning a person who exercises parental authority, a custodian of a minor or other person who is currently engaged in the custody of a child; hereinafter the same applies) against a child (meaning a person who is under 18 years of age; hereinafter the same applies) under their custody:

- (i) assaulting the child in a manner that will cause or is likely to cause external injury to the child's body;
- (ii) engaging in indecent acts against the child or cause the child to engage in indecent acts;
- (iii) substantially reducing the amount of food for the child or abandon and neglect the child for a long time period in a manner that may interfere with normal development of the child mentally or physically, or leave a person living together other than the custodian to commit any act that is equivalent to those listed in the preceding two items or the following item, or otherwise materially fail to perform the duty of custody as a custodian; or
- (iv) using significantly violent language or take an extreme attitude of rejection against the child, use violence upon one's spouse in a family in which the child is living together (meaning illegal attacks on the body of the spouse (including those who have not registered their marriage but are in a similar situation to that of a marriage) that threaten the spouse's life or body, as well as the words and behaviors equivalent to the relevant attacks which would have harmful effect on the spouse mentally or physically), or otherwise speak or behave in a manner that would be significantly traumatic to the child.

ให้คำนิยามเด็กไว้ว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส และ “เด็กเร่ร่อน” หมายถึง เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ไม่ได้เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้¹³⁷ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่ใช้เกณฑ์อายุเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 กลับให้คำนิยามเด็กในมาตรา 4¹³⁸ ไว้ว่า เด็กคือบุคคลที่อายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73¹³⁹ แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กล่าวคือ อายุเกินกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ เพราะหากอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี จะกลายเป็นเยาวชน จึงเห็นได้ว่าเป็นการที่ไม่ชัดเจนแน่นอนว่าหากใช้เกณฑ์อายุในการพิจารณาแล้ว อายุเท่าใดจึงจะเหมาะสมตามนิยามความหมายของคำว่าเด็กตามมาตรานี้ได้ ดังนั้น เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกันตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้เขียนเห็นควรว่า ควรพิจารณาเด็กตามมาตรา 307 นี้โดยใช้เกณฑ์ความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นหลักเพื่อให้ตัวบทกฎหมายสามารถบังคับใช้ได้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายของสังคมไทย

ในส่วนของผู้สูงอายุ ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้นิยามความหมายเช่นเดียวกัน หากแต่เกณฑ์อายุที่นับเป็นมาตรฐานยอมรับโดยทั่วไป ผู้สูงอายุย่อมหมายถึงบุคคลหรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก แต่ในบางประเทศ มีการกำหนดเกณฑ์ผู้สูงอายุไว้ที่ 65 ปี และเมื่อพิจารณากฎหมายต่างประเทศ ยกตัวอย่าง รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในหลายมาตรา¹⁴⁰ หากแต่เมื่อพิจารณากฎหมายอาญาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มาตรา 368 (g)¹⁴¹ ได้ให้นิยามคำว่าผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป และให้นิยามผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น มีอายุระหว่าง 18 - 64 ปี และต้องมีความจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจที่จะประกอบกิจกรรมตามปกติ ไว้ในมาตรา 368 (h)¹⁴² ทั้งนี้รวมถึงบุคคลซึ่งมีอายุระหว่าง 18 - 64 ปี ที่เข้ารับ

¹³⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4

¹³⁸ มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๗๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

¹³⁹ มาตรา 73 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "เด็กอายุไม่เกินสิบสองปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ" (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม 2565 เป็นต้นไป)

¹⁴⁰ 720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

¹⁴¹ 720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 368(g).

¹⁴² 720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec.368(h).

การรักษาพยาบาลเป็นผู้ป่วยในสถานพยาบาล 24 ชั่วโมง ตามมาตรา 1250¹⁴³ แห่งประมวลกฎหมายสุขภาพและความปลอดภัยด้วย ซึ่งเกณฑ์อายุ 65 ปีนี้ ยังสอดคล้องกับนิยามความหมายของผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น ตามกฎหมายป้องกันการทำทารุณกรรมต่อผู้สูงอายุและสนับสนุนผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่ให้นิยามผู้สูงอายุว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ตามมาตรา 2 (1)¹⁴⁴ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี แม้ประเทศไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้สูงอายุ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 แต่เนื่องจากไม่ได้ให้นิยามความหมายไว้อย่างชัดเจนจึงต้องไปพิจารณาอ้างอิงตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546¹⁴⁵ ซึ่งให้นิยามความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป แต่เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบัน ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุและในผู้สูงอายุบางรายแม้จะมีอายุมากแต่สภาพร่างกายยังมีความแข็งแรง หากแต่บางรายที่อายุไม่ถึง 60 ปี อาจมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอแตกต่างกัน ผู้สูงอายุมีการเสื่อมทางสรีระหลายประการ เช่น ระบบประสาทสัมผัส ย่อมรับรู้สึกหรือความเจ็บปวดได้ลดลง การมองเห็นในผู้สูงอายุ มองเห็นได้ลำบาก รวมไปถึงการได้ยินและการรับรส นอกจากนี้ในระบบประสาทและระบบกระดูก กล้ามเนื้อในผู้สูงอายุย่อมมีความเสื่อมถอยทำให้การตอบสนองปฏิกิริยาต่างๆช้า และมีภาวะกระดูกอ่อนเปราะ หักง่าย ทรงตัวได้ไม่ดีทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้เขียนจึงเห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวันขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมีความสามารถที่ลดลง มีอาการหลงลืม แขนขาอ่อนแรง การจัดการตัวเองลำบาก ย่อมต้องพึ่งผู้อื่นคอยดูแลช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน อีกทั้งผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลในเรื่องการรับประทานอาหาร เนื่องจากเสี่ยงต่อโรคประจำตัว จึงอาจนำไปสู่การเกิดอันตรายแก่กาย จิตใจหรือแก่ชีวิตได้หากเกิดการทอดทิ้ง โดยหากกำหนดเกณฑ์ผู้สูงอายุตามมาตรานี้ที่ 60 ปีตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในทัศนะความเห็นข้าพเจ้ายุคปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมผู้สูงอายุนั้น ลักษณะทางกายภาพของผู้สูงอายุมีความแข็งแรงแตกต่างกัน ผู้สูงอายุบางท่านอาจยังสามารถดูแลตนเองได้จนถึงอายุ 80 ปี แต่ในบางกรณีผู้สูงอายุที่อายุ 55 ปี อาจจะมีสภาพร่างกายที่พึ่งพาตนเองไม่ได้และไม่มีความสามารถในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนได้ ดังนั้น หากใช้เกณฑ์อายุในการพิจารณาจึงอาจไม่เป็นการเหมาะสมเท่าใดนัก เช่นเดียวกับกรณีของเด็กที่แม้โดยอายุยังอาจมีความอ่อนวัยแต่ในบางรายแม้อายุเกินกว่า 15 ปี อาจกลายเป็นเยาวชนผู้กระทำความผิดได้

¹⁴³ “Dependent adult” includes a person between the ages of 18 and 64 who is admitted as an inpatient to a 24-hour health facility, as defined in Sections 1250, 1250.2, and 1250.3 of the Health and Safety Code.

¹⁴⁴ Article 2(1) The term "elderly person" as used in this Act means a person who is 65 years of age or older <<https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=417AC1000000124&keyword=高齢者虐待防止>> สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565.

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3

ผู้เขียนจึงเห็นว่า การที่กฎหมายไทยไม่ได้มีการบัญญัติเกณฑ์อายุไว้อย่างชัดเจนแน่นอน อีกทั้งเกณฑ์การแบ่งอายุเด็กในแต่ละบทบัญญัติกฎหมายย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หรือแม้กระทั่งในประมวลกฎหมายอาญาไทยเอง ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และคุณธรรมทางกฎหมายตามมาตรา 307 นี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เหตุเพราะอายุ ทั้งในกรณีเด็กและผู้สูงอายุตามมาตรา นี้ จึงควรพิจารณาจากเกณฑ์ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ จะเป็นการตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในมาตรา 307 มากกว่า

4.3.2.1.2 ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะกายพิการหรือจิตพิการ

บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะกายพิการหรือจิตพิการ ต้องพิจารณาความหมายของผู้พิการว่า หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรือสติปัญญาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการโดยในประเทศไทยมีการกำหนดความหมายของคนพิการหรือทุพพลภาพไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550¹⁴⁶ ว่าคนพิการหมายถึงบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันอาจมาจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว สื่อสารหรือสติปัญญา เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง ช่วยเหลือเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ หรือในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533¹⁴⁷ ได้กำหนดความหมายว่า ทุพพลภาพ ว่าเป็นการสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะหรือของร่างกายหรือสูญเสียสภาวะปกติของจิตใจจนทำให้ไม่อาจประกอบการทำงานตามปกติได้ โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556¹⁴⁸ ได้วางหลักประเภทความพิการไว้ 7 ประเภท กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัด

¹⁴⁶ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

¹⁴⁷ มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“ทุพพลภาพ” หมายความว่า การสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะหรือของร่างกายหรือสูญเสียสภาวะปกติของจิตใจจนทำให้ความสามารถในการทำงานลดลงถึงขนาดไม่อาจประกอบการทำงานตามปกติได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการแพทย์

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 4 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องของบุคคลประกอบกับมีอุปสรรคด้านต่าง ๆ จำเป็นพิเศษ ดังนี้

1. ความพิการทางการเห็น

ในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีความบกพร่อง อาจเป็นความพิการทางการมองเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย , ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย , ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม , ความพิการทางสติปัญญา , ความพิการทางการเรียนรู้และความพิการทางออทิสติก ซึ่งตัวอย่างที่พบได้บ่อย เช่น ความพิการทางการมองเห็นได้แก่ตาบอดและตาเห็นเลือนลาง , ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย อันได้แก่ความบกพร่องหรือสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว มีสาเหตุมาจากอัมพาต แขนขาอ่อนแรงหรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีความบกพร่องต่อการทำงานของมือเท้าแขนขา และความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมความพิการทางสติปัญญา ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ครบถ้วนแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ย่อมสามารถนำมาเปรียบเทียบกับต่างประเทศและแก้ปัญหาในตรงนี้ได้ จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศดังที่ได้ยกตัวอย่างมา พบว่าการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ในส่วนของผู้พิการทั้งด้านกายพิการหรือจิตพิการของประเทศไทย มีบทบัญญัติกฎหมายใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น ปรากฏในมาตรา 217 – 219 โดยผู้พิการทางร่างกาย มีลักษณะทางกายภาพบกพร่องผิดปกติส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต การดูแลตนเอง การประกอบอาชีพ ตลอดจนการมีกิจกรรมในสังคม แตกต่างจากบุคคลปกติ ผู้พิการทางร่างกายจึงประสบความยากลำบากในการปกป้องดูแลตนเอง ในขณะที่เมื่อผู้กระทำความผิด ย่อมทำให้ความผิดมีโอกาสสำเร็จมากกว่ากระทำต่อบุคคลทั่วไป ดังนั้น จึงควรให้ความคุ้มครองแก่ผู้พิการทางร่างกายมากกว่าบุคคลทั่วไป ส่วนผู้พิการทางจิตใจ มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางจิตใจหรือสมองในส่วนของ การรับรู้อารมณ์ ความคิด จนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่จำเป็นในการดูแลตนเองหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น คือ บุคคลที่ไม่มีความสามารถในการดูแลชีวิตตัวเองตามปกติ

ประเทศอังกฤษ มีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้พิการทางจิต ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศของ (The Sexual Offences Act (SOA) 2003)¹⁴⁹ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้พิการทางจิต 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 30 กิจกรรมทางเพศกับผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตซึ่งไม่มีทางเลือก (Sexual activity with a person with a mental disorder impeding choice) , มาตรา 31 การเป็นเหตุหรือกระตุ้นผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตซึ่งไม่มีทางเลือกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศ (Causing or inciting a person, with a mental disorder impeding choice, to engage in sexual activity) และมาตรา 34 การโน้มน้าว ช่มชู้

2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
5. ความพิการทางสติปัญญา
6. ความพิการทางการเรียนรู้
7. ความพิการทางออทิสติก

¹⁴⁹ The Sexual Offences Act 2003 <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/notes/contents>>
สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565.

หรือหลอกลวง ให้นำมาซึ่งกิจกรรมทางเพศกับผู้ที่มีความบกพร่องทางจิต (Inducement, threat or deception to procure sexual activity with a person with a mental disorder)

จากการศึกษา พบว่า กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศของประเทศไทย (The Sexual Offences Act (SOA) 2003) มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้บกพร่องทางจิต (Mental disorder) เป็นกรณีพิเศษไว้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ ไม่ได้นิยามลักษณะของผู้บกพร่องทางจิตแต่ให้ใช้คำนิยามเดียวกับกฎหมายสุขภาพจิต 2007 (Mental Health Act 2007)¹⁵⁰ ซึ่งสาระสำคัญ คือ ขยายของเขตลักษณะผู้บกพร่องทางจิต จาก “ผู้บกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ทางจิต” (Mental disorder) เป็น “บุคคลที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ” (any disorder or disability of the mind) ซึ่งมี 4 ประเภท¹⁵¹ ได้แก่ Mental illness หมายถึง บุคคลที่มีอาการป่วยทางจิต , Severe mental impairment หมายถึง บุคคลที่พัฒนาการทางจิตบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ รวมทั้ง ความบกพร่องทางเซวาร์ปัญญา และความบกพร่องในการปรับตัวเข้ากับสังคม เช่น คนที่มีเซวาร์ปัญญาต่ำกว่า 50 , Mental impairment หมายถึง บุคคลที่มีพัฒนาการทางจิตบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ รวมทั้ง ความบกพร่องทางเซวาร์ปัญญา และความบกพร่องในการปรับตัวเข้ากับสังคม เช่น คนที่มีเซวาร์ปัญญาตั้งแต่ 50 และ Psychopathic disorder หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติต่อเนื่อง ซึ่งมีผลให้เกิดความก้าวร้าวผิดปกติ หรือขาดจริยธรรมและมโนธรรม (moral conduct) จากที่กล่าวมา ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติคุ้มครองผู้พิการทางจิตอย่างกว้างๆ ให้ครอบคลุมถึงผู้มีจิตบกพร่อง จิตฟั่นเฟือน หรือวิกลจริต เพื่อให้กฎหมายมีการพัฒนา สามารถปรับใช้กับประเทศไทยได้ต่อไป

4.3.2.1.3 ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะความป่วยเจ็บ

บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะความป่วยเจ็บ เป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครองในมาตรา 307 ซึ่งต้องพิจารณาความหมายของผู้ป่วยตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑¹⁵² ได้ให้นิยามผู้ป่วยว่าหมายถึงผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบริบทแล้ว ผู้ป่วยอาจเป็นผู้รับการรักษาหรือเรียกว่า คนไข้ หมายถึงผู้ที่เข้ารับบริการสุขภาพรูปแบบใด ๆ จากบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งมาด้วยอาการป่วยจากโรคหรือการบาดเจ็บต่างๆและจำเป็นต้องได้รับการรักษา

ในทัศนะของผู้เขียน มองว่าบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะความป่วยเจ็บ ควรจะมีหลักเกณฑ์ขอบเขตให้แน่ชัดว่า มีโรคใดบ้าง หรือมีเกณฑ์อย่างไร โดยผู้เขียนขอเสนอต่อไปนี้

¹⁵⁰ Mental Health Act 2007 <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/12/contents>> สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565.

¹⁵¹ ขนารัตน์ กั้นประเสริฐ, ‘เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและกระทำอนาจารของประเทศไทย: ศึกษากรณีผู้เสียหายที่เป็นสตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายและผู้พิการทางจิตใจ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2556).

¹⁵² มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ป่วย” หมายความว่า ผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล

1. โรคพาร์กินสัน (Parkinson disease)¹⁵³ คือโรคความเสื่อมของระบบประสาทที่พบบ่อยที่สุดโรคหนึ่งในผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นโรคที่ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ทุพพลภาพ เพิ่มอัตราการเสียชีวิต โรคพาร์กินสันมีอาการแสดงหลักที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวผิดปกติ (Motor Symptoms) ประกอบด้วยอาการเคลื่อนไหวช้า อาการสั่น แข็งเกร็ง การทรงตัวลำบาก ในบางรายนำไปสู่อาการซึมเศร้า โรคพาร์กินสันบอถึงการเสื่อมของระบบประสาท ผู้ป่วยจะมีอาการหลักของโรคพาร์กินสัน คือการเคลื่อนไหวที่ช้า (Bradykinesia) หรืออาจมีอาการสั่นขณะมีอยู่เฉย (Tremor at rest) และมีอาการแข็งเกร็ง (Rigidity) และการทรงตัวไม่ดี (Postural instability) ร่วมด้วย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้ป่วยยังมีอาการทางจิตประสาท เช่น ซึมเศร้า วิดกกังวล โมโหร้าย ความจำระยะสั้นไม่ค่อยดี ความจำเสื่อมร่วมด้วย ทำให้ผู้ป่วยโรคนี้ ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

2. โรคอัลไซเมอร์ เป็นโรคที่เกิดจากความเสื่อมถอยของการทำงานหรือโครงสร้างของเนื้อเยื่อของสมอง ซึ่งมักพบในผู้สูงอายุ เป็นความเสื่อมที่เกิดจากโปรตีนที่เรียกว่า เบต้า-อะไมลอยด์ (beta-amyloid) เมื่อไปจับกับเซลล์สมองจะส่งผลให้เซลล์สมองเสื่อมและฝ่อลง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของสมองค่อยๆ ผู้ป่วยจะเริ่มมีปัญหาเรื่องความจำโดยเฉพาะความจำระยะสั้น จากนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจะแพร่กระจายไปสู่สมองส่วนอื่นๆ และส่งผลต่อการเรียนรู้ ความรู้สึกนึกคิด ภาษา และพฤติกรรม

3. โรคซึมเศร้า เป็นอาการผิดปกติของอารมณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยทั้งด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานในแต่ละวัน ซึ่งก่อให้เกิดอาการทางจิตได้มากมาย การดำเนินชีวิตตามปกติอาจทำได้อย่างยากลำบากหรือรู้สึกว่าคุณค่าชีวิตไม่มีค่า ซึ่งผู้ป่วยอาจมีอาการ รู้สึกเศร้า ว่างเปล่า อายากร้องไห้ สิ้นหวัง รู้สึกโกรธ หงุดหงิด รู้สึกไร้ค่า รู้สึกผิด หมกหมุ่นเรื่องความล้มเหลวที่ผ่านมาแล้วหรือโทษตัวเอง และนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ภาวะซึมเศร้าอาจเกิดได้ทั้งในวัยเด็ก วัยรุ่น และผู้สูงอายุ สาเหตุของโรคซึมเศร้าอาจมาจากสารเคมีในสมอง หรือการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนและส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เกิดความเจ็บปวดและเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือเกิดโรคทางจิตใจ คิดพยายามฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายตัวเองได้

4. โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) คือภาวะที่สมองขาดเลือดหรือมีเลือดออกในสมองทำให้เซลล์สมองขาดออกซิเจน ส่งผลให้เซลล์สมองตาย ผู้ป่วยย่อมมีอาการพูดไม่ชัด มึนงง อาการอ่อนแรง อัมพฤกษ์ อัมพาต มีปัญหาด้านการมองเห็นและมีอาการเวียนศีรษะ หรือปวดศีรษะ จึงเป็นอีกหนึ่งโรคที่ผู้เขียนเห็นว่าควรจัดอยู่ในขอบเขตบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะเหตุผู้ป่วยเจ็บที่ต้องมีคนดูแล

¹⁵³ ธาริณี ดันติไกรสร, วิภาวี อนุพันธ์พิศิษฐ์, และศรีรัฐ ภัคศิริณชิต, 'โรคพาร์กินสัน: รูปแบบและการรักษา' (2546) 2 เวชสาร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 73-84
< <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JMHS/article/view/281> > สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

ในต่างประเทศ กรณีการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้เพราะเหตุป่วยเจ็บ ผู้เขียนพบว่าได้มีการบัญญัติไว้ในประเทศอังกฤษ มาตรา 20 - 25 ของ Criminal Justice and Courts Act 2015¹⁵⁴ เป็นบทบัญญัติในลักษณะความผิดเชิงรุก ซึ่งอาจจะแปลว่า เป็นการจงใจละทิ้งหน้าที่ ไม่เชิงเป็นการทอดทิ้งผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลเสียทีเดียว โดยในมาตรา 20 เป็นเรื่องของทุพพลภาพหรือจิตใจทอดทิ้ง ซึ่งเป็นความผิดของผู้ประกอบอาชีพที่ให้การดูแลรักษาและมีโทษจำคุกขั้นสูงถึงห้าปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ในส่วนของความผิดของผู้ให้การดูแลรักษาที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการวิชาชีพ จะปรากฏอยู่ในมาตรา 21 ซึ่งบทบัญญัติตามกฎหมายดังกล่าวนี้ จะว่าด้วยการดูแลรักษาทั้งผู้อยู่ในความดูแลและผู้ป่วย ซึ่งมีบทลงโทษสำหรับการทำทุพพลภาพปฏิบัติด้วย

นอกจากนี้ ยังมี Mental Health Act 2005¹⁵⁵ ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยสุขภาพจิต สำหรับกรณีทุพพลภาพทอดทิ้งผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางจิตโดยเฉพาะ และในมาตรา 127 ยังมีหลักเกี่ยวกับการปฏิบัติไม่ดีต่อผู้ป่วย ซึ่งหากผู้ใดเป็นเจ้าของงานหรือผู้ถูกจ้างของโรงพยาบาล หรือบ้านพักเพื่อการดูแล และปฏิบัติไม่ดี หรือทอดทิ้งผู้ป่วย หรือละเลยเพิกเฉย ย่อมต้องมีความผิดในทันที

เช่นเดียวกับประเทศเยอรมันเองก็มีบทคุ้มครองอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 225¹⁵⁶ ซึ่งมีความสำคัญว่า ผู้ใดทรามานหรือให้การดูแลรักษาไม่ถูกต้อง หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาบุคคลที่อยู่ต่ำกว่า 18 ปี หรือไม่สามารถปกป้องตัวเองได้เพราะเหตุป่วยไข้หรือเหตุประมาท มีความผิดจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

4.3.2.2 ประเด็นการขยายขอบเขตผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้โดยเพิ่มเติมสตรีมีครรภ์ให้ได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 307

เมื่อพิจารณามาตรา 307 จะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ปรากฏการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ในความผิดดังกล่าว ซึ่งการตั้งครรภ์ (Pregnancy)¹⁵⁷ คือ ภาวะที่เกิดจากการปฏิสนธิระหว่างไข่กับอสุจิแล้วเกิดตัวอ่อนในการตั้งครรภ์ปกติตัวอ่อนจะไปฝังอยู่ที่เยื่อโพรงมดลูกและค่อยๆพัฒนาเป็นอวัยวะต่างๆจนเจริญเติบโตกลายเป็นทารก โดยทั่วไปผู้หญิงที่มีประจำเดือนปกติและมาสม่ำเสมอทุกๆ 28-30 วัน จะมีอายุครรภ์ประมาณ 40 สัปดาห์ การตั้งครรภ์ของหญิงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม เป็นต้นและมีผลทำให้หญิงตั้งครรภ์ย่อมประสบกับความยากลำบากในการปกป้องดูแล

¹⁵⁴ Criminal Justice and Courts Act 2015

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/2/contents/enacted>> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

¹⁵⁵ Mental Health Act 2005 <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/contents>> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566

¹⁵⁶ German Criminal Code Section 225

¹⁵⁷ ขวัญรัตน์ เหลืองอร่าม, สุกัญญา ศรีเจริญ, และสุภาภรณ์ ผาจวง, รายงานการทบทวนวรรณกรรม เรื่อง การตั้งครรภ์ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี 2563).

ตนเองให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมในขณะที่ผู้กระทำความผิดย่อมมีโอกาสกระทำความผิดสำเร็จได้โดยง่าย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรให้ความคุ้มครองแก่หญิงตั้งครรภ์เช่นเดียวกับผู้เปราะบางประเภทอื่นๆ

แนวคิดทางกฎหมายต่อการคุ้มครองสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์นั้น อ้างถึงสิทธิมนุษยชนคือ สิทธิที่จะมีชีวิต (Right to Life) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ถือเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิในร่างกาย ใครจะมาทำลายและจำหน่ายจ่ายโอนให้แก่ผู้ใดมิได้ โดยสิทธิที่จะมีชีวิตนี้ได้ถูกรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (United Nations Universal Declaration of Human Right 1948)¹⁵⁸ ข้อ 3 ไว้ว่า “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน” ซึ่งในการประชุมสมัชชาขององค์การสหประชาชาติได้มีการยอมรับสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Rights of the Child 1989 ; CRC) มุ่งคุ้มครองทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กให้ได้รับการดูแลคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเหมาะสมทั้งก่อนและภายหลังที่เด็กเกิด ต่อมาภายหลังสิทธิที่จะมีชีวิตนี้ได้ขยายการคุ้มครองไปถึงสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์มารดา นอกจากนี้ยังปรากฏมาตรา 48 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นบทบัญญัติการคุ้มครองสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรให้ได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์มารดา ควรได้รับการคุ้มครองชีวิตและได้รับการปกป้องตั้งแต่ออยู่ในครรภ์และมุ่งคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตรายต่อชีวิต การทอดทิ้งสตรีมีครรภ์ย่อมเป็นการสร้างความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาวะทางกายและใจของหญิงที่อยู่ในช่วงที่เปราะบางกว่าปกติและยังก่อให้เกิดอันตรายต่อทารกในครรภ์ได้ หากทำให้หญิงตกอยู่ในสภาพที่เกิดความตึงเครียดทางร่างกายและจิตใจ

เมื่อพิจารณาในเชิงการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมย่อมเกิดผลกระทบต่ออัตราการเกิดของประชากร อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานที่หญิงมีครรภ์ควรได้รับการดูแลที่เหมาะสมและเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ไม่ว่าจะด้านความสัมพันธ์ทางนิตินัยหรือพฤตินัย การทอดทิ้งสตรีมีครรภ์ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ย่อมสร้างความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดอันตรายโดยต้องพิจารณาในส่วนของความชั่วหรือการรู้สำนึกของผู้กระทำ ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีหรือบุคคลในครอบครัวจูงใจหนีห่างออกไปในขณะที่สตรีกำลังตั้งครรภ์อันถือเป็นการทิ้งความรับผิดชอบที่ตนมีในฐานะสามีหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยยอมรับได้ยากและเป็น การสร้างปัญหาและสะท้อนถึงการไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนหรือขัดต่อหน้าที่ตามกฎหมายในฐานะคู่สมรส ด้วยการทอดทิ้งสตรีมีครรภ์ จึงมีส่วนทำให้คุณภาพสังคมตกต่ำ เนื่องจากไม่ปกป้องคุ้มครองผู้เปราะบางภายในครอบครัวตนเอง สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 71 ที่วางหลักให้รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

เมื่อศึกษาทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เห็นได้ว่าสตรีมีครรภ์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความอ่อนแอหรือบอบบาง เนื่องจากสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป มีอารมณ์ที่อ่อนไหวขึ้นหรือมีความกังวลต่อ

¹⁵⁸ เติ้งอ่าง.

ความปลอดภัยของทารกในครรภ์ส่งผลให้สตรีมีครรภ์ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ความสามารถในการต่อสู้ป้องกัน หลีกหนีภัยและความสามารถในการติดตามย่อมลดน้อยลง ดังนั้น สตรีมีครรภ์จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่าบุคคลทั่วไปเช่นเดียวกับเด็กหรือผู้พิการ เป็นต้น จึงควรออกมาตรการคุ้มครองสตรีมีครรภ์เพื่อสร้างความเท่าเทียมให้กับกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้ได้รับการปกป้องจากการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการกระทำความรุนแรงต่อสตรีมีครรภ์อาจเป็นการทำอันตรายต่อชีวิต ทำร้ายร่างกาย กระทำเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือกระทำรุนแรงประเภทอื่นๆ เช่น การตบตี เตาะ ผลัก การกรัดคอบริเวณหน้าอกจนหายใจไม่ออก หรือการใช้ อาวุธในการทำร้าย เป็นต้น มีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ทุพพลภาพจนเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต อาจแบ่งออกเป็นความรุนแรงทางเพศ¹⁵⁹ (Sexual Violence) การใช้กำลังข่มขืนบุคคลอื่นโดยไม่สมัครใจ หรือความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological Violence) หมายถึง ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ เช่น การบังคับ การทำให้อับอาย หรือการคุกคามทำให้เกิดความกลัวหรือทำอันตรายแก่เหยื่อและแม้แต่ความรุนแรงจากการคุกคามทางกายหรือทางเพศ (threats of physical or sexual violence) หมายถึง การใช้ความรุนแรงทางกายหรือทางเพศโดยวาจา ท่าทาง อาวุธ ส่งผลให้เหยื่อถึงแก่ความตาย พิกการ ได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ

การที่สตรีมีครรภ์ถูกทำร้าย ยังส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจและทารกในครรภ์ กรณีผลกระทบต่อร่างกายอาจก่อให้เกิดอาการตั้งแต่บาดเจ็บจนเป็นอันตรายต่อร่างกาย ทุพพลภาพหรือถึงแก่ชีวิต อีกทั้งยังส่งผลต่อการคลอด กล่าวคือหากเป็นกรณีสตรีมีครรภ์ที่ถูกทอดทิ้งจนได้รับอันตรายย่อมจะส่งผลให้ทารกในครรภ์มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนจนทำให้แท้งได้ และเมื่อทำการศึกษายังพบว่าสตรีที่ถูกทำร้าย มักจะมีผลกระทบทางด้านจิตใจ มีความเครียด ภาวะซึมเศร้า วิตกกังวลหรือหวาดกลัว บางกรณีเกิดเหตุการณ์กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรงจนอาจเกิดภาวะ Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)¹⁶⁰ ส่งผลให้ วิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหว นอนไม่หลับ อันเป็นสาเหตุของการคิดฆ่าตัวตาย อีกทั้งเมื่อสตรีมีครรภ์ถูกทำร้าย ย่อมเสี่ยงต่อการมีเลือดออกในขณะตั้งครรภ์หรือการคลอดก่อนกำหนดทำให้ทารกเสี่ยงต่อความ พิกการหรือ เสียชีวิตได้ ผู้เขียนได้ศึกษาบทบัญญัติที่มีความใกล้เคียงในมาตราอื่นๆ พบว่าล้วนแต่มีการบัญญัติคุ้มครองสตรี มีครรภ์ต่างจากในมาตรา 307 ที่ไม่มีผู้กล่าวถึงการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ซึ่งในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าไม่ถูกต้องเท่าไรนัก โดยเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองสตรีมีครรภ์เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลทุกคนควรได้รับการ คุ้มครองจากรัฐอย่างเสมอภาค ดังที่ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 4 ที่ได้ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความ คุ้มครองจากรัฐธรรมนูญเสมอกัน อีกทั้งมาตรา 27 วรรคหนึ่งที่ได้วางหลักไว้ว่าบุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันใน กฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงจึงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

¹⁵⁹ นันทนา ธนาโนวรรณ, *ความรุนแรงต่อสตรีมีครรภ์* (วี.พริ้นท์ (1991) 2555) 33-44.

¹⁶⁰ มินติตา อัครศิริศิลป์, ‘การคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการกระทำความผิดทางอาญา: ศึกษาการกำหนดให้เป็นเหตุ ฉุกเฉิน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).

เมื่อพิจารณาถึงสตรีมีครรภ์ที่โครงสร้างร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและทางจิตใจจึงต้องสมควรได้รับการคุ้มครองเป็นอย่างดี โดยอ้างอิงจากอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) คือมาตรการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกแบบซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาคือการสร้างหลักประกันว่าสตรีจะต้องได้รับความเสมอภาคเทียบเท่าเพศชาย อีกทั้งเนื้อหาของอนุสัญญานี้ยังได้กำหนดมาตรการคุ้มครองสตรีเมื่อมีการตั้งครรภ์ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น การเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ได้มาตรฐาน , การคุ้มครองทางแรงงานกรณีถูกจ้างเป็นสตรีมีครรภ์ เป็นต้น เป็นการยืนยันได้ว่าสตรีมีครรภ์สมควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ด้วยลักษณะที่มีความแตกต่างในสาระสำคัญเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป

นอกจากนี้ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)¹⁶¹ ที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้สนธิสัญญาแวร์ซายโดยมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้หญิงและชายมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการทำงานที่มีคุณค่าประสิทธิภาพ เสรีภาพ ความมั่นคงความปลอดภัยและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังคุ้มครองสิทธิในการทำงานของลูกจ้างให้ได้รับความเป็นธรรมในการจ้างงาน มีการคุ้มครองลูกจ้างที่เป็นสตรีมีครรภ์โดยให้สิทธิลาคลอดและคุ้มครองการจ้างงาน รวมถึงคุ้มครองสุขภาพ ประเมินความเสี่ยงในสถานที่ทำงานที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสตรีมีครรภ์ สอดรับกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำงานที่ให้ความคุ้มครองสตรีมีครรภ์ เพื่อปรับปรุงแบบการทำงานเหมาะสมและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

การคุ้มครองสตรีมีครรภ์ยังถูกบัญญัติไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955)¹⁶² ซึ่งเป็นแนวทางให้นานาประเทศใช้เป็นมาตรฐานเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ซึ่งข้อกำหนดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นในการให้สิทธิคุ้มครองแก่ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นสตรีมีครรภ์ ในส่วนของกฎหมายประเทศไทยยังได้ให้การคุ้มครองกรณีผู้ต้องหาที่ตั้งครรภ์¹⁶³โดยมีมาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์และสุขอนามัยของผู้ต้องหาและทารกในครรภ์เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 ที่ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทุเลาการบังคับให้จำคุกไว้ก่อนถ้าจำเลยมีครรภ์ โดยในระหว่างทุเลาการบังคับอยู่นั้นศาลจะมีคำสั่งให้อยู่ในความควบคุมในสถานที่อันควรนอกจากเรือนจำก็ได้ หรือมาตรา 247¹⁶⁴ เป็นบทบัญญัติคุ้มครองหญิงตั้งครรภ์

¹⁶¹ เฟ็งอ้าง.

¹⁶² ปิยะลักษณ์ ทฬทิกกรม, 'การปฏิบัติต่อหญิงมีครรภ์ในระหว่างการดำเนินคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2554).

¹⁶³ เฟ็งอ้าง.

¹⁶⁴ มาตรา 247 คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษา จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอภัยโทษแล้ว

โดยคำนึงถึงสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์มารดาเพราะย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องหาหญิงซึ่งตั้งครรภ์และส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ของหญิงนั้น แม้เป็นสตรีมีครรภ์ที่ตกเป็นจำเลยจากการกระทำความผิด กฎหมายยังให้การคุ้มครองไปถึงทารกในครรภ์ จึงเป็นข้อสนับสนุนที่ดีในการขยายความคุ้มครองสตรีมีครรภ์ไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำความผิดทอดทิ้งเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย สอดคล้องหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรอง จึงเห็นควรให้บัญญัติคุ้มครองสตรีมีครรภ์เพิ่มเข้าไปในมาตรานี้ นอกจากนี้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ยังให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานสตรีมีครรภ์ ถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งโทษที่ต้องชั่งได้รับจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องชั่ง จึงยังเป็นข้อน่าสังเกตที่ว่า แม้กระทั่งสตรีมีครรภ์ผู้กระทำความผิดนั้น ยังมีบทกฎหมายให้การคุ้มครองแล้วเหตุใดจึงไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสตรีมีครรภ์ที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้

ผู้เขียนจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายและลดความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจึงควรมีมาตรการเพื่อป้องกันสตรีมีครรภ์ให้ได้รับความปลอดภัยต่อชีวิตและเป็นการคุ้มครองสิทธิที่จะมีชีวิตของทารกในครรภ์ จึงควรมีการขยายการคุ้มครองให้รวมถึงสตรีมีครรภ์เข้าไปในบทบัญญัติตามมาตรานี้ โดยเสนอให้ดูจากความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเนื่องจากสตรีมีครรภ์ในบางรายนั้น แม้จะยังมีอายุครรภ์น้อยหากแต่อาจมีโรคประจำตัวหรือภาวะแทรกซ้อนบางประการที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการดูแลปกป้องคุ้มครองตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายได้ โดยไม่พิจารณาอายุครรภ์เป็นหลัก เนื่องจากแม้อายุครรภ์น้อยยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ซึ่งมักเจอในท้องแรกหรือครรภ์แฝด หรือภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์ในสตรีที่ตั้งครรภ์ที่มีความเข้มข้นของเลือดต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ทำให้อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย เสี่ยงต่อการแท้งและคลอดก่อนกำหนด ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาของทารกในครรภ์ หรืออาจเกิดภาวะครรภ์เป็นพิษที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือถึงแก่ชีวิตได้ จึงเป็นข้อสังเกตในกรณีที่หากสตรีมีครรภ์ถูกทอดทิ้งแล้วเกิดสถานะตามที่กล่าวมาข้างต้นย่อมเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจและอาจถึงแก่ชีวิต เป็นอันตรายต่อมารดาและทารกในครรภ์ได้ จึงเป็นเหตุที่ผู้เขียนต้องการเสนอให้เห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ ไม่ให้ถูกทอดทิ้งและได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 307 เช่นเดียวกับผู้เปราะบางประเภทอื่นๆ

นอกจากนี้การวางความรับผิดชอบแก่ผู้กระทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เหตุเพราะสตรีมีครรภ์ย่อมต้องพิจารณาความช่วยเหลือทางกฎหมายอาญาโดยให้อยู่ในขอบเขตของความรู้หรือควรจะต้องรู้ถึงการกระทำ

หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตายก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ในระหว่างสามปีนับแต่คลอดบุตร ให้หญิงนั้นเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสมในสถานที่สมควรแก่การเลี้ยงดูบุตรภายในเรือนจำ

การประหารชีวิตให้ประหาร ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร

ความผิดและข้อเท็จจริงขององค์ประกอบความผิดนั้น จะลงโทษบุคคลเกินกว่าความชั่วของบุคคลนั้นไม่ได้ เป็นหลักเดียวกันกับ "หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล" (Individualization of Punishment) "หลักไม่มีโทษ โดยไม่มี ความชั่ว" (ulla poena sing culpa) จึงมีสาระสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือการไม่ลงโทษบุคคลโดยปราศจากความชั่ว (Schuld) จะลงโทษบุคคลที่ขาดความรู้ผิดชอบไม่ได้และจะลงโทษบุคคลเกินความชั่ว (Schuld) เกินกว่าความรู้ผิดชอบของบุคคลนั้นไม่ได้เพื่อให้เหมาะสมกับโทษที่จะได้รับเป็นกรณีไป

เมื่อพิจารณามาตรา 398 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทยวางหลักเรื่องความผิดทารุณต่อผู้ซึ่งพึ่งตนในการดำรงชีพ มาตราดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดชัดเจนว่าต้องป่วยเจ็บเพียงใด หรือมีอายุเท่าใดจึงจะต้องรับผิดตามมาตรา นี้ เพียงแต่เป็นการกระทำทารุณต่อผู้ต้องพึ่งผู้กระทำการดำรงชีพก็ย่อมเป็นความผิดแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ามาตรา 307 จึงควรจะใช้เกณฑ์เช่นเดียวกับมาตรา 398 คือให้พิจารณาความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองกลุ่มผู้เปราะบางจึงต้องพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมายเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจของศาลในการตีความการคุ้มครองประชากรกลุ่มเปราะบางในความผิดให้เหมาะสมเพื่อเป็นการป้องกันยับยั้งอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาผู้เขียนเห็นว่าเมื่อผู้กระทำความผิดจงใจกระทำต่อผู้สูงอายุ ซึ่งมีความอ่อนแอตามสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรม หรือเด็กที่มีความอ่อนแอทางจิตใจและสติปัญญาในการตัดสินใจ หรือสตรีมีครรภ์ที่มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหวร่างกายไม่เท่าคนปกติ หรือกรณีกระทำต่อผู้ป่วยหรือผู้พิการที่มีความบกพร่องในการใช้ชีวิตประจำวัน จึงเป็นการที่ผู้กระทำความผิดอาศัยความอ่อนแอเปราะบางในการมุ่งกระทำความผิดได้โดยสะดวกและมีโอกาสสำเร็จมากกว่าการกระทำความผิดแก่บุคคลปกติทั่วไป ผู้เขียนจึงมองว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาชั่วร้าย ซึ่งกฎหมายควรบัญญัติคุ้มครองปกป้องให้ครอบคลุมเพื่อยับยั้งการกระทำความผิดอาชญากรรมดังกล่าว ไม่ให้กลุ่มผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้อ่านเป็นบุคคลผู้เปราะบางตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

4.3.3 ประเด็นความจำเป็นในการบัญญัติเพิ่มเติมความผิดกรณีการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

สืบเนื่องจากผู้เขียนเล็งเห็นถึงปัญหาในการใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิผลและเป็นการป้องกันการนำไปสู่อาชญากรรมรูปแบบอื่นๆ จึงขอเสนอขอบเขตและความสำคัญของการเพิ่มเติมความผิดตามมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ซึ่งแบ่งการพิจารณาออกเป็นดังนี้

4.3.3.1 ความสำคัญในการพิจารณา “การเกิดอันตรายแก่กาย”

การบัญญัติเพิ่มเติมความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมายและความสำคัญของการเกิดอันตรายแก่กาย

หรือจิตใจ¹⁶⁵ ซึ่งทางผู้เขียนจะขอยกคำอธิบายของท่านอาจารย์ที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาและบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศมาใช้ในการศึกษาและอ้างอิงประกอบ โดยมีรายละเอียด กล่าวคือ

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภักย์ ให้คำอธิบายไว้ว่า การทำร้ายอาจเกิดจากการรบกวนตามมาตรา 59 วรรคท้าย ซึ่งผลของการทำร้าย คือเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ การกระทำอย่างไรที่ถือเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้น บทบัญญัติทางกฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้ จึงต้องทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ให้คำอธิบายไว้ว่า คำว่าอันตรายแก่กาย หมายถึงบาดเจ็บ และพอจะสรุปได้คือ ถ้าถึงขั้นหนึ่งขาดทะเลาะเข้าไปในเนื้อ ถือว่าเป็นการบาดเจ็บ แต่การกระทำใดแม้ไม่เป็นแผลบวมช้ำ แต่หนึ่งแตกปริ ก็ให้ถือว่าเป็นอันตรายแก่กายเหมือนกัน ซึ่งการทำให้เกิดอันตรายแก่กายนี้ อาจเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีบาดแผลอยู่แล้วและผู้กระทำไปทำให้บาดแผลใหญ่มากขึ้น โดยผู้เสียหายจะได้รับความเจ็บปวดหรือไม่ ไม่สำคัญ

รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ กล่าวไว้ว่า อันตรายแก่กาย หมายถึง การทำให้เกิดการบาดเจ็บ แตกหักเสียหายแก่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยใช้กำลังทำร้ายหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องถูกเนื้อต้องตัว เช่น อาจหลอกให้เดินตกหลุมที่ขุดตักเอาไว้จนได้รับบาดเจ็บก็เป็นได้ อีกทั้งบาดแผลไม่จำเป็นต้องมีแผลโลหิตไหลภายนอก อาจเป็นแผลเลือดไหลอยู่ภายในก็เป็นได้¹⁶⁶

นอกจากนี้ The Offences against the Person Act 1861 อันเป็นบทบัญญัติกฎหมายประเทศอังกฤษ ได้ให้คำจำกัดความ Wound ไว้ว่า บาดแผลหมายความว่าต้องทำให้ชั้นหนังแท้ขาด การที่มีรอยขีดข่วนถลอกจึงไม่ถือเป็น wound¹⁶⁷ หรือกฎหมายของประเทศเยอรมนี บัญญัติความผิดโดยถือเอา physical ill-treatment หรือ injury to health ซึ่งหมายถึงการรบกวนอย่างรุนแรงต่อสภาพปกติทางร่างกาย หรือการทำให้ความสมบูรณ์ของร่างกายลดน้อยถอยลง โดยไม่ต้องถึงกับได้รับความเจ็บปวด ซึ่งการทำให้เสียอนามัยหมายความรวมถึงทำให้เกิดความผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจ

ในมุมมองของผู้เขียน ได้ทำการศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา ซึ่งศาลเคยวินิจฉัยไว้ว่าการกระชากมือโดยแรงจนผู้เสียหายล้มลงบาดเจ็บที่นิ้วและหัวเข่า รักษาหัววันไม่หาย ไม่ปรากฏบาดแผล ก็ถือว่าเป็นอันตรายแก่กาย¹⁶⁸ อย่างไรก็ตาม การกระชากมือโดยแรงจนล้มลง ศาลต้องวินิจฉัยโดยดูจากพฤติการณ์แห่งการทำร้ายว่ารุนแรงถึงขนาดหรือไม่ และมีบาดแผลเล็กน้อยเพียงใด¹⁶⁹ ส่วนคำว่าอันตรายแก่จิตใจ จะเป็นการกระทำให้เกิดผลต่อร่างกายของผู้ถูกกระทำด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น การทำร้ายจนทำให้เขาปราศจากสติสัมปชัญญะ หรือ

¹⁶⁵ อารักสา ศิริวัฒนา, 'ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความผิดต่อร่างกาย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533).

¹⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 116/2503

¹⁶⁷ เพิ่งอ้าง.

¹⁶⁸ ฎีกาที่ 24444/2521

¹⁶⁹ ฎีกาที่ 1867/2527

สลบไป แม้จะไม่ปรากฏบาดแผล¹⁷⁰ ดังนั้น การวินิจฉัยว่าบาดแผลใดเป็นอันตรายแก่กายหรือไม่ ต้องดูจาก พฤติกรรมแห่งการทำร้ายว่ารุนแรงถึงขนาดไหนและบาดแผลเล็กน้อยเพียงใด¹⁷¹ โดยลักษณะแผลอาจเป็นได้ หลายอย่าง ถ้าเพียงผิวหนังถลอกย่นไม่ถือเป็นอันตรายแก่กาย¹⁷² หรือการใช้เล็บข่วนยาว 1 เซนติเมตร แม้ โลหิตไหล ยังไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กาย จะเป็นเพียงความผิดตามมาตรา 391 เท่านั้น¹⁷³ แต่หากเป็นการใช้ ดาบกรีดที่หลังและหน้าท้องเป็นแผลลึกและโลหิตไหลกว่า 10 แห่ง¹⁷⁴ หรือการชกต่อยมีแผลช้ำบวมพื่นหัก หนึ่งซี่ ถือว่าเป็นอันตรายแก่กาย¹⁷⁵ แม้เลือดไม่ไหลแต่บวมช้ำก็อาจเป็นอันตรายแก่กายได้ เช่น แผลข้อมือ เคล็ด ฟกช้ำ มือบวม ใช้มือทำอะไรไม่ได้ถึง 10 วัน¹⁷⁶ หรือถูกชกล้มศีรษะกระแทก รักษา 10 วัน มีรอยบวมช้ำ ภายนอก¹⁷⁷ การกระทำเหล่านี้ล้วนถือเป็นอันตรายแก่กายทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอเสนอคำอธิบายทางการแพทย์มาประกอบการศึกษาเพื่อให้ได้ขอบเขต ที่ชัดเจนและแม่นยำประกอบการพิจารณาว่าการกระทำใดถือเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือถือเป็นการ ได้รับความเสียหายสาหัส เนื่องจากต้องระวางโทษแตกต่างกัน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำการศึกษาให้เข้าใจอย่างถึ ถ้วน โดยอ้างอิงคำอธิบายทางการแพทย์และหลักนิติเวชว่าบาดแผลนั้นถึงขั้นเป็นอันตรายแก่กายหรือไม่ โดย ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ถวัลย์ อาสนะเสน อธิบายว่าบาดแผล หมายถึง ผลที่เกิดจากการกระทำ ที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ โดยมีเนื้อหนังของร่างกายออกจากกันเห็นได้ที่ภายนอกหรือภายใน จะมีเลือดออก ภายนอกหรือภายในก็ได้ ซึ่งบาดแผลกับการบาดเจ็บมีความสัมพันธ์กัน หากแรงที่กระทำให้เกิดการบาดเจ็บ มากจะทำให้เกิดการบาดเจ็บมาก หรือบริเวณอวัยวะที่ถูกทำร้าย เช่น การใช้ของตีที่หน้าท้องกับตีที่ศีรษะ ย่อม ทำให้เกิดบาดแผลและการบาดเจ็บแตกต่างกัน นอกจากนี้ ชนิดของบาดแผล¹⁷⁸ ยังถูกนำมาช่วยในการวินิจฉัย

¹⁷⁰ หยุต แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 10, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2546).

¹⁷¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1867/2527

¹⁷² คำพิพากษาฎีกาที่ 658/2536

¹⁷³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1867/2527

¹⁷⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2822/2531

¹⁷⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 193/25019

¹⁷⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 28/2498

¹⁷⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1340/2506

¹⁷⁸ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, *นิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5, มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2532).

เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็บบาดแผลถลอก (Abrasion)¹⁷⁹, บาดแผลฟกช้ำ (Contusion or Bruise)¹⁸⁰, บาดแผลถูกแทง (Stab Wound)¹⁸¹, บาดแผลฉีกขาดขอบเรียบ (Cut Wound)¹⁸² เป็นต้น จึงเป็นประเด็นสำคัญว่า บาดแผลเพียงใดที่จะถึงขั้นอันตรายแก่กาย ซึ่งศาสตราจารย์ นายแพทย์วิฑูรย์ อธิบายไว้ว่าการทำให้ส่วนหนึ่ง ส่วนใดของร่างกายเสียหาย ต้องนับว่าเป็นอันตรายแก่กายแล้ว อีกทั้งตามหลักวิชานิติเวชบาดแผลหมายถึงการที่มีการฉีกขาดของเนื้อเยื่อของร่างกายและการตายของเซลล์ในเนื้อเยื่อ รอยถลอกและรอยช้ำ ก็ย่อมถือว่าเป็นบาดแผลชนิดหนึ่ง ดังนั้น หากมีการตายของเซลล์เกิดขึ้น การมีบาดแผลจึงเป็นการเกิดอันตรายแก่กายตามความเห็นของแพทย์¹⁸³ เพื่อเป็นการประกอบการวินิจฉัย ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเป็นบรรทัดฐานในการทำความเข้าใจถึงขอบเขตการกระทำในลักษณะใดที่จะถือได้ว่าเป็นอันตรายแก่กายต่อผู้ถูกระทำ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1340/2506 โจทก์ถูกจำเลยชกล้มลงได้รับความกระทบกระเทือนที่ศีรษะรักษาอยู่ 10 วันเศษ กั้บได้รับแผลภายนอกเป็นรอยบวม เช่นนี้ ถือว่าเป็นอันตรายแก่กายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1875 / 2522 บาดแผลถูกชกต้อยและเตะ หลังจากเกิดเหตุ 7 วัน ตาซ้ายยังเขียวช้ำหรือเกือบปิด แก้มและขาซ้ายฟกช้ำ เป็นอันตรายแก่กายตามป.อ.ม.295

คำพิพากษาฎีกาที่ 703 / 2506 การทำร้ายแต่ไหนจะถือว่าเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่นั้น จำต้องพิจารณาถึงการกระทำของจำเลยและบาดแผลที่ผู้เสียหายได้รับประกอบกัน จำเลยแต่ใช้เท้าเตะและใช้มือตบผู้เสียหาย มิได้ใช้อาวุธทำร้ายผู้เสียหายได้รับบาดแผลเพียงฟกช้ำเท่านั้น และรักษาเพียง 5 วันก็หายยังถือไม่ได้ว่าเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 คงเป็นผิดตามมาตรา 391 เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1069/2510 การทำให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 จะต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำของจำเลย และบาดแผลของผู้เสียหายประกอบกันใช้มือชกต้อย และใช้เท้าเตะผู้เสียหาย มีบาดแผลที่หน้าผากข้างขวาถลอกโหนกแก้มขวาบวม

---

¹⁷⁹ บาดแผลถลอก (Abrasion) เกิดจากการเสียดสีระหว่างบริเวณผิวหนังกับของแข็งที่หยาบหรืออาจเกิดจากการขีดข่วนของของแหลมทำให้ผิวหนังชั้นบนหรือผิวหนังกำพร้าฉีกขาด ซึ่งภายหลัง 24 ชั่วโมง หากไม่มีการติดเชื้อ จะกลายเป็นสะเก็ดและแห้งไป

¹⁸⁰ บาดแผลฟกช้ำ (Contusion or Bruise) เกิดจากการกระแทกจากของแข็งไม่มีคม โดยไม่ทำให้ผิวหนังบริเวณนั้นฉีกขาดแต่ทำให้เนื้อเยื่อใต้ผิวหนังฉีกขาด จึงมีเลือดออกใต้ผิวหนังรวมตัวกันเป็นก้อน

¹⁸¹ บาดแผลถูกแทง (Stab Wound) เกิดจากการที่มีแทงของแข็งที่มีลักษณะเป็นแท่ง เป็นบาดแผลที่มีการฉีกขาดของบริเวณผิวหนัง ทำให้อวัยวะภายในได้รับอันตรายมาก เป็นบาดแผลที่มีความลึกมากกว่าความยาวของบาดแผล

¹⁸² บาดแผลฉีกขาดขอบเรียบ (Cut Wound) เกิดจากของมีคมทำให้เกิดการฉีกขาด โดยขอบบาดแผลมีลักษณะเรียบกว่าชนิดอื่น

¹⁸³ อุดมลักษณ์ ศิริอ่อน, ‘ความไม่ชัดเจนแน่นอนของความผิดฐานทำร้ายร่างกายถึงสาหัส’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต ธรรมศาสตร์ 2555).

เล็กน้อย รักษาประมาณ 5 วันหาย ไม่เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 จึงผิดเพียงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ยกขึ้นกล่าวข้างต้น เป็นการที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นถึงตัวอย่างที่ศาลใช้วินิจฉัยการกระทำความผิด จะเห็นได้ว่าการที่ถูกกระทำโดยมีลักษณะเป็นรอยบวม ฟกช้ำ รวมถึงมีบาดแผล ถือเป็นกรก่อให้เกิดอันตรายแก่กายต่อผู้ถูกกระทำทั้งสิ้นและเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ จึงควรค่าแก่การนำมาเป็นข้อสนับสนุนให้มีการแก้ไขกฎหมายในมาตรานี้ต่อไป

4.3.3.2 ความสำคัญในการพิจารณา “การเกิดอันตรายแก่จิตใจ”

ในส่วนของการเกิดอันตรายแก่จิตใจ ผู้เขียนยกแนวทางของท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ซึ่งได้เสนอหลักการพิจารณาปัญหาอันตรายแก่จิตใจว่าควรพิจารณาถึงการกระทำของผู้ทำร้าย ประกอบกับอาการแปรปรวนทางจิตใจของผู้ถูกทำร้ายที่เป็นผลจากการกระทำนั้น โดยนำหลักการกฎหมายอาญาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล และผลที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลตามธรรมดาที่เกิดขึ้นได้มาพิจารณา ประกอบด้วย ทั้งยังต้องพิจารณาถึงการกระทำประกอบกันซึ่งการกระทำบางอย่างมีผลต่อจิตใจโดยตรง เช่น การสะกดจิตถ้าทำให้เกิดโรคประสาท น่าจะถือว่าเป็นการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจได้ หรือการกระทำที่มีผลต่อจิตใจ เช่น การทำให้ตกใจหรือกลัว ซึ่งทำให้เกิดอาการแปรปรวนของจิตใจจนถึงขนาดเป็นโรคประสาทหรือมีภาวะทางจิต กรณีเช่นว่าย่อมถือเป็นการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจได้ อีกทั้งการกระทำที่มีผลโดยตรงต่อจิตใจบางกรณีอาจทำให้เกิดโรคทางกายได้ เช่น กรณีถูกทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ ซึ่งอาจเป็นโรคประสาทฮิสทีเรีย Hysterical Neurosis ทำให้ผู้ป่วยมีอาการชัก อัมพาต เคลื่อนไหวไม่ได้ ย่อมเป็นการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายทั้งแก่กายและจิตใจ¹⁸⁴

นอกจากนี้ โรคทางจิตเวชกับการทำอันตรายแก่จิตใจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการหาความหมายของขอบเขตคำว่าอันตรายแก่จิตใจ โดยผู้เขียนขอแนะนำหลักเกณฑ์การจำแนกโรคทางจิตเวช Classification of mental disorders แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้¹⁸⁵ กล่าวคือ ปัญญาอ่อน mental retardation คือการมีสติปัญญาที่ต่ำกว่าปกติ, กลุ่มอาการทางจิตเนื่องจากสมองพิการ organic brain syndrome OBS โดยอาจจะมีอาการโรคจิตอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ , โรคจิตเภท Schizophrenia เป็นโรคจิตที่ผู้ป่วยมีความผิดปกติในรูปแบบความคิด มีอาการหลงผิด delusion ประสาทหลอน hallucination หรืออาจมีอาการแบบเฉยเมย apathy หรือการแสดงอารมณ์แบบไม่สมเหตุสมผลต่อเหตุการณ์ในขณะนั้น inappropriate ,โรคอารมณ์แปรปรวน major affective disorder หมายถึงโรคที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ ซึ่งอาจเป็นอารมณ์เศร้า depressive อารมณ์รื่นเริงสนุกสนาน euphoria ,ภาวะ

¹⁸⁴ เฟิงอ้าง.

¹⁸⁵ การจำแนกโรคทางจิตเวช เป็นไปตาม DSM-II Diagnostic and statistical manual of mental disorders ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกา. สมภพ เรื่องตระกูล, *คู่มือจิตเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ภาพพิมพ์ 2528).

ระวาง paranoid state เป็นโรคจิตเรื้อรังที่มีอาการหลงผิด คิดว่ามีคนปองร้ายหรือคิดว่าตนเป็นคนสำคัญผิดธรรมดา ,โรคประสาท neurosis ผู้ป่วยจะมีความหวาดกลัวและวิตกกังวล แต่อาการมักไม่รุนแรง ไม่มีอาการของโรคจิต ,บุคลิกภาพผิดปกติ personality disorder หมายถึง ลักษณะนิสัยบุคคลที่แสดงออกต่อคนในสังคมผิดไปจากปกติ อาจเป็นโรคย้ำคิดย้ำทำ , ความผิดปกติทางเพศ sexual deviation ,การติดยาเสพติดให้โทษ drug dependence , Psychophysiologic disorder หรือ Psychosomatic คือ การที่ ผู้ป่วยมีความเครียดอยู่เป็นระยะเวลานานและทำให้เกิดอาการทางกาย เช่น ความดันโลหิตสูง แผลในกระเพาะอาหาร และภาวะจิตใจผิดปกติชั่วคราวเนื่องจากความเครียด ความตกใจ อาจเกิดในลักษณะโรคประสาท โรคจิตหรือมีพฤติกรรมผิดปกติ ซึ่งองค์การอนามัยโลก ให้คำนิยามคำว่าโรคจิตไว้ว่าเป็นภาวะที่มีการสูญเสียหน้าที่การทำงานของจิตใจ จนถึงระดับที่ทำให้เสียความสามารถหยั่งรู้ตนเอง ความสามารถที่จะสนองความต้องการที่จำเป็นในการดำรงชีพ หรือความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆที่อยู่ในกรอบความเป็นจริง อาการทางจิตเวชที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ภาวะจากการเป็นพิษจากสุราหรือสารพิษอย่างอื่น Intoxication โดยเฉพาะสารพิษที่มีฤทธิ์โดยตรงต่อสมอง จะทำให้เกิดอาการมึนงงสับสน เพ้อคลั่ง ประสาทหลอน เรียกว่ากลุ่มโรคจิตเกิดจากสารพิษ Toxic Psychosis¹⁸⁶ ซึ่งศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ได้อธิบายไว้ว่าถ้าถึงขนาดเป็นโรคจิต ย่อมถือว่าเป็นอันตรายแก่จิตใจ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิฑูรย์ ยังได้เสนอแนวทางการพิจารณาปัญหาเรื่องการเกิดอันตรายแก่จิตใจว่าควรพิจารณาถึงการกระทำของผู้ทำร้ายประกอบกับอาการแปรปรวนทางจิตใจของผู้ถูกทำร้ายที่เป็นผลจากการกระทำนั้น จะเห็นได้ว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจ มีผลเชื่อมโยงไปถึงความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งมักใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะความผิดที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น การบัญญัติขอบเขตของคำว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการวินิจฉัยความผิดตามกฎหมาย ซึ่งลักษณะการทำร้ายที่ทำให้เกิด อันตรายทางจิตใจที่ยากต่อการวินิจฉัยคือ การทำให้เกิดอันตรายแก่จิตใจที่ไม่ถึงขนาดให้เป็นโรคจิตหรือวิกลจริตหากแต่มีผลทำให้จิตใจของผู้เสียหายแปรปรวนไป (mental disabilities or psychic disorders) จึงต้องพิจารณาถึงการกระทำของจำเลยประกอบกับการแปรปรวนของจิตใจที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการกระทำนั้น และต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทำกระทำและผลที่เกิดขึ้นว่ามีความใกล้ชิดเพียงใด และผลที่เกิดขึ้นว่าผิดตามธรรมดาที่เกิดขึ้นได้จากการกระทำนั้นตามมาตรา 63 แห่งประมวลกฎหมายอาญา¹⁸⁷ นอกจากนี้การทำร้าย อาจจะทำให้เกิดโรคจิตชั่วคราว เช่น โรคจิตที่เกิดจากสารพิษ ถ้าเป็นอยู่ไม่เกิน 20 วัน ถือได้ว่าทำให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ แต่หากเกินกว่า 20 วัน ย่อมเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297¹⁸⁸ หรือโรคจิตชนิดที่เกิดจากพยาธิสภาพทางสมองซึ่งเกิดภายหลังจาก

¹⁸⁶ เฟิงอ้าง.

¹⁸⁷ ชีวิน ศาลยาชีวิน, 'ความหมายของคำว่าอันตรายแก่จิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535).

¹⁸⁸ คำพิพากษาศฎีกาที่ 626/2493

ได้รับบาดเจ็บที่ศีรษะ Post traumatic psychosis หรือ organic psychosis¹⁸⁹ ที่เกิดจากเนื้อตายในสมอง ภายหลังถูกบีบคอ ประเภทนี้ถือเป็นอันตรายสาหัสและยังเกิดอันตรายแก่กายในขณะเดียวกันด้วย

ตัวอย่างคดีในต่างประเทศที่ศาลได้ให้ความสนใจในเรื่องความเสียหายทางจิตใจ กล่าวคือ คดี Mason V. Gray¹⁹⁰ ซึ่งศาลให้ความเห็นว่าการทำหน้าที่อย่างเป็นทางการปกติของจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์นั้นสำคัญเช่นเดียวกับการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย มนุษย์จึงมีสิทธิที่จะปลอดภัยจากความบอบช้ำทางจิตใจเท่าเทียมกับสิทธิที่จะอยู่ด้วยปราศจากรอยแผลบนร่างกาย หรือในคดี Stone v. Southern California Railway Company ปี ค.ศ. 1896 ซึ่งศาลสูงแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้โดยสรุปใจความสำคัญว่าความเชื่อมโยงกันของจิตและร่างกายในหลายๆด้านใกล้ชิดกันมาก ต้องยอมรับว่าความกระทบกระเทือนทางประสาท หรืออาการโรคกลับ paroxysm หรือการรบกวนต่อระบบประสาทแตกต่างจากความเจ็บปวดทางจิตใจ มีผลทำให้คนที่แข็งแรงกลายเป็นคนที่อ่อนแอ หลักการนี้เทียบเคียงได้กับข้อเท็จจริงในคดี Mitchell v. Rochester Ry. Co. 1896 ซึ่งมีใจความสำคัญว่าขณะที่โจทก์กำลังยืนอยู่ที่ทางแยกของถนนและกำลังรอโอกาสที่จะขึ้นรถม้าของจำเลย ปรากฏว่าขณะที่โจทก์กำลังจะก้าวขึ้นรถ รถม้าอีกคันหนึ่งของจำเลยก็วิ่งมาตามถนนดังกล่าวแล้วเข้ามาใกล้กับตัว โจทก์ให้การว่าเนื่องจากความตื่นตระหนกและตื่นเต้นที่เกิดขึ้นจากการที่รถม้าเข้ามาใกล้ทำให้โจทก์หมดสติและทิ้งลูกคำให้การทางการแพทย์แสดงให้เห็นว่าความกระทบกระเทือนทางจิตใจที่โจทก์ได้รับขณะนั้นเพียงพอที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้¹⁹¹ หรือในเรื่องความตื่นตระหนก ศาลยังได้ขยายความไปถึงกรณีความหวาดกลัว ตื่นตระหนกจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นกรณีที่สามารถจะคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างสมเหตุสมผล reasonable foreseeability ดังเช่นในคดี Hambrook v. Strokes Bros. 1925¹⁹² ลูกจ้างของจำเลยได้จอดรถบรรทุกทิ้งไว้บนยอดเนินของถนนสายหนึ่งโดยติดเครื่องยนต์ทิ้งไว้และไม่ได้จัดการป้องกันที่เหมาะสม รถบรรทุกดังกล่าวได้เคลื่อนตัวลงมาจากเนินตามทางลาดนั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ภรรยาโจทก์ได้เห็นรถที่ไม่มีคนขับคันนั้นพุ่งลงมาตามทางซึ่งเธอเพิ่งแยกทางกับบุตรสองคน เป็นผลให้ภรรยาโจทก์ตกใจมากและเป็นห่วงความปลอดภัยบุตร ทันทีทันใดนั้นมีคนบอกเธอว่าเด็กคนหนึ่งที่มีลักษณะรูปร่างพื้นฐานตรงกับบุตรของเธอได้รับบาดเจ็บ ความตื่นตระหนกและความกระวนกระวายเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เองทำให้ภรรยาของโจทก์ได้รับความกระทบกระเทือนทางประสาทจนล้มป่วยและเสียชีวิตลง ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยคดีนี้ถือว่าฝ่ายจำเลยต้องรับผิดชอบในความตายของภรรยาของโจทก์ แม้ว่าความกลัวของเธอเป็นความกลัวว่าจะเกิดอันตรายแก่บุตรของเธอมิใช่ความกลัวว่าจะเกิดอันตรายแก่ตัวเธอเองก็ตาม คดีทั้งหมดที่กล่าวมาเห็นได้ว่าเป็นการกระทบกระเทือนทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วย ซึ่งเห็นได้ว่าต่างประเทศได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับ

¹⁸⁹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, *นิติเวชศาสตร์ ฉบับกฎหมายกับเวชปฏิบัติ* (เรือนแก้วการพิมพ์ 2530).

¹⁹⁰ พิศวาท สุคนธพันธ์, 'ความเสียหายทางจิตใจตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์' (2524) 2 วารสารนิติศาสตร์.

¹⁹¹ เฝิงอ้าง.

¹⁹² เฝิงอ้าง.

กรณีและผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันตรายทางจิตใจและมีความผิดปกติทางอารมณ์หรือจิตใจเป็นอย่างมาก จากตัวอย่างคำพิพากษาต่างประเทศที่ยกมาข้างต้นย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเกิดอันตรายแก่จิตใจซึ่งส่งผลเสียหายต่อร่างกายของผู้ถูกรักษา ด้วยเหตุผลนี้เองผู้เขียนจึงเห็นว่าหากเป็นการกระทำต่อบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ที่มีสภาพร่างกาย จิตใจอ่อนแอแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจมากกว่าคนปกติทั่วไปซึ่งอาจนำไปสู่การได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตได้

4.3.3.3 ความจำเป็นในการบัญญัติเพิ่มเติมความผิดกรณีความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

เหตุผลที่ผู้เขียนได้นำเสนอหลักการและความสำคัญในขอบเขตการเกิดอันตรายและจิตใจดังกล่าวมานั้น เพราะเล็งเห็นว่ากลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ง่ายต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งในต่างประเทศการทอดทิ้งถือเป็นหนึ่งในกลุ่มของการทารุณกรรม เพราะการทอดทิ้งบุคคลที่พึ่งตนเองไม่ได้นี้ ย่อมเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการโดนกระทำ ผู้ก่ออาชญากรรมมักเลือกบุคคลกลุ่มนี้ในการกระทำความผิดเนื่องจากมีความเสี่ยงต่ำและมีโอกาสสำเร็จสูง ซึ่งการทอดทิ้งนี้ ยังสามารถนำไปสู่การทารุณกรรมได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทารุณกรรมทางกาย, การทารุณกรรมทางจิตใจ, การทารุณกรรมทางเพศ, การทำร้ายร่างกายรวมถึงการตกเป็นเหยื่อในการถูกฉ้อโกง, ลักทรัพย์หรือเป็นเป้าหมายในการยกยอกทรัพย์สิน ทักษะมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไทย ยังไม่ครอบคลุมในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากมาตรา 306 เป็นบทบัญญัติที่เอาผิดกับบุคคลที่ทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี ไปให้พ้นจากตนเสีย และในมาตรา 307 นั้นเป็นบทบัญญัติความผิดแก่ผู้ที่มีหน้าที่ต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้และได้กระทำการทอดทิ้งโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตเท่านั้น ซึ่งทางข้อเท็จจริงแล้วเป็นที่คาดหมายได้ว่าการทอดทิ้งกลุ่มบุคคลประเภทนี้ ย่อมนำไปสู่การเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจได้ โดยอาจยังไม่ไปถึงโดยเหตุที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิต อันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย ดังนั้น หากการทอดทิ้ง อาทิเช่น ทอดทิ้งเด็กหรือผู้สูงอายุแล้วเกิดขโมยเข้ามาทำอันตรายแก่คนกลุ่มนั้นจนเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือในกรณีทอดทิ้งผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า จนเกิดความหวาดระแวง และนำไปสู่โรคทางจิตเวชอื่นๆ กรณีเช่นดังกล่าวนี้ ย่อมถือเป็นการเกิดอันตรายต่อจิตใจแล้ว ซึ่งบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันนี้ของประเทศไทย ยังไม่สามารถเอาผิดการกระทำดังกล่าว และไม่อาจคุ้มครองกลุ่มบุคคลประเภทเช่นนี้ได้ อีกทั้งมาตรา 308 เป็นเพียงบทลงโทษที่หนักขึ้น หากการทอดทิ้งนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส จึงจะเห็นได้ว่ายังไม่มีบทบัญญัติใดที่วางความรับผิดกับผู้กระทำในกรณีการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ซึ่งการทอดทิ้งกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ถือเป็นกลุ่มบุคคลประเภทนี้ ย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจกับคนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างมากมากกว่าคนปกติทั่วไป ถือเป็นการละเมิดที่วิญญูชนทั่วไปสามารถคาดหมายได้ หากแต่บทบัญญัติกฎหมายกลับไม่ครอบคลุมซึ่งไม่น่าจะสมเหตุสมผลเท่าใดนัก นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าผลกระทบของการเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจย่อมส่งผลต่อผู้ถูกรักษาโดยอาจมีผลในระยะสั้นหรือระยะยาวขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและเหตุ

ปัจจัยอื่นๆ ซึ่งการเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามคำพิพากษาที่ยกมาข้างต้นนั้นเป็นการเกิดอันตรายแก่บุคคลปกติทั่วไป และหากเป็นการเกิดแก่ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ย่อมต้องส่งผลที่หนักขึ้นอาจถึงแก่ชีวิตได้

อีกทั้งผู้เขียนยังไม่พบบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายอาญาที่จะสามารถเอาผิดในกรณีลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็มาตรา 285/2 ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น หากเป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองอันเนื่องมาจากเป็นผู้ทุพพลภาพ ผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน คนป่วยเจ็บ คนชรา สตรีมีครรภ์ หรือผู้ซึ่งอยู่ในภาวะไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือมาตรา 292 ที่วางความรับผิดแก่ผู้ที่ปฏิบัติอันตรายแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเองหรือมาตรา 398 อันเป็นบทลงโทษก็เป็นเพียงแต่การบัญญัติว่าผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดอันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี, คนป่วยเจ็บหรือคนชราซึ่งต้องพึ่งผู้อื่นในการดำรงชีพหรือการอื่นใดเท่านั้นหรือแม้แต่บทบัญญัติเรื่องการทำร้ายร่างกาย ซึ่งล้วนแต่เป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะองค์ประกอบแตกต่างกับการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจทั้งสิ้นและเมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายอื่นนอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญาพบว่ากฎหมายแบ่งประเภทการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ออกเป็นสองกลุ่มโดยในกลุ่มแรก ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559, พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 หรือกฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 ล้วนแต่เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้โดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงในความผิดทอดทิ้ง ส่วนอีกกลุ่มเป็นบทกฎหมายที่บัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ไว้เป็นความผิดโดยเฉพาะ อันได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2563 เรื่องการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน ซึ่งในประเภทกลุ่มหลังนี้แม้จะมีการบัญญัติความผิดทอดทิ้งไว้ในพระราชบัญญัติ หากแต่ผู้เขียนพบว่ายังขาดความชัดเจนในบทลงโทษและไม่ครอบคลุมการคุ้มครองบุคคลผู้เปราะบางในบางประเภท

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรบัญญัติเพิ่มเติมความผิดทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเข้าไปในมาตรา 307 เพิ่มเติม เนื่องมาจากการกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงโดยถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ผู้เขียนหยิบยกความหมายคำว่า “สิทธิ” ของท่านศาสตราจารย์ ปรีดี เกษมทรัพย์ ที่ให้นิยามความหมายไว้ว่า สิทธิหมายถึงอำนาจอันชอบธรรมหรือความชอบธรรมที่บุคคลสามารถไ้ยื่นต่อผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นที่พึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 27 บัญญัติความคุ้มครองให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และมีสิทธิ เสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ

อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ จะกระทำมิได้ อีกทั้งมาตรา 28 วางหลักว่าบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ ซึ่งสิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายนั้น ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยตามหลักสิทธิมนุษยชนอันถือเป็นหลักสากลทั่วโลก บุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครอง ใครจะกระทำการละเมิดไม่ได้

การที่ผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเพิ่มเติมเข้ามาในประมวลกฎหมายอาญานี้สอดคล้องกับการกำหนดโทษในกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติ¹⁹³ ซึ่งในยุคแรกของกฎหมายฝรั่งเศสได้จัดความผิดอาญาและโทษออกเป็นสองกลุ่ม คืออาชญากรใหญ่และอาชญากรเล็ก พิจารณาจากความรุนแรงของผู้กระทำ มีแนวคิดพื้นฐานจากการแบ่งแยกความเสียหายที่อาชญากรก่อขึ้น โดยอาชญากรใหญ่จะเป็นลักษณะการกระทำที่มีความกระหึ่มกระเทือนต่อรัฐ โทษที่จะลงจึงต้องเป็นโทษที่มีความรุนแรงและเป็นตัวอย่างเพื่อข่มขู่ไม่ให้มีการก่ออาชญากรรมเลียนแบบ สอดคล้องกับแนวคิดการลงโทษแบบข่มขู่ (intimidation) แต่หากเป็น อาชญากรเล็กย่อมเป็นการกระหึ่มกระเทือนแก่ผู้เสียหายเป็นหลัก ดังนั้นโทษที่จะลงกับอาชญากรเล็กจึงเน้นไปทางแก้ไขปรับปรุงมากกว่าการข่มขู่ สอดคล้องกับแนวคิดการลงโทษแบบแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation) แนวคิดนี้ ถูกนำมาใช้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เช่น ความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนาตามมาตรา 288 หรือ ความผิดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 290 จัดเป็นกลุ่มความผิดที่เป็นอาชญากรใหญ่ ไม่มีโทษปรับ ส่วนในกรณีความผิดฐานทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจตามมาตรา 295 ย่อมมีโทษจำคุกหรือโทษปรับเพื่อให้ศาลเลือกลงโทษได้ เพราะวัตถุประสงค์ในการลงโทษประเภทนี้เน้นการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดมากกว่าการข่มขู่ยับยั้ง

เพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีความเป็นภัยอันตราย (Harm Principle)¹⁹⁴ ที่รัฐมีความชอบธรรมในการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาต่อเมื่อการกระทำของบุคคลก่อให้เกิดภัยหรือก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยโดยไม่จำเป็นแก่ผู้อื่น และความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิด เนื่องจากการกระทำดังกล่าวถือเป็นการก่ออันตรายต่อสังคม เพราะการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้น ย่อมนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม โดยเมื่อพิจารณาจากความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำ เห็นได้ว่า ผู้กระทำต้องมีความรู้สำนึก รู้ผิดชอบชั่วดี อีกทั้งการกระทำการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจนี้ ยังนำไปสู่การได้รับอันตรายสาหัสหรือทำให้ผู้ที่ถูกทอดทิ้งถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งตามทฤษฎีการก่ออันตรายในกรณีเกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจนี้ ถือเป็นการละเมิดสิทธิในด้านความปลอดภัยในร่างกาย ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐาน อีกทั้งมาตรานี้แทบไม่ถูกนำมาใช้ เพราะเงื่อนไขพิสูจน์ยากว่าการกระทำในลักษณะใดไปถึงโดยประการที่เป็นเหตุหน้าจะเป็น

¹⁹³ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563) 207-215.

¹⁹⁴ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, 'หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกวุฒิสภา' (รายงานผลการวิจัยต่อสถาบันพระปกเกล้า 2564).

อันตรายแก่ชีวิต และหากพิจารณาด้านความชั่วร้าย การสร้างความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้ย่อมต้องมีความชั่วร้ายระดับหนึ่งถึงจะทำการทอดทิ้ง เมื่อมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือสัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง การทอดทิ้งซึ่งรู้ว่าจะอาจทำอันตรายต่อผู้ถูกทอดทิ้งเป็นการสื่อถึงความไม่ยึดถือความสัมพันธ์ทางกฎหมาย สัญญา เป็นการทำลายความสัมพันธ์ที่พึงต้องรักษาและหากถึงขนาดเกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจแล้วผู้ทอดทิ้งโดยเจตนาย่อมต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้นหากเป็นกรณีที่ไม่มีความชั่ว บทบัญญัติกฎหมายอาญามีหลักทั่วไปให้ศาลสามารถพิจารณาลดโทษหรือยกเว้นโทษได้ โดยอ้างหลักความจำเป็นหรือการป้องกันหรือเป็นการกระทำของเด็กหรือผู้ที่ไม่รู้สำนึก ซึ่งให้ดุลพินิจศาลในการนำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

ผู้เขียนจึงเสนอว่าควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมความผิดทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เพื่อเป็นการป้องกันกลุ่มผู้เปราะบางที่รัฐควรให้การปกป้องดูแลเป็นพิเศษ โดยจัดอยู่ในกลุ่มอาชญากรเล็กน้อยตามหลักการกำหนดโทษในกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติเช่นเดียวกับการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจตามมาตรา 295 อันมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเป็นการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด จึงควรบัญญัติให้มีโทษจำคุกหรือโทษปรับร่วมด้วย หากพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักการลงโทษโดยคำพิพากษาของฝ่ายตุลาการ¹⁹⁵ นั้น พบว่ามีความสอดคล้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการแบ่งการกำหนดโทษออกเป็นสองประเภท อันได้แก่ เหตุภาวะวิสัยในการลงโทษ คือขนาดความเสียหายของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเหตุอติวิสัยคือลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดว่ามีลักษณะร้ายแรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งเมื่อคำนึงถึงเหตุภาวะวิสัยในการลงโทษจะถูกแบ่งได้ออกเป็นสองประเภทคือหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษแบบคลาสสิก โดยการลงโทษจะต้องสัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิดขึ้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นมาก ย่อมได้รับบทลงโทษที่หนักกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย และหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษโดยพิจารณาถึงโอกาสที่เกิดความผิด ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาต่อยอดในเชิงนิติเศรษฐศาสตร์ โดยพิจารณาความเสียหายที่แท้จริงจากขนาดของความเสียหายที่อาชญากรรมได้ก่อขึ้นและโอกาสในการเกิดความเสียหาย สะท้อนให้เห็นว่าความผิดใดที่เกิดขึ้นบ่อย แสดงว่าโอกาสในการเกิดความผิดมีมาก ย่อมสร้างความเสียหายที่แท้จริงให้กับสังคมมาก และต้องลงโทษให้หนักเพื่อยับยั้งอาชญากรรมนั้น และเหตุอติวิสัยในการลงโทษในการกระทำความผิดที่สร้างความเสียหายกับสังคม ศาลอาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้แตกต่างกันได้โดยเหตุที่ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งอาจทำเพราะความไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ย่อมต้องรับโทษหนักกว่าผู้กระทำความผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ถือเป็นการใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในความผิดทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้น มีความสอดคล้องกับหลักกำหนดโทษทั้งทางฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ โดยผู้เขียนเห็นว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติความรับผิดชอบนี้ขึ้นเนื่องจากการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ นั้น ถือเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ทางข้อเท็จจริงเป็นความผิดที่พบเห็นได้บ่อยและมีโอกาสกระทำความผิดสำเร็จสูง เพราะผู้ถูกกระทำเป็นกลุ่มบุคคลผู้เปราะบาง หากแต่มิได้มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

¹⁹⁵ ปกป้อง ศรีสนิท (เชิงอรรถ 193).

เนื่องจากกลุ่มผู้ถูกทอดทิ้งไม่มีความสามารถในการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองได้ ทั้งบทบัญญัติมาตรา 307 เดิม วางความรับผิดชอบเฉพาะกรณีผู้ถูกทอดทิ้งน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในความเป็นจริงเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก ทำให้กฎหมายไม่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ จึงขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติคุ้มครองกรณีการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเพื่อให้ครอบคลุมเหมือนต่างประเทศ เนื่องด้วยองค์ประกอบความผิดในมาตรา 307 พูดถึงแค่โดยประการที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิต แต่หากเพียงแค่ทอดทิ้งไปแล้วเกิดการบาดเจ็บทางร่างกายหรือเกิดอันตรายแก่จิตใจ ย่อมไม่เข้าความผิดตามมาตรานี้ จึงถือเป็นช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งหากจะไปพิจารณาบทบัญญัติตามมาตรา 308 ย่อมต้องมืองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 307 ก่อน ดังนั้น หากเกิดการทอดทิ้ง แต่ไม่น่าจะเป็นโดยประการอันตรายต่อชีวิต เพียงแค่เกิดการบาดเจ็บ และการทอดทิ้งนั้น ยังไม่ถึงแก่ชีวิต หรือไม่ได้บาดเจ็บสาหัส ก็ย่อมไม่สามารถบังคับตามมาตรา 308 ได้เลย จึงจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติ ณ ปัจจุบัน หากการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้แล้วเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจถูกบังคับโทษตามมาตรา 307 หรือ มาตรา 308 ได้ ทั้งการทอดทิ้งบุคคลกลุ่มเปราะบางย่อมนำไปสู่ความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย หรือทรัพย์สิน อีกทั้ง ผู้เขียนเห็นว่าโทษในความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจที่เหมาะสม ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า ควรจะเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยบัญญัติเพิ่มเติมความผิดการทอดทิ้งเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจแก่บุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เข้าไปในมาตรา 307 โดยไม่เข้าไปแก้ไขข้องเกี่ยวกับมาตรา 308 อันเป็นกรณีทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้แล้วทำให้บุคคลนั้นถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัส ด้วยเหตุผลที่ว่าหากเป็นการบัญญัติการทอดทิ้งซึ่งเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจเข้าไปในมาตรา 308 เพิ่มเติม โดยให้ได้รับโทษตามมาตรา 295 ซึ่งเป็นความผิดทำร้ายร่างกายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 308 ที่บัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 306 หรือมาตรา 307 เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 290 มาตรา 297 หรือมาตรา 298 จะเห็นได้ว่าโทษที่ได้รับในกรณีที่การทอดทิ้งแล้วเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจนี้ กฎหมายได้วางหลักไว้ให้ใช้โทษตามมาตรา 295 คือการทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี ซึ่งทางผู้เขียนมองว่าเป็นการไม่สมเหตุผล เพราะเท่ากับว่าหากทอดทิ้งแล้วเกิดผลอันตรายแก่กายหรือจิตใจกับบุคคลที่ถูกทอดทิ้งย่อมได้รับโทษเต็มๆคือการจำคุกไม่เกินสองปีเท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยกว่าโทษตามมาตรา 307 ที่เป็นการทอดทิ้งโดยน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามปี ผู้เขียนจึงมีแนวคิดที่ว่า ควรบัญญัติความรับผิดชอบการทอดทิ้งแล้วเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจรวมเข้าไปในมาตรา 307 ซึ่งเมื่อพิจารณาโทษที่ได้รับ จึงจะมีความสมเหตุสมผลกว่า อีกทั้งโทษดังกล่าวยังไม่มากเกินไปกว่าโทษตามมาตรา 308 ที่เป็นการทอดทิ้งได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การที่ผู้ถูกกระทำเป็นกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความไม่ยำเกรงและนำไปสู่อาชญากรรมในรูปแบบอื่นๆซึ่งส่งผลเสียหายต่อ

สังคม จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจเพิ่มเติมในมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไทย

นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่าแม้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้วางหลักความผิดการทอดทิ้งเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจไว้ในมาตรา 25 และ มาตรา 26¹⁹⁶ หากแต่เมื่อวิเคราะห์มาตรา 25 นั้นพบว่าไม่มีบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิด ทั้งหากฝ่าฝืนมาตรา 26 ย่อมได้รับโทษตามมาตรา 78¹⁹⁷ ซึ่งต้องระวางโทษเพียงจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้เขียนเห็นว่าการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการบัญญัติหลักคุ้มครองไว้เพียงกว้างๆเท่านั้น ทั้งวรรคท้ายของมาตรา 26 ยังวางหลักว่าหากกฎหมายอื่นลงโทษหนักกว่าให้ใช้โทษตามนั้น ผู้เขียนจึงมองว่ากฎหมายในเรื่องนี้ยังไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง ทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กมีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองเด็กในทุกๆด้าน จึงวางหลักไว้อย่างกว้างขวางและไม่ได้มุ่งถึงบทลงโทษ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการบัญญัติความรับผิดและโทษไว้อย่างชัดเจนแน่นอนในมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งการบัญญัติแก้ไขความผิดตามมาตรา 307 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการกระทำที่สมควรเป็นความผิดทางอาญา เนื่องจากการกระทำดังกล่าวตรงตามเจตนารมณ์หน้าที่ของกฎหมายอาญา การบัญญัติความผิดทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจนี้ มีความครบถ้วนเหมาะสมตามหน้าที่ของกฎหมายอาญา¹⁹⁸ ทั้ง 3 ประการ กล่าวคือ หน้าที่ในการลงโทษการกระทำที่เป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม , หน้าที่ในการแสดงออก ซึ่งเป็นหน้าที่ที่แสดงออกถึงคุณค่าที่จำเป็นของสังคมโดยหากมีการละเมิดกฎหมายอาญา ย่อมหมายถึงเป็นการละเมิดคุณค่าที่จำเป็นที่สังคมพึงรักษาไว้ ดังนั้น การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นกลุ่มบุคคลผู้เปราะบาง จึงสอดคล้องกับหน้าที่ในการแสดงออก เพราะบทบัญญัติบางมาตรามีบทเพิ่มโทษสำหรับการกระทำกับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลกลุ่มเป็นผู้เปราะบางซึ่งถือเป็นหน้าที่ในการแสดงออกของกฎหมายอาญาที่คุ้มครองผู้ที่อยู่ในสถานะบอบบางของสังคม และสุดท้ายหน้าที่ในการปกป้องให้สังคมมีความปลอดภัย ทำให้ประชาชนย่อมได้รับความคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ ทั้งยังสอดคล้องกับมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560¹⁹⁹ ที่ให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็นและปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่จะบัญญัติเพิ่มเติมให้ความผิดในการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจกับบุคคลกลุ่มนี้ สอดคล้องกับหน้าที่ของกฎหมายอาญาดังที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น จึงมีความจำเป็นที่ควรจะบัญญัติให้การกระทำลักษณะนี้เป็น

¹⁹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 และมาตรา 26

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁹⁸ ปกป้อง ศรีสนิท (เชิงอรุณ 193).

¹⁹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77

ความผิดทางอาญาและเห็นควรนำหลักการของประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นระบบกฎหมายลาย
ลักษณ์อักษรมาบังคับปรับใช้ให้เข้ากับบทกฎหมายอาญาของไทย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นหลักสากลที่ทำให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแก่มนุษย์ทุกคน ซึ่งสิทธิมนุษยชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 โดยมีความสำคัญว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และในมาตรา 27 ยังได้กล่าวถึงการคุ้มครองความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ไม่ให้ถือว่ามาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน พบปัญหาการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ คนเจ็บป่วย คนพิการ แม้แต่สตรีมีครรภ์ หรืออาจเป็นกรณีที่สถานประกอบการกระทำการดูแลไม่ดีหรือกระทำการทรมานปฏิบัติ ซึ่งกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะหรือมีสภาพเปราะบาง ทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถปกป้องหรือช่วยเหลือพึ่งพาตนเองให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดได้ ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามประมวลกฎหมายอาญาถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 306-308 มาตรา 306 วางหลักคุ้มครองกรณีการทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีเพื่อให้เด็กพ้นไปเสียจากตนโดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแลเท่านั้น และมาตรา 307 เป็นการบัญญัติความรับผิดชอบแก่ผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการจิตพิการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต หากการกระทำนั้นเองทำให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส จะต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 308 จึงเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่ให้การคุ้มครองถึงสตรีมีครรภ์ที่ถือเป็นบุคคลที่อ่อนแอผู้เปราะบางที่รัฐควรให้การดูแลคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งต้องคำนึงถึงสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรให้ได้รับการปกป้องตามมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญ 2560 ผู้เขียนเห็นว่าสตรีมีครรภ์ถือเป็นบุคคลที่ประสบความยากลำบากในการเคลื่อนไหวและปกป้องดูแลตนเอง มีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่าย อีกทั้งเมื่อเจ็บป่วยหรือเกิดความเครียดย่อมส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ จึงควรให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิของมารดาและทารกในครรภ์ดังเช่นผู้เปราะบางประเภทอื่นๆ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายใกล้เคียงที่ให้ ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้เปราะบาง เช่น มาตรา 285/2 มีการบัญญัติคุ้มครองผู้เปราะบางให้รวมถึงสตรีมีครรภ์

เช่นเดียวกัน ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรบัญญัติความผิดทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ตามมาตรา 307 ให้รวมถึงการคุ้มครองสตรีมีครรภ์เช่นเดียวกับผู้เปราะบางอื่นๆ

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือบทบัญญัติกฎหมายอาญามาตรา 307 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความผิดการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาที่จะต้องดูแลผู้ถูกทอดทิ้ง ซึ่งผู้เขียนพบว่าขอบเขตความรับผิดชอบยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีผู้กระทำความผิดนั้นมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือพี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดา เป็นต้น แตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติความรับผิดให้รวมถึงผู้ที่ดูแลตามความเป็นจริงไม่จำกัดแค่ผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศจะพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมนี ซึ่งบัญญัติให้บุคคลผู้ที่ต้องรับผิดชอบเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย, ผู้มีหน้าที่ดูแลตามสัญญา รวมถึงผู้ที่มีหน้าที่ดูแลตามความเป็นจริงด้วย นอกจากนี้ประเทศเยอรมนียังได้มีบทบัญญัติวางความรับผิดให้แก่บุคคลทั่วไปเป็นพิเศษในกรณีความรับผิดแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้ที่ถูกทอดทิ้ง หากเป็นการกระทำความผิดโดยทำให้บุคคลอื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองหรือทอดทิ้งผู้อื่นให้ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันในทางข้อเท็จจริงพบว่า การทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว และเมื่อมีการทอดทิ้งเกิดขึ้นทำให้ผู้ถูกทอดทิ้งส่วนหนึ่งอาจกลายเป็นคนไร้บ้านจนจร ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อสังคมและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาจัดการดูแล จึงควรมีบทบัญญัติกฎหมายวางความรับผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความตระหนักถึงโทษตามกฎหมายและมีส่วนช่วยในการยับยั้งการกระทำความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้เขียนพบว่ายังขาดขอบเขตความรับผิดทางอาญาในกรณีการทอดทิ้งเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจต่อบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้กระทำในการดำรงชีพ จึงมีความเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติฐานความผิดให้ครอบคลุมถึงการทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นบุคคลอ่อนแอเปราะบางทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพหรือทรัพย์สิน ทั้งเป็นที่คาดหมายได้ว่าการทอดทิ้งกลุ่มบุคคลเปราะบางนี้ ย่อมนำไปสู่การเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ซึ่งอาจนำไปสู่การได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ นอกจากนี้ยังถือเป็นภาระละเมิดสิทธิอันชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติความคุ้มครองให้บุคคลย่อมเสมอกันและมีสิทธิเสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ ซึ่งสิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย รวมถึงสิทธิของมารดาและทารกในครรภ์นั้น ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยตามหลักสิทธิมนุษยชนอันถือเป็นหลักสากลทั่วโลก บุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครอง ใครจะ

กระทำการละเมิดไม่ได้ จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดฐานทอดทิ้งกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้น ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความผิดที่กระทำต่อชีวิต ร่างกาย เพศ หรือทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่ออันตรายทางสังคม อีกทั้งเมื่อผู้ประธาบางถูกบุคคลที่ดูแลทอดทิ้งไป ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ย่อมไม่มีความสามารถที่จะปกป้องคุ้มครองเรียกร้องสิทธิของตนและไม่มีผู้ใดที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้

จากการศึกษาบทบัญญัติการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในต่างประเทศ จะพบว่ามีการวางบทบัญญัติความรับผิดชอบได้อย่างครอบคลุม โดยจะขอยกตัวอย่างกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญ ดังนี้

1. การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละมลรัฐ ในที่นี้จะขอนำเสนอกฎหมายมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญา²⁰⁰ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ในส่วนของ การคุ้มครองเด็ก ปรากฏความผิดในกรณีเด็กถูกล่วงละเมิดและถูกทอดทิ้งตามมาตรา 270 และมาตรา 271 โดยมาตรา 270 วางหลักไว้ว่าถ้าผู้ปกครองของบุตรผู้เยาว์จงใจงดเว้นจัดหาเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่ การรักษาโรค หรือการดูแลเยียวยาอื่นที่จำเป็นให้แก่บุตร โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลดังกล่าวมีความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanor) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 271 ได้วางหลักว่าผู้ปกครองใดซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 14 ปี และบุคคลใดซึ่งได้รับความไว้วางใจให้เลี้ยงดูหรือให้การศึกษาเด็กดังกล่าว ทิ้งร้างเด็กนั้นไว้ในสถานที่ใด ๆ ด้วยเจตนาที่จะทอดทิ้ง ต้องระวางโทษจำคุกตามอนุมาตรา (h) ของมาตรา 1170 หรือ จำคุกในเรือนจำของเขตไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันดอลลาร์หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ยังมีความผิดฐานไม่ให้ความช่วยเหลือตามมาตรา 270.5 อันมีหลักว่า ผู้ปกครองใดปฏิเสธที่จะรับบุตรผู้เยาว์ของตนเข้าในบ้านของตน หรือไม่สามารให้ที่อยู่อาศัยอื่นเมื่อได้รับการร้องขอโดยหน่วยงานคุ้มครองเด็กและหลังจากที่ได้รับแจ้งหน้าที่ที่ต้องกระทำตามมาตรา นี้ โดยปราศจากข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยดอลลาร์ หรือหากผู้ใดรู้และจงใจทอดทิ้ง หรือผู้ใดมีความสามารถที่จะทำได้แต่ไม่กระทำหรือปฏิเสธที่จะดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 14 ปี ผู้นั้นต้องระวางโทษตามมาตรา 271a

หากเป็นกรณีผู้สูงอายุ ปรากฏความผิดในมาตรา 368 (c) วางหลักว่า บุคคลใดรู้หรือควรจะได้รู้ว่า บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เจตนาก่อให้เกิดหรือยอมให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมาน หรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางกายหรือความทุกข์ทางจิตใจ โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือมีการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เจตนาทำให้อ่อนแอหรือยอมให้บุคคลหรือสุขภาพของผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่อยู่ในอุปการะได้รับบาดเจ็บ หรือจงใจทำให้อ่อนแอหรือยอมให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่ง

²⁰⁰ California Penal Code.

ผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่บุคคลหรือสุขภาพของบุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตราย ผู้ที่มีความผิดทางอาญาประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanor) โดยผู้สูงอายุตามบทบัญญัตินี้ หมายถึงบุคคลผู้มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป และผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่มีความจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจอันจำกัดความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมตามปกติหรือการคุ้มครองสิทธิของตน และยังหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 64 ปี ที่เข้ารับการรักษาพยาบาลเป็นผู้ป่วยในในสถานพยาบาล 24 ชั่วโมง ตามนิยามในมาตรา 1250, 1250.2 และ 1250.3 แห่งประมวลกฎหมายสุขภาพและความปลอดภัย

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายสวัสดิการและสถาบันของรัฐแคลิฟอร์เนีย (WIC) ยังให้คำนิยามอันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดประเภทต่างๆ อยู่ใน Welfare and Institutions Code - WIC²⁰¹ มาตรา 15610.05-15610.70 มีการบัญญัตินิยามไว้ว่า การทอดทิ้งหมายถึงการทิ้งร้าง หรือจงใจละทิ้งผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยผู้ดูแลหรือผู้คุ้มครองบุคคลนั้นภายใต้สถานการณ์ที่วิญญูชนจะยังคงให้การดูแลและความคุ้มครองต่อไป, การเพิกเฉยละเลย หมายถึงความไม่ใส่ใจของผู้ที่ดูแลหรือผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินการดูแลในระดับที่วิญญูชนในภาวะเช่นนั้นจะกระทำและการทำให้โดดเดี่ยว หมายถึงการกระทำโดยเจตนาที่มีวัตถุประสงค์ในการห้ามและทำให้เกิดการขวางกั้นไม่ให้ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นรับจดหมายหรือโทรศัพท์ของตน หรือไม่ต้องการพบผู้มาเยี่ยม โดย มาตรา 15657 ของ Welfare And Institutions Code – WIC ยังถือเป็นกระบวนการทางแพ่งสำหรับการล่วงละเมิดผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเป็นมาตราที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายทางแพ่ง ทำให้ผู้ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุ ในกรณีล่วงละเมิด เพิกเฉยละเลยหรือทอดทิ้ง มีหน้าที่ต้องชดใช้ความผิดตามมาตรานี้

2. การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศอังกฤษ

Criminal Justice and Courts Act 2015²⁰² มาตรา 20 วางหลักว่า ผู้ประกอบอาชีพให้การดูแลรักษา กระทำทุเรศหรือจงใจทอดทิ้งบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน และมาตรา 21 ยังวางหลักว่า ผู้ให้การดูแลรักษากระทำทุเรศหรือจงใจทอดทิ้งบุคคลอื่นหรือบริหารในทางที่ประกอบด้วยการกระทำผิดต่อหน้าที่อย่างร้ายแรง ซึ่งผู้ให้การดูแลรักษามีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ต้องระมัดระวังต่อบุคคลอื่นซึ่งถูกกระทำทุเรศหรือถูกทอดทิ้ง โดยหากไม่มีการ

²⁰¹ Welfare and institutions code – WIC

<<https://leginfo.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCode=>

WIC&tocTitle=+Welfare+and+Institutions+Code+--+WIC> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

²⁰² Criminal Justice and Courts Act 2015 <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/2#:~:text=>

An%20Act%20to%20make%20provision,privileges%3B%20to%20make%20provision%20about> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566

กระทำผิดต่อหน้าที่ การกระทำทุเรศหรือการจงใจทอดทิ้งดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหรือไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ ต้องระวางโทษปรับทั้งสำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุนหรือความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน นอกจากนี้ ในบทบัญญัติ Children and Young Persons Act 1933²⁰³ ได้ปรากฏมาตรา 1 ที่ได้วางหลักไว้ว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และต้องรับผิดชอบเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี จงใจทอดทิ้ง ละทิ้งหรือทำให้เด็กหรือเยาวชนถูกทอดทิ้ง ละทิ้ง หรือได้รับกระทำใดที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็น ต้องระวางโทษปรับหรือเพิ่มโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี สำหรับความผิดที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน หรือปรับไม่เกิน 400 ปอนด์ หรือเพิ่มโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สำหรับความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน

3. การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศเยอรมนี

ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 221, 225²⁰⁴ โดยมาตรา 221 วางหลักว่าบุคคลใดก็ตามทำให้ผู้อื่นอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้หรือทอดทิ้งผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ โดยที่ผู้นั้นอยู่ในความดูแลของตนหรือตนมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความสนับสนุนผู้นั้น เป็นเหตุให้ผู้นั้นตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี ซึ่งหากเป็นกรณีกระทำความผิดต่อบุตรของตนเองหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะสำหรับการศึกษาหรือเลี้ยงดูหรือก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของเหยื่อ ต้องระวางโทษหนักขึ้นจำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี หรือต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี สำหรับกรณีที่มีการกระทำความผิดแต่ไม่ร้ายแรงหรือเกิดความร้ายแรงน้อยกว่าและหากผู้กระทำความผิดทำให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป หรือต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี สำหรับกรณีที่มีการกระทำความผิดแต่ไม่ร้ายแรงหรือเกิดความร้ายแรงน้อยกว่า นอกจากนี้ มาตรา 225 วางหลักว่าบุคคลที่ต้องดูแลหรือคุ้มครอง, บุคคลที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน, บุคคลที่มีอำนาจควบคุมโดยมีหน้าที่ที่ต้องให้การดูแลรักษา, บุคคลที่มีอำนาจบังคับบัญชาด้วยความสัมพันธ์ทางการจ้างงานหรือการทำงาน กระทำการละเว้นการปฏิบัติ เพิกเฉยต่อหน้าที่ดูแลรักษาอย่างมุ่งร้ายทำอันตรายต่อสุขภาพบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้เพราะเหตุแห่งความเปราะบางหรือความป่วยไข้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี หรือจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี สำหรับกรณีที่มีการกระทำความผิดแต่ไม่ร้ายแรงหรือเกิดความร้ายแรงน้อยกว่า หรือจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หากเป็นกรณีทำให้ผู้ที่อยู่ในความดูแลถึงแก่ความตาย หรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพหรือบกร่องอย่างรุนแรงทางกายหรือพัฒนาการทางจิตใจ หรือจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี สำหรับกรณีที่มีการกระทำความผิดแต่ไม่ร้ายแรงหรือเกิดความร้ายแรงน้อยกว่า

²⁰³Children and Young Persons Act 1933 <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12#commentary-c6078581>> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

²⁰⁴ Federal Ministry of Justice.German Criminal Code (Strafgesetzbuch – StGB). <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

4. การคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศญี่ปุ่น

บทบัญญัติการคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ในประเทศญี่ปุ่น อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 217, 218, 219²⁰⁵ โดยมาตรา 217 วางหลักว่า ผู้ใดทอดทิ้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาตน เพราะเหตุแห่งความสูงอายุ ความเยาว์วัย ความพิการ หรือความป่วยเจ็บ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และมาตรา 218 วางหลักว่า ผู้มีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการทางร่างกาย หรือผู้ป่วยเจ็บ ทอดทิ้งหรือไม่คุ้มครองดูแลตามความจำเป็นเพื่อให้อยู่รอด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี และต้องระวางโทษสูงขึ้นตามมาตรา 219 หากเป็นการกระทำความผิดโดยเทียบกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 204 และ มาตรา 205

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่เพื่อให้กฎหมายอาญาในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 4, 27, 28, 48 และ 71 พรรค 3 จึงควรมีการปรับแก้ไขบัญญัติฐานความผิดเพิ่มเติมและควรมีการนิยามขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สังคมตระหนักถึงความผิดฐานทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้และเพื่อให้บทบัญญัติกฎหมายนี้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรนำหลักการและบทบัญญัติของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทยเพื่อสามารถเอาผิดและปรับปรุงบทกฎหมายให้ทันสมัยเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งควรเพิ่มมาตรการในการให้สังคมช่วยสอดส่องดูแลในกรณีพบเห็นการกระทำอันเป็นความผิดทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ให้สามารถแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งวางมาตรฐาน หลักเกณฑ์และรายละเอียดรวมถึงมีมาตรการการลงโทษให้ชัดเจนโดยทำเป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้สามารถคุ้มครองผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ได้อย่างครอบคลุม ทั้งยังเป็น การป้องกันการเกิดอาชญากรรมต่อไปในภายภาคหน้าโดยไม่ว่าเป็นปัญหากฎหมายอาญาเพื่อตามมาตรา 77 แห่งรัฐธรรมนูญไทย เนื่องจากมีความเหมาะสมและจำเป็นต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้มีการศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องและทำการศึกษาวเคราะห์แล้ว ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาการทอดทิ้งบุคคลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ดังนี้

1. ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่ ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 307 ให้บัญญัติผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพิ่มเติมโดยให้ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้เปราะบาง ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้มีกายพิการหรือจิตพิการ คนป่วยเจ็บ คนชรา รวมถึงสตรีมีครรภ์เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 48 ว่าด้วยเรื่องสิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตร เนื่องจากบุคคลดังกล่าวถือเป็นกลุ่ม

²⁰⁵ Japanese Law Translation. Penal Code of Japan <<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/>>
สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.

บุคคลผู้เปราะบางที่รัฐควรให้การปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษให้ได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และเพื่อเป็นการปิดช่องว่างของกฎหมายให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างครอบคลุม จึงควรบัญญัติความรับผิดชอบให้กฎหมายสามารถบังคับแก่ผู้กระทำความผิดต่อทั้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพหรือในการอื่นใดเพราะเหตุพึ่งตนเองมิได้ ให้หมายความรวมถึงบุคคลที่กระทำการทอดทิ้งโดยมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือมีหน้าที่ตามสัญญาและผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถูกทอดทิ้งตามความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ได้รับโทษอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังเพื่อให้เป็นการตระหนักถึงความสำคัญของบทบัญญัติตามกฎหมายมาตรานี้ ให้ผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันถือเป็นผู้เปราะบางทางสังคมได้รับความปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษและถือเป็นการป้องกัน ลดความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

2. ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ควรจะมีการบัญญัติเพิ่มเติมมาตรา 307 โดยเพิ่มความรับผิดชอบที่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพหรือในการอื่นใดเพราะเหตุพึ่งตนเองมิได้และเป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ให้ต้องระวางโทษจำคุกโดยบัญญัติเพิ่มเติมเข้าไปในมาตรา 307 เดิม เนื่องด้วยการทอดทิ้งสามารถนำไปสู่การทารุณกรรมทางกาย การทารุณกรรมทางจิตใจ การทารุณกรรมทางเพศ รวมถึงการโดนทำร้ายร่างกายและย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจกับคนกลุ่มนี้ได้มากกว่าคนปกติทั่วไป จึงเห็นควรให้มีการนำกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับบทกฎหมายประเทศไทยเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ในทัศนะผู้เขียนเห็นว่าเพื่อเป็นการคุ้มครองกลุ่มผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันถือว่าเป็นบุคคลผู้เปราะบางให้ครอบคลุมที่สุด ผู้เขียนขอเสนอให้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 307 เดิม บัญญัติว่า

“มาตรา 307 ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และเพื่อเป็นการคุ้มครองกลุ่มผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้อันถือว่าเป็นบุคคลผู้เปราะบางให้ครอบคลุมที่สุด ผู้เขียนขอเสนอให้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 307 ใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“มาตรา 307 ผู้ใดทอดทิ้งบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพราะเหตุพึ่งตนเองมิได้ อันเนื่องมาจากการเป็นเด็ก ผู้มีกายพิการหรือจิตพิการ คนป่วยเจ็บ คนชรา สตรีมีครรภ์โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพงศ์ อนันต์สันติวงศ์, 'การศึกษาเชิงเปรียบเทียบขอบเขตในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย ที่เป็นประชากรกลุ่มเปราะบางตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส เยอรมนี' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พลสยาม พรินต์ติ้ง 2551).
- คณพล จันทน์หอม, *กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2565).
- _____, *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 1 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง* (พิมพ์ครั้งที่ 3, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2561).
- คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, (พิมพ์ครั้งที่ 7, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- _____, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, (พิมพ์ครั้งที่ 11, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2559).
- จิตติ ติงศภัทัย, *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2539).
- ชฎารัตน์ เหลืองอร่าม, สุกัญญา ศรีเจริญ, และสุภาภรณ์ ผาจง, รายงานการทบทวนวรรณกรรม เรื่อง การตั้งครุฑ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี 2563).
- ชนารัญช์ กันประเสริฐ, 'เหตุการณ์จากความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและกระทำอนาจารของประเทศไทย: ศึกษากรณีผู้เสียหายที่เป็นสตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายและผู้พิการทางจิตใจ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2556).
- ชีวิน ศาลยาชีวิน, 'ความหมายของคำว่าอันตรายแก่จิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535).
- 'ญาติ-เพื่อน 6 โจรฆ่าชายพิการโวย ตำรวจฟังความข้างเดียว' (Sanook, 4 พฤษภาคม 2559) <<http://news.sanook.com/1989918/>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, *หน่วยที่ 6 ทฤษฎีการลงโทษ* (pdf, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555) <https://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/41716_6.pdf> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.
- ธนธร ภูมิ, 'การทบทวนมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชาริณี ตันดีไกรสร, วิภาวี อนุพันธ์พิศิษฐ์, และศรีรัฐ ภัคดิธณชิต, 'โรคพาร์กินสัน: รูปแบบและการรักษา' (2546) 2 เวชสาร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 73-84
<<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JMHS/article/view/281>> สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2566.
- ธัญทิพ เสนชัย, 'แนวทางในการพัฒนาความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560).
- นันทนา ธนาโนวรรณ, *ความรุนแรงต่อสตรีมีครรภ์*, (วิ.พรีนท์ 2555).
- นิรชร ขจรไชยกูล, 'การกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการทอดทิ้งหรือไม่ดูแลผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2559).
- ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- ปิยะลักษณ์ ทังหิกรณ์, 'การปฏิบัติต่อหญิงมีครรภ์ในระหว่างการดำเนินคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2554).
- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, 'หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา' (รายงานผลการวิจัยต่อสถาบันพระปกเกล้า 2564).
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน' (แอมเนสตี้, 2563)
<<https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/what-udhr/>> สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565.
- พิศวาท สุขธนพันธุ์, 'ความเสียหายทางจิตใจตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์' (2524) 2 วารสารนิติศาสตร์.
'เพื่อนบ้านโหด! เตะเด็ก 2 ขวบคว่ำ กระทั่งหญิงวัย 60 เจ็บหนัก' (Sanook, 24 เมษายน 2560)
<<https://news.sanook.com/2204858/>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.
- ไพโรจน์ ดิณฑาดิอารักษ์ และบุษรินทร์ หลวงประसार, 'แนวทางการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ ยุติธรรมใส่ใจ' (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562) 2
วารสารกระบวนการยุติธรรม.
- 'ภาพเป็นข่าว: แฉพฤติกรรมโหด จนท.บ้านพักคนชรา ทำร้ายคุณปู่เปลี่ยนเป็นอัลไซเมอร์' (มปป.)
<<http://news.ch7.com/detail/237029>> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565.
- มิณฑิตา อัครศิริศิลป์, 'การคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการกระทำความผิดทางอาญา : ศึกษาการกำหนดให้เป็นเหตุจูงใจ' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).
- รณชัย คงสกนธ์, *นิติจิตเวชศาสตร์, (ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล 2549).*

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรกัญญา เอกมฤคเณทร์, 'การกำหนดความรับผิดชอบเพื่อคุ้มครองผู้เยาว์จากความเสี่ยงในการกระทำ
ความผิดของบุคคลอื่น' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2562).
- วรรณวนัช สว่างแจ่ม, *มาตรการทางกฎหมายและช่องว่างทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ,*
(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มปป.).
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, *นิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5, มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2532).
- _____, *นิติเวชสารก ฉบับกฎหมายกับเวชปฏิบัติ* (เรือนแก้วการพิมพ์ 2530).
- ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, จิรารวรรณ เทนวัฒนกุล, และนภา หลิมรัตน์, 'โครงการวิจัย การศึกษาคำจำกัดความของ
การทารุณกรรมละเลยทอดทิ้งเด็กในบริบทของสังคมไทย' (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2552)
<https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:74339>
สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.
- สมภพ เรืองตระกูล, *คู่มือจิตเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ภาพพิมพ์ 2528).
- 'สิทธิมนุษยชนคืออะไร?' (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 15 พฤษภาคม 2561)
<<https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>> สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2565.
- สิทธิมนุษยชน คัดค้านความเป็นมนุษย์* (pdf, แอมเนสตี้ 2563).
- แสง บุญเฉลิมวิภาส, 'บทบรรณาธิการผู้ป่วยจิตเวชกับปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา'
(2550), 2 วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 15
<<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/download/1308/46578>> สืบค้น
เมื่อ 18 สิงหาคม 2565.
- หยุด แสงอุทัย, 'การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา' (สิงหาคม 2508) 8 ดุลพาห.
_____, *กฎหมายอาญา ภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 10, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2546).
- อัจฉริยา ชูตินันทน์, 'หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย'
(กรกฎาคม-กันยายน 2564) 3 วารสารสุทธิปริทัศน์
<[https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/
article/download/253306/172021/920778](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/download/253306/172021/920778)> สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565.
- _____, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*, (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2563).
- อภัสรา ศิริวัฒนา, 'ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความผิดต่อร่างกาย'
(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533).

บรรณานุกรม (ต่อ)

เอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมาย (pdf, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะนิติศาสตร์ 2556)

อุดมลักษณ์ ศิริอ่อน, 'ความไม่ชัดเจนแน่นอนของความผิดฐานทำร้ายร่างกายถึงสาหัส'

(วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2555).

'4 สิทธิเด็กที่ทุกคนได้รับมาตั้งแต่เกิด' (มูลนิธิเด็กโสสะ, มปป.)

<<https://www.sosthailand.org/blog/child-safe-guarding>> สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566.

ภาษาต่างประเทศ

'Abuse of older people' (World Health Organization, 13 June 2022)

<<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people>>

สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2565.

Ann Wolbert Burgess, Cheryl Regehr and Albert R. Roberts, *Victimology: Theories and*

Applications (Jones & Bartlett Learning 2010).

'Care Act 2014' (legislation.gov.uk, 1 July 2022)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/23?view=extenthttps://www.gov.uk/government/publications/care-act-statutory-guidance/care-and-support-statutory-guidance>>

สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

Carl Barkemeyer, 'First Offense Child Endangerment: What to Expect' (Baton Rouge Criminal

Lawyer Blog, 14 August 2019) <<https://www.attorneycarl.com/blog/first-offense-child-endangerment/>>

สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2565.

'Children and Young Persons Act 1933' (legislation.gov.uk, 28 June 2022)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12#commentary-c6078581>>

สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

'Criminal Justice and Courts Act 2015' (legislation.gov.uk, 29 June 2022)

<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/2#:~:text=An%20Act%20to%20make%20provision,privileges%3B%20to%20make%20provision%20about>>

สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

Golomolzina Tatiana Vladimirovna and others, *Preventing 0 to 3 years old child*

Abandonment (pdf, Unicef 2014).

John Stuart Mill, *On Liberty* (John W. Parker 1859).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Lawrence Robinson and others ‘Elder Abuse and Neglect’ (HelpGuide, 2021)
<<https://www.helpguide.org/articles/abuse/elder-abuse-and-neglect.htm>>
สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2565.
- Octavia Goodman, ‘Preventing Patient Abuse: Why Abuse Happens and How to Stop It’
(IAHSS Foundation 2020) <<https://iahssf.org/assets/Preventing-Patient-Abuse.pdf>>
สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.
- Stanislaw Pomoraki, *American Common Law and the Principle Nullum Crimen Sine Lege*
(De Gruyter Mouton, 1975).
- Stephen Schafer, *Victimology: The victim and his Criminal* (Reston 1977).
- ‘The Child Abuse Prevention and Treatment Act (CAPTA)’ (Children's Bureau, 6 February
2019) <<https://www.acf.hhs.gov/cb/law-regulation/child-abuse-prevention-and-treatment-act-capta>> สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565.
- ‘US: Concerns of Neglect in Nursing Homes Pandemic Exposes Need for Improvements in
Staffing, Oversight, Accountability’ (Human Rights Watch, 25 March 2021)
<<https://www.hrw.org/news/2021/03/25/us-concerns-neglect-nursing-homes>>
สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กฎหมายประเทศไทย
(เฉพาะตัวบทกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย- พุทธศักราช ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๔

แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(๓) พัฒนาคูณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคูณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวិจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

(๖) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย- พุทธศักราช ๒๕๖๐

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

มาตรา ๔๘ สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- (๔) เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ
- (๕) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
- (๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
- (๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
- (๙) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (๑๐) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๑ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนากิจการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนากิจการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วรัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๘๕/๒ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๗๗ ทวิ มาตรา ๒๗๗ ตริ มาตรา ๒๗๘ หรือมาตรา ๒๗๙ เป็นการกระทำแก่บุคคลซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองอันเนื่องมาจากเป็นผู้ทุพพลภาพ ผู้มีจิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือน คนป่วยเจ็บ คนชรา สตรีมีครรภ์ หรือผู้ซึ่งอยู่ในภาวะไม่สามารถรู้ผิดชอบ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา ๒๘๒ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๘๓ ผู้ใดช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเอง

นั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๖ ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใด เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๗ ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๘ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๖ หรือมาตรา ๓๐๗ เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๐ มาตรา ๒๙๗ หรือมาตรา ๒๙๘ นั้น

มาตรา ๓๐๘ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้นั้นในการดำรงชีพหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าจะความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“นักศึกษา” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“บิดามารดา” หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตร

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็ก ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็ก เสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำ หรือประพฤติน่าลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า การค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลและนำมา วิเคราะห์วินิจฉัยตามหลักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา กฎหมาย และหลักวิชาการอื่นที่ เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวของบุคคลนั้น

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า สถานที่รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์ และมี จำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

“สถานแรกรับ” หมายความว่า สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็ก และครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำต้องได้รับการ สงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป

“สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า สถานที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความ ประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิ ภาพ

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษา แขนง และการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

“สถานพินิจ” หมายความว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนคุ้มครองเด็ก

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่าผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่ารวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๕ ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(๒) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(๓) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๔) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

(๕) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา ๒๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๒) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๓) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

(๔) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีใช้ ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

(๕) บังคับ ชู่เชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(๖) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมี ผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(๗) บังคับ ชู่เชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อ แสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมี ลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(๘) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถาน ค่าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(๙) บังคับ ชู่เชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามก อนาจาร ไม่ว่าจะเป็นไปได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(๑๐) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนผู้สูงอายุ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

“รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามมาตรา ๑๑

มาตรา ๑๑ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ

(๒) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

(๓) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

(๔) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

(๕) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น

(๖) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

(๗) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

(๘) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

(๙) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

(๑๐) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

(๑๑) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(๑๑/๑) การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยตามมาตรา ๑๕/๓

(๑๒) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

(๑๓) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนประกอบด้วยเป็นสำคัญ

การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานตามวรรคสองดำเนินการให้โดยไม่คิดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

**ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่องการคุ้มครองการ
ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน**

ข้อ ๕ ในประกาศนี้ “ประสบความเดือดร้อน” หมายความว่า ถูกทารุณกรรม ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย ถูกทอดทิ้ง ประสบปัญหาด้านครอบครัว ด้านที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือการกระทำความผิดทางเพศ ต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพจิตหรือพฤติกรรมของผู้สูงอายุ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ว่าจะผู้สูงอายุนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย” หมายความว่า การหลอกลวง การกล่าวเท็จ การใช้ให้ผู้สูงอายุกระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อ กฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือกระทำการใด ๆ โดยมิชอบ เพื่อให้ได้ประโยชน์จากผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะผู้สูงอายุจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“ถูกทอดทิ้ง” หมายความว่า ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ละเลยไม่เอาใจใส่ดูแล หรือไม่ดูแล อันอาจเกิดอันตรายต่อกายหรือจิตใจของผู้สูงอายุ

“เครื่องนุ่งห่ม” หมายความว่า เสื้อผ้า ผ้า เครื่องแต่งกายที่ใช้สวมหรือห่มเพื่อปิดบังร่างกาย หรือสร้างความอบอุ่นให้ร่างกาย

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานซึ่งได้รับการแจ้งหรือได้รับคำขอการช่วยเหลือตามข้อ ๖

ข้อ ๖ ผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้พบเห็นผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อนให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ในท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้แจ้งหรือยื่นคำขอได้ที่กรมกิจการผู้สูงอายุ หรือกรมกิจการ เด็กและเยาวชน หรือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว หรือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หรือศูนย์ช่วยเหลือสังคม

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้แจ้งหรือยื่นคำขอได้ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด หรือศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือหน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ที่อยู่ในจังหวัดนั้น ทั้งนี้ กรณีผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน อาจแจ้งต่อหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อประสานงานให้หน่วยงานตาม (๑) หรือ (๒) ให้การช่วยเหลือต่อไป

ข้อ ๗ เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งหรือรับคำขอแล้ว ให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง ตลอดจนรวบรวม เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือ โดยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของ ผู้สูงอายุแต่

ละรายโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้วินิจฉัยในการช่วยเหลือ สอบข้อเท็จจริง วิเคราะห์ พิจารณา วินิจฉัยปัญหา วางแผนให้ความช่วยเหลือ และติดตามประเมินผล

ข้อ ๘ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือ ด้วยวิธีการ ดังนี้

(ก) นำผู้สูงอายุเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์และขอคำแนะนำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

(ข) สอบถามข้อเท็จจริง พฤติการณ์ของการถูกทารุณกรรม

(ค) กรณีการทารุณกรรมเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอกให้แจ้งความต่อพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด

(ง) กรณีการทารุณกรรมเกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย ให้นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุมอบหมายให้คำแนะนำแก่ครอบครัว หรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วยเพื่อทำความเข้าใจให้สามารถดูแลผู้สูงอายุมิให้ถูกระทำทารุณกรรมอีก แต่หากผู้สูงอายุ ประสงค์ดำเนินคดีให้ดำเนินการตามข้อ (ค) โดยอนุโลม

(จ) ให้การฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุให้กลับไปสู่สภาวะปกติ และสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย ในกรณีที่ไม่สามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยได้ ให้ดำเนินการนำส่งผู้สูงอายุเข้ารับการดูแล ในหน่วยงานที่กรมกิจการผู้สูงอายุกำหนดหรือหน่วยงานเอกชนที่ยินยอม รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองดูแลต่อไป โดยความยินยอมของผู้สูงอายุ

ในกรณีที่เห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่อาจจัดให้ผู้สูงอายุพักอาศัย ใน หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือสถานที่อื่นซึ่งมีความปลอดภัยเป็นการ ชั่วคราว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความยินยอมของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เว้นแต่ผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัย หรือมีโอกาที่จะ ให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง

ข้อ ๑๐ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือ ด้วยวิธีการ ดังนี้

(ก) สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น นำผู้สูงอายุเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์และขอคำแนะนำ ปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ การสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลประวัติบุคคล ครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพความเป็นอยู่ สภาพปัญหา ความต้องการ เพื่อให้การช่วยเหลือตามควรแก่ กรณี

(ข) ให้นำส่งผู้สูงอายุเข้ารับการดูแลในสถานที่ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนด หรือหน่วยงานเอกชน หรือชุมชน ที่ยินยอมรับผิดชอบ ให้ความยินยอมของผู้สูงอายุ หรือหน่วยงานที่ รับผิดชอบในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองดูแลต่อไป

(ค) ให้การฟื้นฟูสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ หรือฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุ ตามความต้องการและ ความเหมาะสม

(ง) กรณีผู้สูงอายุประสงค์จะกลับไปอยู่กับครอบครัว หรือบุคคลซึ่งผู้สูงอายุ มีความประสงค์ จะไปอยู่ด้วยก็ให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของครอบครัวหรือบุคคลนั้น ในกรณีที่เห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่อาจจัดให้ผู้สูงอายุพักอาศัย ในหน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือสถานที่อื่นซึ่งมีความปลอดภัย เป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความยินยอมของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เว้นแต่ผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัย หรือมีโอกาสที่จะให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง

ภาคผนวก ข.

กฎหมายต่างประเทศ

(เฉพาะตัวบทกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง)

CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012

720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

(e) Definitions. For the purposes of this Section:

"Elderly person" means a person 60 years of age or older who is incapable of adequately providing for his or her own health and personal care.

720 ILCS 5/ CRIMINAL CODE OF ILLINOIS 2012 Sec. 12-4.4a.

Sec. 12-4.4a. Abuse or criminal neglect of a long term care facility resident; criminal abuse or neglect of an elderly person or person with a disability.

(a) Abuse or criminal neglect of a long term care facility resident.

(1) A person or an owner or licensee commits abuse of a long term care facility resident when he or she knowingly causes any physical or mental injury to, or commits any sexual offense in this Code against, a resident.

(2) A person or an owner or licensee commits criminal neglect of a long term care facility resident when he or she recklessly:

(A) performs acts that cause a resident's life to be endangered, health to be injured, or pre-existing physical or mental condition to deteriorate, or that create the substantial likelihood that an elderly person's or person with a disability's life will be endangered, health will be injured, or pre-existing physical or mental condition will deteriorate;

(B) fails to perform acts that he or she knows or reasonably should know are necessary to maintain or preserve the life or health of a resident, and that failure causes the resident's life to be endangered, health to be injured, or pre-existing physical or mental condition to deteriorate, or that create the substantial likelihood that an elderly person's or person with a disability's life will be endangered, health will be injured, or pre-existing physical or mental condition will deteriorate; or

(C) abandons a resident.

(3) A person or an owner or licensee commits neglect of a long term care facility resident when he or she negligently fails to provide adequate medical care, personal care, or maintenance to the resident which results in physical or mental injury or deterioration of the resident's physical or mental condition. An owner or licensee is guilty under this subdivision (a)(3), however, only if the owner or licensee failed to exercise reasonable care

in the hiring, training, supervising, or providing of staff or other related routine administrative responsibilities.

(b) Criminal abuse or neglect of an elderly person or person with a disability.

(1) A caregiver commits criminal abuse or neglect of an elderly person or person with a disability when he or she knowingly does any of the following:

(A) performs acts that cause the person's life to be endangered, health to be injured, or pre-existing physical or mental condition to deteriorate;

(B) fails to perform acts that he or she knows or reasonably should know are necessary to maintain or preserve the life or health of the person, and that failure causes the person's life to be endangered, health to be injured, or pre-existing physical or mental condition to deteriorate;

(C) abandons the person;

(e) Definitions. For the purposes of this Section:

"Abandon" means to desert or knowingly forsake a resident or an elderly person or person with a disability under circumstances in which a reasonable person would continue to provide care and custody.

"Caregiver" means a person who has a duty to provide for an elderly person or person with a disability's health and personal care, at the elderly person or person with a disability's place of residence, including, but not limited to, food and nutrition, shelter, hygiene, prescribed medication, and medical care and treatment, and includes any of the following:

(1) A parent, spouse, adult child, or other relative by blood or marriage who resides with or resides in the same building with or regularly visits the elderly person or person with a disability, knows or reasonably should know of such person's physical or mental impairment, and knows or reasonably should know that such person is unable to adequately provide for his or her own health and personal care.

(2) A person who is employed by the elderly person or person with a disability or by another to reside with or regularly visit the elderly person or person with a disability and provide for such person's health and personal care.

(3) A person who has agreed for consideration to reside with or regularly visit the elderly person or person with a disability and provide for such person's health and personal care.

(4) A person who has been appointed by a private or public agency or by a court of competent jurisdiction to provide for the elderly person or person with a disability's health and personal care.

"Elderly person" means a person 60 years of age or older who is incapable of adequately providing for his or her own health and personal care.

"Owner" means the owner of a long term care facility as provided in the Nursing Home Care Act, the owner of a facility as provided under the Specialized Mental Health Rehabilitation Act of 2013, the owner of a facility as provided in the ID/DD Community Care Act, the owner of a facility as provided in the MC/DD Act, or the owner of an assisted living or shared housing establishment as provided in the Assisted Living and Shared Housing Act.

"Person with a disability" means a person who suffers from a permanent physical or mental impairment, resulting from disease, injury, functional disorder, or congenital condition, which renders the person incapable of adequately providing for his or her own health and personal care.

"Resident" means a person residing in a long term care facility.

(d) Sentence.

(1) Long term care facility. Abuse of a long term care facility resident is a Class 3 felony. Criminal neglect of a long term care facility resident is a Class 4 felony, unless it results in the resident's death in which case it is a Class 3 felony. Neglect of a long term care facility resident is a petty offense.

(2) Caregiver. Criminal abuse or neglect of an elderly person or person with a disability is a Class 3 felony, unless it results in the person's death in which case it is a Class 2 felony, and if imprisonment is imposed it shall be for a minimum term of 3 years and a maximum term of 14 years.

Texas Penal Code

Sec. 22.041. ABANDONING OR ENDANGERING CHILD.

(a) In this section, "abandon" means to leave a child in any place without providing reasonable and necessary care for the child, under circumstances under which no reasonable, similarly situated adult would leave a child of that age and ability.

(b) A person commits an offense if, having custody, care, or control of a child younger than 15 years, he intentionally abandons the child in any place under circumstances that expose the child to an unreasonable risk of harm.

(c) A person commits an offense if he intentionally, knowingly, recklessly, or with criminal negligence, by act or omission, engages in conduct that places a child younger than 15 years in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

(e) An offense under Subsection (b) is a felony of the second degree if the actor abandons the child under circumstances that a reasonable person would believe would place the child in imminent danger of death, bodily injury, or physical or mental impairment.

California Penal Code

Abandonment and Neglect of Children [270 - 273.75]

270.

If a parent of a minor child willfully omits, without lawful excuse, to furnish necessary clothing, food, shelter or medical attendance, or other remedial care for his or her child, he or she is guilty of a misdemeanor punishable by a fine not exceeding two thousand dollars (\$2,000), or by imprisonment in the county jail not exceeding one year, or by both such fine and imprisonment. If a court of competent jurisdiction has made a final adjudication in either a civil or a criminal action that a person is the parent of a minor child and the person has notice of such adjudication and he or she then willfully omits, without lawful excuse, to furnish necessary clothing, food, shelter, medical attendance or other remedial care for his or her child, this conduct is punishable by imprisonment in the county jail not exceeding one year or in a state prison for a determinate term of one year and one day, or by a fine not exceeding two thousand dollars (\$2,000), or by both such fine and imprisonment. This statute shall not be construed so as to relieve such parent from the criminal liability defined herein for such omission merely because the other parent of such child is legally entitled to the custody of such child nor because the other parent of such child or any other person or organization voluntarily or involuntarily furnishes such necessary food, clothing, shelter or medical attendance or other remedial care for such child or undertakes to do so.

Proof of abandonment or desertion of a child by such parent, or the omission by such parent to furnish necessary food, clothing, shelter or medical attendance or other remedial

care for his or her child is prima facie evidence that such abandonment or desertion or omission to furnish necessary food, clothing, shelter or medical attendance or other remedial care is willful and without lawful excuse.

270.5.

(a) Every parent who refuses, without lawful excuse, to accept his or her minor child into the parent's home, or, failing to do so, to provide alternative shelter, upon being requested to do so by a child protective agency and after being informed of the duty imposed by this statute to do so, is guilty of a misdemeanor and shall be punished by a fine of not more than five hundred dollars (\$500).

271.

Every parent of any child under the age of 14 years, and every person to whom any such child has been confided for nurture, or education, who deserts such child in any place whatever with intent to abandon it, is punishable by imprisonment pursuant to subdivision (h) of Section 1170 or in the county jail not exceeding one year or by fine not exceeding one thousand dollars (\$1,000) or by both.

271a.

Every person who knowingly and willfully abandons, or who, having ability so to do, fails or refuses to maintain his or her minor child under the age of 14 years, or who falsely, knowing the same to be false, represents to any manager, officer or agent of any orphan asylum or charitable institution for the care of orphans, that any child for whose admission into that asylum or institution application has been made is an orphan, is punishable by imprisonment pursuant to subdivision (h) of Section 1170, or in the county jail not exceeding one year, or by fine not exceeding one thousand dollars (\$1,000), or by both.

368(c) A person who knows or reasonably should know that a person is an elder or dependent adult and who, under circumstances or conditions other than those likely to produce great bodily harm or death, willfully causes or permits any elder or dependent adult to suffer, or inflicts thereon unjustifiable physical pain or mental suffering, or having the care or custody of any elder or dependent adult, willfully causes or permits the person or health of the elder or dependent adult to be injured or willfully causes or permits the elder or dependent adult to be placed in a situation in which his or her person or health may be endangered, is guilty of a misdemeanor. A second or subsequent violation of this subdivision

is punishable by a fine not to exceed two thousand dollars (\$2,000), or by imprisonment in a county jail not to exceed one year, or by both that fine and imprisonment.

368 (g) As used in this section, “elder” means a person who is 65 years of age or older.

368 (h) As used in this section,

“dependent adult” means a person, regardless of whether the person lives independently, who is between the ages of 18 and 64, who has physical or mental limitations which restrict his or her ability to carry out normal activities or to protect his or her rights, including, but not limited to, persons who have physical or developmental disabilities or whose physical or mental abilities have diminished because of age.

“Dependent adult” includes a person between the ages of 18 and 64 who is admitted as an inpatient to a 24-hour health facility, as defined in Sections 1250, 1250.2, and 1250.3 of the Health and Safety Code.

California Cal. Welf. & Inst. Code § 15610.05 - 15610.70

Abandonment: The desertion or willful forsaking of an elder or a dependent adult by anyone having care or custody of that person under circumstances in which a reasonable person would continue to provide care and custody.

Neglect: (a) Means either of the following: (1) The negligent failure of any person having the care or custody of an elder or a dependent adult to exercise that degree of care that a reasonable person in a like position would exercise; (2) The negligent failure of an elder or dependent adult to exercise that degree of self care that a reasonable person in a like position would exercise. (b) Neglect includes, but is not limited to, all of the following: (1) Failure to assist in personal hygiene, or in the provision of food, clothing, or shelter; (2) Failure to provide medical care for physical and mental health needs. No person shall be deemed neglected or abused for the sole reason that he or she voluntarily relies on treatment by spiritual means through prayer alone in lieu of medical treatment; (3) Failure to protect from health and safety hazards; (4) Failure to prevent malnutrition or dehydration; (5) Failure of an elder or dependent adult to satisfy the needs specified in paragraphs (1) to (4), inclusive, for himself or herself as a result of poor cognitive functioning, mental limitation, substance abuse, or chronic poor health.

Isolation: (a) means any of the following:

- (1) Acts intentionally committed for the purpose of preventing, and that Do serve to prevent, an elder or dependent adult from receiving his or her mail or telephone calls;
- (2) Telling a caller or prospective visitor that an elder or dependent

Criminal Justice and Courts Act 2015

20 Ill-treatment or wilful neglect: care worker offence

(1) It is an offence for an individual who has the care of another individual by virtue of being a care worker to ill-treat or wilfully to neglect that individual.

(2) An individual guilty of an offence under this section is liable

(a) on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding 5 years or a fine (or both);

(b) on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding 12 months or a fine (or both).

21 Ill-treatment or wilful neglect: care provider offence

(1) A care provider commits an offence if—

(a) an individual who has the care of another individual by virtue of being part of the care provider's arrangements ill-treats or wilfully neglects that individual,

(b) the care provider's activities are managed or organised in a way which amounts to a gross breach of a relevant duty of care owed by the care provider to the individual who is ill-treated or neglected, and

(c) in the absence of the breach, the ill-treatment or wilful neglect would not have occurred or would have been less likely to occur.

(2) "Care provider" means

(a) a body corporate or unincorporated association which provides or arranges for the provision of

(i) health care for an adult or child, other than excluded health care, or

(ii) social care for an adult, or

(b) an individual who provides such care and employs, or has otherwise made arrangements with, other persons to assist him or her in providing such care, subject to section

(3) An individual is “part of a care provider's arrangements” where the individual

(a) is not the care provider, but

(b) provides health care or social care as part of health care or social care provided or arranged for by the care provider, including where the individual is not the care provider but supervises or manages individuals providing health care or social care as described in paragraph (b) or is a director or similar officer of an organisation which provides health care or social care as described there.

(4) A “relevant duty of care” means

(a) a duty owed under the law of negligence, or

(b) a duty that would be owed under the law of negligence but for a provision contained in an Act, or an instrument made under an Act, under which liability is imposed in place of liability under that law, but only to the extent that the duty is owed in connection with providing, or arranging for the provision of, health care or social care.

(5) For the purposes of this section, there is to be disregarded any rule of the common law that has the effect of

(a) preventing a duty of care from being owed by one person to another by reason of the fact that they are jointly engaged in unlawful conduct, or

(b) preventing a duty of care being owed to a person by reason of that person's acceptance of a risk of harm.

(6) A breach of a duty of care by a care provider is a “gross” breach if the conduct alleged to amount to the breach falls far below what can reasonably be expected of the care provider in the circumstances.

(9) In this section “adult”, “child”, “excluded health care”, “health care” and “social care” have the same meaning as in section 20.

23 Care provider offence: penalties

(1) A person guilty of an offence under section 21 is liable, on conviction on indictment or summary conviction, to a fine.

Mental Health Act 2005

127 Ill-treatment of patients.

(1) It shall be an offence for any person who is an officer on the staff of or otherwise employed in, or who is one of the managers of, a hospital [independent hospital or care home]

(a) to ill-treat or wilfully to neglect a patient for the time being receiving treatment for mental disorder as an in-patient in that hospital or home; or

(b) to ill-treat or wilfully to neglect, on the premises of which the hospital or home forms part, a patient for the time being receiving such treatment there as an out-patient.

(2) It shall be an offence for any individual to ill-treat or wilfully to neglect a mentally disordered patient who is for the time being subject to his guardianship under this Act or otherwise in his custody or care (whether by virtue of any legal or moral obligation or otherwise).

(3) Any person guilty of an offence under this section shall be liable

(a) on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding six months or to a fine not exceeding the statutory maximum, or to both;

(b) on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding [five years] or to a fine of any amount, or to both.

GERMAN CRIMINAL CODE

Section 221 Abandonment

(1) Whoever

1. places a person in a helpless situation or

2. abandons a person in a helpless situation although that person is in their care or they are otherwise obliged to support that person, and thereby exposes a person to the danger of death or the risk of serious damage to health, incurs a penalty of imprisonment for a term of between three months and five years.

(2) The penalty is imprisonment for a term of between one year and 10 years in the case of offenders who

1. commit the offence against their own child or a person entrusted to them for education or care or

2. cause serious damage to the victim's health by means of the act.

(3) If the offender, by committing the act, causes the victim's death, the penalty is imprisonment for a term of at least three years.

(4) In less serious cases under subsection (2), the penalty is imprisonment for a term of between six months and five years, in less serious cases under subsection (3) imprisonment for a term of between one year and 10 years.

Section 225 Ill-treatment of persons in one's charge

(1) Whoever tortures or roughly ill-treats or by maliciously neglecting their duty of care for a person damages the health of a person under 18 years of age or a person who is defenceless due to frailty or illness and who:

1. is under his care or custody;
  2. belongs to his household;
  3. has been placed under his control by the person obligated to provide care; or
  4. is subordinate to him within a service or employment relationship
- incurs a penalty of imprisonment for a term of between six months and 10 years.

(2) The attempt is punishable.

(3) The penalty is imprisonment for a term of at least one year in the case of offenders who put the person placed in their charge in danger of:

1. death or serious health damage; or
2. a substantial impairment of his physical or emotional development.

(4) In less serious cases under subsection (2), imprisonment from three months to five years shall be imposed, in less serious cases under subsection (3), imprisonment from six months to five years.

Penal Code of Japan

Article. 217. (Abandonment) A person who abandons another who, by reason of senility, immaturity, physical handicap or disease, is in need of support shall be punished by imprisonment with - 46 - work for not more than 1 year.

Article 218. (Abandonment by a Person Responsible for Protection) When a person who is responsible for protection of a senile, immature, physically disabled or sick person,

abandons, or fails to give necessary protection to such person, the person shall be punished by imprisonment with work for not less than 3 months but not more than 5 years.

Article 219. (Abandonment Causing Death or Injury) A person who commits a crime proscribed under the preceding two Articles and thereby causes the death or injury of another, shall be dealt with by the punishment prescribed for either the crimes of injury or the preceding Articles, whichever is greater.

Article 204. (Injury) A person who causes another to suffer injury shall be punished by imprisonment with work for not more than 15 years or a fine of not more than 500,000 yen.

Article 205. (Injury Causing Death) A person who causes another to suffer injury resulting in death shall be punished by imprisonment with work for a definite term of not less than 3 years.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล   เหมือนฝัน จันทร์สำราญ

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2566   - เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- พ.ศ. 2562   - ใบอนุญาตทนายความ สภาทนายความแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2561   - ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ.2556   - Certificate - Tcm Cosmetology and Diet Therapy
China Beijing International Acupuncture Training Center
- พ.ศ.2555   - Tcm - Xiamen University

ประสบการณ์ทำงาน

- พ.ศ. 2557   - มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ทุนการศึกษา

- พ.ศ. 2564   - ทุนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต